

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑ ΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΟΥ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΝΟΡΙΑΚΟΥ ΚΛΗΡΟΥ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΙΒ' | ΑΘΗΝΑΙ· ΦΙΛΟΘΕΗΣ 19 | 1 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1963 | ΑΡΙΘ. 15-17

Η ΔΥΝΑΜΙΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

«Ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω
μου τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ πύλαι ᾄδου
οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς»

(Ματθ. ις', 18).

Β'

Εἰς τὸ προηγούμενον φύλλον τοῦ «Ἐφημερίου» ὠμιλήσαμεν περὶ τοῦ θαύματος τῆς ἐξαπλώσεως τῆς Ἐκκλησίας παρὰ τὰς ποικίλας ἀντιξόους συνθήκας.

Ἀληθῶς πρόκειται περὶ θαύματος. Δὲν ἔχει σημασίαν, ἀν μὲ τοὺς διωγμοὺς οἱ Χριστιανοὶ κατὰ χιλιάδας ἀγωνταὶ ὡς πρόβατα ἐπὶ σφαγὴν καὶ ἀν τὸ αἷμα τῶν μαρτύρων ρέη κρουνηδόν. Τὸ αἷμα αὐτὸ μετεβλήθη εἰς τὸ δραστικὸν ἐκεῖνο λίπασμα, ὅπερ παρέσχε μεγαλυτέραν ζωτικότητα καὶ καρποφορίαν εἰς τὸ χριστιανικὸν δένδρον. Ἡ Ἐκκλησία διὰ τῶν αἰῶνων ἐξακολουθεῖ τὰς γονίμους κατακτήσεις της, ἀποστέλλουσα πανταχοῦ Εὐαγγελιστὰς καὶ Ἱεραποστόλους. Πανταχοῦ κυματίζει ἡ ἔνδοξος σημαία τοῦ Χριστοῦ καὶ ἀνυψοῦται ὁ Σταυρὸς ὡς τροπαιοφόρον λάβαρον πολιτισμοῦ καὶ ἐξημερώσεως. Καὶ σήμερον χιλιάδες Ἱεραποστόλων ἐγκαταλείπουν τὰς ἀνέσεις τῶν εὐρωπαϊκῶν ἢ ἀμερικανικῶν μεγαλοπόλεων καὶ σπεύδουν εἰς τὰς τροπικὰς χώρας ἢ εἰς τὰ βόθρῃ τῆς Ἀσίας, διὰ νὰ κομίσουν τὸ μήνυμα τῆς χριστιανικῆς χαρᾶς καὶ λυτρώσεως.

«Καὶ πύλαι ᾄδου οὐ κατισχύσουσι» τῆς Ἐκκλησίας (Ματθ. ις', 18). Πάντοτε αἱ ἀντιχριστιανικαὶ σφαῖραι θὰ θραύωνται

ἐπὶ τοῦ ἄκμονος τῆς Ἐκκλησίας. Ἐν αὐτῇ ἐπαναλαμβάνεται τὸ θαῦμα τῆς φλεγομένης καὶ μὴ κατακαιομένης βάτου. «Ἦδη, ἔγραψεν ὁ ἅγιος Αὐγουστῖνος, βλέπουν τὴν Ἐκκλησίαν καὶ λέγουν: Κινδυνεύει νὰ ἀποθάνῃ. Μετ' οὐ πολὺ θέλει ἐκλείψει τὸ ὄνομά της. Μετ' ὀλίγον δὲν θὰ ὑπάρχουν πλέον Χριστιανοί, παρῆλθε πλέον ὁ καιρὸς των. Καὶ ἐνῶ λέγουν αὐτά, αὐτοὺς μὲν βλέπω καθ' ἡμέραν ἀποθνήσκοντας, τὴν δὲ Ἐκκλησίαν διαμένουσαν πάντοτε ὀρθίαν, ἀναγγέλλουσιν τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ εἰς ὅλας τὰς γενεάς»¹. Τοὺς λόγους τούτους τοῦ Αὐγουστίνου ἔχων ὑπ' ὄψιν ὁ Λούθαφδ ἔγραψε: «Πρὸ 1400 ἐτῶν, κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Αὐγουστίνου, διεφημίζετο, ὅτι ἡ Ἐκκλησία πνέει τὰ λοιόσθια καὶ ὅμως μέχρι σήμερον ἐξακολουθεῖ νὰ ζῆ. Κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦ Βολταίρου καὶ Φρειδερίκου τοῦ Β' περιμένετο ὁ θάνατός της. Ἄλλ' ἐνῶ τὸ ὄνομα τοῦ Βολταίρου περιῆλθεν εἰς λήθην, αὐτὴ ἀκόμη ὑφίσταται» καὶ θριαμβεύει.

Βεβαίως καὶ σήμερον τὰ ὄργανα τοῦ σκότους πολεμοῦν ἀμέσως ἢ ἐμμέσως τὴν Χριστιανικὴν Ἐκκλησίαν. «Εἰς ἡμᾶς ἀπόκειται νὰ διορθώσωμεν τὰ σφάλματα τοῦ Διοκλητιανοῦ καὶ τῶν ἄλλων διωκτῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ», ἔγραψε τὸ 1938 τὸ κομμουνιστικὸν περιοδικὸν «Ἀντιθρησκευτικός». «Καυχώμεθα, ὅτι ἐπετύχομεν κάτι τὸ κολοσσαῖον — ἄς τὸ ὁμολογήσωμεν τώρα, ὅτι εἶναι κολοσσαῖον — τὸ ὅτι ἐξερριζώσαμεν (;) ἀπὸ τὸν ρωσικὸν λαὸν τὸ αἶσθημα τῆς θρησκείας», διεκήρυττε τὸ 1926 ὁ ρῶσος ὑπουργὸς τῆς Παιδείας Λουνατσάρσκυ. Καὶ ὅμως εἰς τὰς ἡμέρας μας γεμίζουσιν ὅλοι οἱ ναοί, πού λειτουργοῦν εἰς τὴν Σοβιετικὴν Ἐνωσιν. Ἰδιαιτέρως ἀπὸ τοῦ 1949 ἐφημερίδες καὶ περιοδικὰ ὁμιλοῦν μὲ ἀνησυχίαν διὰ τὴν χριστιανικὴν ἀναγέννησιν πού συντελεῖται εἰς τὴν Ρωσίαν. Χαρακτηρίζουσιν μάλιστα τὴν ἀντιχριστιανικὴν προπαγάνδαν «κατεπείγουσαν, διότι ἡ θρησκευτικὴ ἀναγέννησις παρατηρεῖται ἀκόμη καὶ μεταξὺ τῆς νεότητος»².

1. Aug. Nicolas, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 493—494.

2. Κωνστ. Καλλινίκου, Τὰ θεμέλια τῆς πίστεως, Ἀλεξάνδρεια 1924, σελ. 307—308, Σεραφεῖμ Παπακώστα. Μεταξὺ τῶν δύο πολέμων, 1925—1940, Ἀθήναι 1945, σελ. 23—26. «Ἐκκλησία καὶ Κοινωνία», ἐκδ. «Ζωῆς», σελ. 43.

Ὁ θεῖος δυναμισμὸς τῆς Ἐκκλησίας δὲν ἀποδεικνύεται μόνον ἀπὸ τὴν θαυμαστὴν ἐξάπλωσιν αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν ἀνακαϊνιστικὴν δύναμιν αὐτῆς.

Τὰ ζωντανὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας γέγονται ἐν ἑαυτοῖς τῶν καρπῶν τῆς ἠθικῆς ἐλευθερίας καὶ ἀναγεννήσεως, ἧτις δὲν εἶναι δι' αὐτὰ ἐν ἀναιμικὸν καὶ ὠχρὸν αἵτημα, ἄνευ κατηγορικῆς προσταγῆς καὶ δυνάμεως, ἀλλ' ἐνεστῶσα δυνατότης καὶ ζῶσα πραγματικότης. Αἱ λεγόμεναι «ἐπιστροφαι» καθ' ὅλους τοὺς αἰῶνας εἶναι θαυμαστὰ φαινόμενα, καθ' ὅσον ἀποτελοῦν μεταμορφώσεις «οὐχ ἦττον θαυμαστάς ἐν τῇ ἠθικῇ τάξει τῶν ἐν τῇ φυσικῇ μεταμορφώσεων τῆς μυθώδους ἀρχαιότητος» (πρὸς τοῦ Ὁβιδίου). Οὕτως ἡ διὰ τῆς Ἐκκλησίας παρεχομένη Χάρις, ἡ ἐπενεργοῦσα τὰς θείας ταύτας μεταμορφώσεις, «ἐὰν θέλῃ νὰ ἐκδηλώσῃ τὴν ἀγάπην καὶ τὸν ζῆλον τῆς ἀποστολῆς, ἐκλέγει τινὰ διώκτην· ἐὰν θέλῃ νὰ δείξῃ τὴν ἀκαμπτον ἀφοβίαν καὶ τὸν ἡρωϊσμὸν τῆς εὐσταθείας, λαμβάνει τὴν καρδίαν παρθένου· ἐὰν θέλῃ νὰ μᾶς συναρπάσῃ δι' ἀριστουργήματος γλυκύτητος καὶ ταπεινότητος, ζητεῖ τὴν ψυχὴν βασιλέως· ἐπιφέρει τὴν ἀπλότητα τῆς πίστεως ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ φιλοσόφου καὶ τὴν ὑψηλοτάτην φιλοσοφίαν ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ τεχνίτου· ἐμπνέει εἰς τὸν κληρονόμον μεγάλου ὀνόματος καὶ λαμπρᾶς περιουσίας τὸ πάθος τῆς αὐταπαρνήσεως καὶ τῆς πτωχείας· καταλαμβάνει τὴν κομπῆν νεάνιδα ὑπὸ τὰς προπαρασκευὰς τοῦ γάμου καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῶν μητρικῶν θωπειῶν, ἵνα μεταβάλλῃ αὐτὴν εἰς ἀδελφὴν τοῦ ἐλέους· καὶ τὴν ἀμαρτωλὴν, τὴν ὁποῖαν ὁ κόσμος ἐμπτύει καὶ ἀποσκυβαλίζει, ἀναδεικνύει νύμφην τοῦ Τρισαγίου Θεοῦ»³.

Ὅ,τι καλὸν καὶ εὐγενὲς καὶ ἐξυψωτικὸν ὑπάρχει περὶ ἡμᾶς ὀφείλεται εἰς τὴν εὐεργετικὴν ἀκτινοβολίαν τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ. Ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἡ πολύκρουνος κρήνη, ἧτις διὰ τῶν δροσερῶν ναμάτων αὐτῆς καταρδεύει τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων, ἀκόμη καὶ αὐτῶν τῶν ἀντιπάλων της. Τὸ κήρυγμα τῆς Ἐκκλησίας ἀνεκέρυξε τὴν ἀνθρωπίνην ἀξίαν, ἐξῆρε τὴν ἀνθρωπίνην προσωπικότητα, κατήργησε τὴν δουλείαν καὶ τὴν σωματεμπορίαν, ἐχει-

3. Aug. Nicolas, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 412.

ραφέτησε τὴν γυναῖκα, ἐξηγγίασε τὸν γάμον, ἀπεδοκίμασε τὴν συστηματικὴν παιδοκτονίαν, ἐλέπτυνε τὴν τέχνην, ἐξημέρωσε τὰ ἥθη, ἐξηυγένισε τὸ οἰκογενειακὸν καὶ πολιτειακὸν δίκαιον, ἐδίδαξε τὴν εὐσπλαγχνίαν καὶ ὑπῆρξεν ὁ ἀληθὴς Σαμαρείτης τοῦ ἐμπεισόντος εἰς τοὺς ληστάς⁴. Πᾶν ὑγιὲς στοιχεῖον τοῦ συγχρόνου πολιτισμοῦ ἔχει τὴν ρίζαν του ἐν τῷ Χριστιανισμῷ. Τὸ πνεῦμα καὶ τὸ ἔργον τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἡ «τελειοτάτη ἔκφρασις, σύμπτυξις καὶ συστηματοποίησις τῶν θρησκευτικῶν ἐνοιῶν, δυνάμεων καὶ βοηθειῶν» καὶ ἀποτελεῖ τὸν ἀρογωνιαῖον λίθον, ἐφ' οὗ ἡ ἀνθρωπότης οἰκοδομοῦσα θὰ κτίσῃ τὸ μέγαρον τοῦ εὐτυχέστερου της μέλλοντος»⁵.

«Ἀνήκει λοιπὸν τὸ μέλλον εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ περὶ τούτου δὲν πρέπει οἱ πιστοὶ ποσῶς νὰ ἀμφιβάλλωμεν. Ἄλλ' ἵνα καταγάγῃ συντομώτερον τὸν ὀριστικὸν θρίαμβόν της αὕτη, ἀνάγκη καὶ ἡμεῖς οἱ ἐν τῷ μητρώῳ της καταγεγραμμένοι νὰ συναγωνισθῶμεν, συνεισφέροντες τὸ κατὰ δύναμιν εἰς πλατυσμὸν τῆς θείας βασιλείας». Ἄς προσφέρῃ λοιπὸν ἕκαστος τὸν λίθον καὶ τοὺς θησαυροὺς τῆς καρδίας αὐτοῦ διὰ τὴν ὀλοκλήρωσιν καὶ τὸν ἐξωραϊσμὸν τοῦ χριστιανικοῦ οἰκοδομήματος, ὡς ἄλλοτε οἱ Ἑβραῖοι διὰ τὴν κατασκευὴν τῆς σκηνῆς προσέφερον ὅ,τι ἠδύνατο ἕκαστος, ἄλλος μὲν χρυσόν, ἄλλος δὲ ἄργυρον, ἄλλος λίθους τιμίους, βύσσον, πορφύραν, δέρματα κριῶν, τρίχας, τὸ εὐτελέστατον. Πάντες ἀνεξαιρέτως, ἕκαστος εἰς τὸν κύκλον τῆς ἀρμοδιότητός του καὶ ἀναλόγως τῶν προσόντων αὐτοῦ, δυνάμεθα νὰ συντελέσωμεν εἰς τὴν προβολὴν τοῦ ἔργου τῆς Ἐκκλησίας μας. «Ἄς προσφέρῃ, λέγει Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, οὗτος μὲν χρήματα, ἐκεῖνος δὲ τὴν ἀνείχειάν του· ὁ μὲν τὴν προθυμίαν, ὁ δὲ τὴν ἀποδοχὴν τοῦ προθυμουμένου· ἄλλος τὴν ἐπαινετὴν πρᾶξιν του καὶ ἄλλος τὴν εὐστοχὸν θεωρίαν· οὗτος τὸν κατάλληλον λόγον, ἐκεῖνος δὲ τὴν εὐλογονσιωπὴν· ἄλλος διδασκαλίαν ἄπταιστον, ἄλλος βίον ἀσκανδάλιστον,

4. Κωνστ. Καλλινίκου, ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 308.

5. Αὐτόθι, σελ. 309.

6. Κ. Καλλινίκου, Πρακτικαὶ ὁμιλίαι εἰς τὰ Κυριακὰ Εὐαγγέλια, σ. 204.

Ἄναδρομή εἰς τὰ περασμένα

Ο ΠΑΠΑΦΛΕΣΣΑΣ

Ὁ Παπαφλέσσας ξεπήδησε μέσα ἀπὸ τὰ σπλάγχνα τοῦ βαρυσκλαβωμένου στοὺς Τούρκους λαοῦ μας, ὅπως ξεχύνεται ἡ λάβα ἀπὸ τὰ ἔγκατα ἐνὸς κοιμισμένου πολύχρονου ἠφαιστείου, ποὺ ξυπνᾷ ξαφνικά. Ἦτανε «ὄστουν ἐκ τῶν ὀστέων του καὶ σὰρξ ἐκ τῆς σαρκός του». Καὶ εἶχεν, ἀπὸ γεννησιμιοῦ του, μιὰ φύσιν ἀνήσυχην, ἄτρομην, δυσκολοτιμόνευτην, ἀνυπόταχτην καὶ συναισθηματικὴν. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ ζωὴ του στάθηκεν, εὐθύς ἐξ ἀρχῆς, πολυτάραχη καὶ τρικυμισμένη, ἀλλὰ

ἄλλος παρθενίαν ἀγνήν, ἄλλος γάμον σεμνόν, ἄλλος νηστείαν ἄτυφον, ἄλλος ἀπόλαυσιν μὴ ἀκόλαστον, ἄλλος ἀπερισπάστους προσευχάς, ἄλλος προστασίαν τῶν πενήτων, οἱ πάντες δάκρυα, οἱ πάντες κάθαρσιν, οἱ πάντες ἀνάβασιν, οἱ πάντες ἐπέκτασιν εἰς τὰ πρόσω»⁶.

Οὐδὲν ἐμπόδιον πρέπει νὰ ἀνακόπη τὸν ἐνθουσιασμόν μας. Ἀκόμη καὶ τὰ σφάλματα καὶ αἱ παρεκτροπαὶ τῶν ἐκπροσώπων τῆς Ἐκκλησίας οὐδόλως πρέπει νὰ περιορίζουν τὸν ζῆλόν μας. Πρέπει νὰ εἴμεθα βέβαιοι, ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἀκλόνητος.

Διηγοῦνται, ὅτι ὁ Μέγας Ναπολέον εἶχε κάποτε μίαν ζωηρὰν συζήτησιν μὲ ἓνα συγγενῆ του καρδινάλιον. Εἰς μίαν στιγμὴν ἐξάψως εἶπε: «Θὰ λάβω μέτρα σοβαρὰ ἐναντίον τῆς Ἐκκλησίας καὶ θὰ προσπαθῶ νὰ κρημνίσω τὸ οἰκοδόμημα αὐτό». «Μὴ αὐταπαταῖσθε, Μεγαλειότατε, τοῦ ἀπήνητησεν ὁ καρδινάλιος. Πᾶνε τώρα χρόνια, ποὺ ἡμεῖς οἱ κληρικοὶ μὲ τὴν ἀνάρμοστη διαγωγὴν μας προσπαθήσαμε νὰ τὴν καταστρέψωμε καὶ δὲν μπορέσαμε. Πῶς σεῖς θὰ μπορέσετε νὰ τὴν καταστρέψετε; Ἡ Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ ἔχει θεῖα προέλευσι. Δὲν εἶναι ἀνθρώπινο κατασκευάσμα»⁷.

(Τέλος)

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Καθηγητῆς Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

---

7. Ὑ. Δημητρίου, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 263.

καί δημιουργική. Ήτανε, μ' ένα λόγο, από τούς ανθρώπους, πού ὅπως λέει γι' αὐτούς ὁ Σολωμός «τὰ στήθια τους καί ἡ θάλασσα ποτὲ δὲν ἤσυχάζουν».

★

Γεννήθηκε σ' ένα μικρὸ χωριουδάκι τῆς Μεσσηνίας, τὴν Πολιανή· καί μικρὸς μικρὸς πῆγε νὰ καλογερέψη στὸ μοναστήρι τῆς Βελανιδιάς, πού βρίσκεται λίγο ἔξω ἀπὸ τὴν Καλαμάτα. Δὲν πῆγεν ἀπὸ ζῆλο θρησκευτικό, παρὰ γιατί δὲν τὸν χωρούσανε οἱ τέσσερες τοῖχοι τοῦ στενόχωρου πατρικοῦ του σπιτιοῦ μέσα στὸ σκλαβωμένο χωριό του, πού ἔσκυβε κι' αὐτό, ὅλο τρόμο καί περνώντας μιὰ στερημένη φτωχοζωή, κάτω ἀπὸ τὸ κνοῦτο τοῦ βάρβαρου κατακτητῆ.

Ἐνοιωθε πὼς μέσα στὸ Μοναστήρι θ' ἀνάσαινε πιὸ ἐλεύθερα· καί πὼς θὰ μπορούσεν ἀκόμη ν' ἀναπτύξη τὴν ὁρμὴ καί τὴν δραστηριότητα πού ἐνοιωθε μέσα του, τόσο γιὰ τὸ δικό του ὅσο καί γιὰ τὸ γενικώτερο καλό. Γιατί ἡ Ἐκκλησία μας τότε, μὲ τὰ προνόμια πού τῆς εἶχε δώσει ὁ Πορθητής, ἐκυβερνοῦσε τὸν λαό, καί δὲν ἦτανε μονάχα ἡ φτωχομάνα του, ἀλλὰ καί ἡ μοναδική του σκέπη καί παρηγοριά. Μέσα στους μισοσκότεινους κι' ἀγιασμένους νάρθηκές της διατηροῦσε «κρυφὰ σχολειά», πού κατηχούσανε στὰ σκλαβωμένα ἑλληνόπουλα τὴν Ἑλλάδα, καί τὰ στηρίζανε στὴν πίστη πρὸς τὸν Χριστὸ καί στὰ πατροπαράδοτα βιώματα. Τὰ μοναστήρια αὐτά, πού σήμερα τ' ἀφήνομε καί ρημάζουνε, τροφοδοτούσανε τὰ Κλέφτικα καί τ' Ἀρματωλικά καρυοφύλλια, πού δὲν ἄφηναν τὸν κατακτητῆ νὰ ἤσυχάση οὔτε μιὰ στιγμή. Κι' ἀπὸ κεί μέσα μάθαιναν οἱ σκλάβοι, πὼς ὁ Θεὸς δὲν θέλει τούς ἀνθρώπους δούλους καί μὲ σκυφτὸ κεφάλι, ἀλλὰ ἐλεύθερους, γιὰ ν' ἀγωνίζονται γιὰ τὸ καλό...

★

Στὸ Μοναστήρι τῆς Βελανιδιάς δὲν ἔμεινε ὁ Παπαφλέσσας πολὺν καιρό. Γιατί, δυσκολοκυβέρνητος κι' ἀνυπόταχτος ὅπως ἦτανε, δὲν ἐσήκωνε παρατήρηση, καί μάλιστα σὰν ἐβλεπε νὰ γίνωνται παρατιμονιές καί τὸν ἐπνιγε τὸ δίκιο, πού ἐπίστευε πὼς εἶχε. Γι' αὐτὸ δὲν ἄργησε νάρθη σὲ ρήξη μὲ τὸν Δεσπότη τῆς Μονεμβασίας, πού στὴ δικαιοδοσία του ἦτανε τότε ἡ Βελανιδιά. Κι' ὅταν μίλησε κάποτε σκληρά, τοῦ ἀντιμί-

λησε κι' αυτός, κι' έσηκώθηκε κι' έφυγε και πήγε στο γειτονικό Μοναστήρι της Ρεκίτσας. Έκεί έμεινε αρκετό καιρό κι' έδούλεψε σκληρά για ν' αυγατίσει και νά καλύτερέψη την περιουσία του Μοναστηριού. Κάποτε όμως κάποιοι γειτονικοί αγάδες καταπατήσανε, κατά τó συνήθειο τους, κτήματα του Μοναστηριού. Και μιá που δέν έπαίρνανε λόγια με τó καλό, ó Παπαφλέσσας δέν άργησε νά τά βάλη και νάρθη σ' άνοικτό πόλεμο μαζί τους. Άρπαξε λοιπόν τó καριοφύλλι και τούς χτύπησε και τόν χτύπησαν κι' αυτοί. Φρύαξαν λοιπόν οί αγάδες κι' άπό την στιγμήν εκείνη ζητούσανε νά τόν ξεκάμουνε. Άναγκάσθηκε λοιπόν νά φύγη κι' άπό την Ρεκίτσα, γιατί ή έξουσία τόν ζητούσε, νύχτα και ήμέρα, κι' έκινδύνευε τó κεφάλι του.

✱

Σκοπός του ήτανε νά πάη στην Πόλη. Μά πέρασε πρώτα άπό την γειτονική Ζάκυνθο, και λόγιαζε, με πρώτην εύκαιρία που θαύρισκε, νά ταξιδέψη προς τά εκεί. Στη Ζάκυνθο τότες είχανε περάσει κι' έμένανε στη χώρα τους πολλοί, πάρα πολλοί, αυτοεξόριστοι "Έλληνες κι' έβραζε κυριολεκτικά άπό τις νέες φιλελεύθερες ιδέες, που συνεκλόניζαν τότε όλη την Εύρώπη. Η μεγάλη πνοή της Γαλλικής Έπαναστάσεως έρρίπιζε, με τούς όρμητικούς κυματισμούς της τ' άκρογιάλια της, κι' ó θρύλος του Μεγάλου Ναπολέοντα ξεσήκωνε τις ψυχές. Του Παπαφλέσσα ή ψυχή βρέθηκε πανέτοιμη. Κι' ó σπόρος της Έλευθερίας έπεσε «σ' άγαθην γήν», κι' έρρίζωσε κι' έβλαστομάνησε μέσα του.

✱

Έκεί στη Ζάκυνθο πρωταπόκτησε την συνείδηση του άγωνιστή, κάπως βέβαια θαμπή άκόμη. Κι' εκεί πρωτόταξε στον έαυτό του για σκοπό και σαν χρέος ήρό, ν' άγωνισθί, όπως μπορεί για νά έλευθερωθί ή Έλλάδα και νά ξαναϊδίη στον ήλιο μοίρα. Χωρίς μιá τέτοια συνείδηση, και χωρίς νά κυριέψη την καρδιά του άνθρώπου κάποιο άγιο πάθος για ένα ύψηλόν ιδανικό, τίποτε δέν κατορθώνεται στη ζωή. Και είναι άπολύτως βέβαιο, πώς χωρίς τó πάθος αυτό, θά κιότευεν ó Παπαφλέσσας άπό την πρώτη στιγμήν, εμπρός στα μεγάλα εμπόδια κι' εμπρός στις φοβερές αντιδράσεις που συναπάντησεν άργότερα στο ξεκίνημά του.

Αυτός όμως όχι μονάχα δέν έδείλιασε, παρά προχωρούσε,

Ἀνατομία τῆς ἐποχῆς

ΤΡΙΠΛΗ ΠΡΟΕΙΔΟΠΟΙΗΣΙΣ

Τὴν πικρὴν γεῦσι τῶν κρισίμων καιρῶν μας δὲν θὰ ἐδοκίμαζεν ἀσφαλῶς ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος, ἐὰν ἤθελε, ἐὰν κατεδέχετο νὰ προσέξῃ ἐγκαίρως σὲ μερικὲς πολύτιμες προειδοποιήσεις, οἱ ὁποῖες μέσα στὴ Βίβλο πρῶτα, ἀλλὰ καὶ στὴν Ἱστορία καὶ σ' αὐτὴν ἀκόμη τὴν ἀνθρώπινη πείρα καὶ σοφία ἔχουν λάβει θέσι καὶ σημασία προφητειῶν ἀδιαφεύστων.

Εἶναι πολλὰ καὶ σαφεῖς οἱ προειδοποιήσεις, μὲ τις ὁποῖες

μὲ αὐξανόμενον ὀλοένα τὸν ἔνθεο ζῆλό του καὶ ὀδιαφορώντας τελείως, γιὰ ὅ,τι τοῦ λάχαινε καὶ γι' αὐτὴ τὴ ζωὴ του. Ἔτσι γίνεται πάντα μὲ τοὺς παθιασμένους αὐτοὺς ὑπηρέτες τοῦ Ἰδανικοῦ. Ἡ λογικὴ τους γίνεται λισβὴ καὶ ἰσχνότατη ἐμπρὸς στὸ πάθος τους. Καὶ προχωροῦνε ἀδίστακτοι πρὸς τὸ σκοπὸ τους, σὰν τὸ καράβι ἐκεῖνο τοῦ παραμυθιοῦ, πού τὸ τραβοῦσε σὰν μαγνήτης κάποιο μαγεμένο νησί.

Μὰ γιὰ νὰ κάνη κανεὶς ἓνα τέτοιο πρᾶγμα, καὶ γιὰ ν' ἀφοσιώνεται, ἔτσι ὀλοκληρωτικά, σ' αὐτὸ πού τοῦ γίνεται βιοτικός του σκοπός, πρέπει νᾶναι δυνατός, πολὺ δυνατός, κι' ἀληθινὰ μεγάλος. Ἀλλοιώτικα δὲν θὰ μπορῆ νὰ σταθῆ, ὀλόρθος κι' ἀλύγιστος, ἐπάνω στ' ἄρμα τῶν ὀραματισμῶν του ἂν δὲν κρατᾶ γερά τὰ χαλινάρια τῶν ὀλόγων πού τὸ σέρνουνε, καλπάζοντας ξέφρενα.

Καὶ τέτοιος μᾶς ἀποκαλύφθηκεν ὁ Παπαφλέσσας, ὅταν λίγο ὀργότερα, στὰ 1817 πῆγε στὴν Πόλη καὶ ἦρθεν ἐκεῖ σ' ἐπαφὴ μὲ τοὺς Φιλικούς κι' ἐπρωτομυήθηκε ἀπὸ τὸν Ἀναγνωστόπουλο στὰ μεγάλα μυστήρια τῆς Ἐταιρείας. Φανέρωσε παρευθὺς, πὼς ἔκλεινε μέσα του δυνάμεις μεγάλες, πολὺ μεγάλες, καὶ πὼς ἦτανε πλασμένος γιὰ νὰ γίνῃ Ἐθνικός Ἡρῶας. Γιατὶ αὐτὸς κυρίως στάθηκε, ὅπως θὰ τὸ ἰδοῦμε ἀνιστορώντας μὲ λιτότητα τὴ δράση του, ὁ κύριος ὀργανωτὴς τῶν δυνάμεων πού ὀδήγησαν στὴν Ἐπανάσταση τοῦ Εἰκοσιένα. Γι' αὐτὸ καὶ τοῦ ἀνήκει δικαιοματικά ὁ τιμιώτατος αὐτὸς τίτλος.

(Ἀκολουθεῖ)

ΑΜΜΩΝΑΣ

Ἐκεῖνος ποὺ λαλεῖ μέσα στὴν ἀγ. Γραφή, κρούει τὸν κώδωνα τοῦ κινδύνου στὰ ἀντιὰ τοῦ ἀποστάτου ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος «ἔφαγε καὶ ἐνεπλήσθη, ἐλιπάρθη, ἐπλατόνη καὶ ἀπελάκτισε καὶ ἐγκατέλιπε τὸν Θεὸν τὸν ποιήσαντα αὐτὸν καὶ ἀπέστη ἀπὸ Θεοῦ σωτῆρος αὐτοῦ» (Δευτερον. 32, 15) καὶ προλέγει κατηγορηματικὰ ποιὰ ἐπίχειρα τῆς ἀποστασίας του θὰ λάβῃ. Ἡμεῖς ἐδῶ, χάριν συντομίας, μὴ μόνον, πολὺ δὲ χαρακτηριστικῆ, θὰ παραθέσωμε: «Παιδεύσει σε ἡ ἀποστασία σου καὶ γνῶθι καὶ ἴδε ὅτι πικρὸν σοι τὸ ἐγκαταλιπεῖν σε ἐμέ, λέγει Κύριος ὁ Θεός» (Ἱερεμ. 2, 19, πρβλ. Δευτερ. 8, 11—17).

Ἔρχεται κατόπιν ἡ συγκλονιστικὴ μαρτυρία τῆς Ἱστορίας, ποὺ εἶναι γεμάτη ἀπὸ παραδείγματα καταρροῦσεως πολιτισμῶν, συνεπεία ἠθικῆς καὶ πνευματικῆς καταπτώσεως. Πολλὰ, πράγματι, διδάσκει τὸ ἱστορικὸ προηγούμενο τῆς ἐξαφανίσεως 30 καὶ πλέον πολιτισμῶν, τῶν ὁποίων μόνον τὰ εἰρηπία εὐρίσκονται σήμερα σκορπισμένα στὴν ἐπιφάνεια τῆς γῆς, ἄφωνοι μάρτυρες τῆς ἀνικανότητος τοῦ ἀνθρώπου νὰ οἰκοδομήσῃ ἓνα μόνιμο κόσμον χωρὶς Θεοῦ.

Καί, τέλος, ἀκολουθοῦν οἱ ὁμολογίαι σοφῶν τέκνων τῆς γῆς, οἱ ὁποῖες, δραματικῆς στοῦ βάθους, ὑπογραμμίζουν τὴ μεγάλη ἀλήθεια, ὅτι αἰτία ὅλης τῆς συμφορᾶς εἶναι ἡ ἔλλειψις θρησκευτικῆς πίστεως μέσα στὴ ψυχὴ καὶ στὴ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου*. Διότι

* Εἶναι χαρακτηριστικῆς οἱ ἀκόλουθες διαπιστώσεις σοφῶν τοῦ αἰῶνος μας: «Τὰ ἀρχικὰ αἰτία τῆς παγκοσμίου κρίσεως, τονίζουν, πρέπει νὰ ἀναζητηθοῦν εἰς τὴν κατωτέρωτητα τῶν ἐλατηρίων τοῦ σημερινοῦ κόσμου, δηλ. τῶν χαρακτήρων». Ἐπῆλθε μία διατάραξις τῆς ἠθικῆς τάξεως καὶ τῆς ἠθικῆς ἰσορροπίας τοῦ κόσμου. Εἶναι ἀξίωμα πλέον, ὅτι ἡ ἠθικὴ ἀποχαλίνωσις τοῦ ἀνθρώπου ἄγει τελικῶς εἰς τὸν ὄλεθρον του, διότι ἐξαντλεῖ τὰς δημιουργικὰς δυνάμεις μὲ τὴν κατάχρησι τῆς ἐλευθερίας του». Μὲ ἄλλα λόγια, ὁ σημερινὸς κόσμος νοσεῖ προκίττως ἠθικῶς. Ἡθικὴ εἶναι ἡ ἀρρώστεια του. «Ἐχασε τὴν ἠθικὴν του βάση καὶ ἀναπτέει μέσα εἰς μίαν ἀτύσφαιραν δηλητηριασμένην ἀπὸ τὸ ψεῦδος καὶ τὴν ἀνομίαν καὶ τὴν δυσωδίαν ποὺ ἀναδίδει ἡ αἰσθησιακὴ καὶ ἀνήθικος ζωὴ, δι' αὐτὸ ὅχι μόνον ἐκδηλώνει ἀποτροπιασμὸν κατὰ τῆς χριστιανικῆς θρησκείας καὶ πρὸ παντὸς κατὰ τῆς ἐφηρμοσμένης ἠθικῆς τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἀλλὰ καὶ δὲν ἀνέχεται νὰ ὑπάσχη εἰς τὰς τάξεις του χριστιανὸς πραγματικὸς». Ἡ γελοιοποίησις τῆς ἠθικῆς εἶναι τῆς μόδας τὴν ἐποχὴ μας, ἡ ὁποία γιὰ σύνθημά της ἔχει τὸ ψεῦδος καὶ τὴν ἀπάτη, ἀντὶ τῆς ἀληθείας καὶ τῆς δικαιοσύνης. Γιαντὸ καθημερινῶς ἔχομε τόσα σκάνδαλα καὶ τόσα αἵσχη, τὰ αἴσχη τῆς «πολιτισμένης» ἀθροπότητος. Περὶ σήψεως ἠθικῆς ὁμιλοῦν σαφῶς οἱ κοινωνιολόγοι καὶ οἱ φιλόσοφοι. «Ὁ κόσμος, προσθέτουν, δὲν ἐγνώρισε ποτὲ τόσην κακίαν καὶ σκληρότητα, ὅσην ἐμφανίζει ἡ ἰδική μας γενεά». Καὶ τὴν ἠθικὴν αὐτὴν κατὰπτωσι θεωροῦν σὰν ἀποτέλεσμα τῆς θρησκευτικῆς καταπτώσεως.

«ὅταν ἐκεῖνος (ὁ Θεάνθρωπος Ἰ. Χριστός) ἀπορρίπτεται, ὁ πολιτισμὸς καταπίπτει», ἀφοῦ ὁ Χριστὸς εἶναι ὁ «θεμέλιος» καὶ «ἀκρογωνιαίος λίθος» τοῦ πολιτιστικοῦ οἰκοδομήματος (Α΄ Κορ. 3, 11).

Ἐκεῖνο πὸν ἐλέγχθη, πρὶν λίγα χρόνια, γιὰ τὸν πόλεμο τῆς Κορέας, ὅτι «τὸ πρόβλημα εἶναι θεολογικόν» (φράσις πὸν ἐπεκρίθη ἀπὸ μερικὸς σὰν παραδοξολόγημα), ἔχει τὴν ἐφαρμογὴν του γενικώτερα σ' ὅλα τὰ πιστικά σύγχρονα προβλήματα, τὰ ὁποῖα, ἐν τελευταία ἀναλύσει, σὲ πνευματικὰ αἷτια ἀνάγονται καὶ δὲν μποροῦν νὰ ἐπιλυθοῦν ἐρήμην τοῦ θρησκευτικοῦ παράγοντος.

Ἐντεῦθεν καὶ ἡ κρίσις συνειδήσεως πολλῶν ἀπὸ τοὺς μεγάλους ἐπιστήμονας καὶ ἄλλους σοφοὺς τῆς ἐποχῆς, ἐμπρὸς στὸ ἐνδεχόμενον μιᾶς τρομακτικῆς καὶ ὀλοκληρωτικῆς καταστροφῆς, πὸν περιμένει τὴν ἀνθρωπότητα σὲ περίπτωσι νέου πολέμου, πὸν τὸν χαρακτηρίζουν σὰν δεῖγμα ἀληθινῆς παρακρούσεως, γιὰτὶ σ' αὐτὸν θὰ χρησιμοποιηθοῦν, ὅπως προβλέπεται, οἰνέες καταπληκτικὲς ἐφευρέσεις. Διότι φρίττον ἐμπρὸς στὸ τραγικὸ κατάντημα τῆς θεοποιηθείσης Ἐπιστήμης, τῆς ὁποίας τὰ ἐπιτεύγματα ὄχι μόνον δὲν ἔχουν προαγάγει οὐσιαστικὰ τὴ ζωὴ, ἀλλὰ καὶ στὸ θάνατο ὠδήγησαν, κακῶς βέβαια χρησιμοποιούμενα. Εἶναι χαρακτηριστικόν, ὅτι ἤδη ὁ Wall, ἐφευρέτης τῆς ἀτμομηχανῆς, ὅταν εἶδε τὸν ἄνθρωπο νὰ γίνεται δούλος τῆς ἀτμομηχανῆς του καὶ νὰ ὑποφέρῃ ἀπ' αὐτὴ, εἶπε τρομαγμένος: «Καταρῶμαι ὅλες τὶς ἐφευρέσεις πὸν ἐδημιούργησα»! Τὶ θὰ ἔλεγε ἄραγε ἂν ἐξοῦσε σήμερα καὶ ἔβλεπε τὴν ἀκάθεκτη καὶ ἀλλόφρονα ποδόδο τῶν ὀμαδικῶν μέσων καταστροφῆς, ἐπειδὴ ἀκριβῶς δὲν ὑπάρχει ὁ ἀνάλογος ἠθικὸς ἐξοπλισμός;... Τὸ Πνεῦμα κατέγραψε, πρὶν ἀπὸ αἰῶνας, μὲ ἐπιγραμματικὴν ἀλήθειαν πὸν ἔχει καὶ ἐδῶ τὴν πλήρη, ἀλλὰ καὶ τόσο θλιβερὴν ἐφαρμογὴν της: «Σύντριμμα καὶ ταλαιπωρία ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν καὶ ὁδὸν εἰρήνης οὐκ ἔγνωσαν» (Ψαλμ. 13,3).

Κατόπιν τούτων, δὲν νομίζω, ὅτι περιέχει ὑπερβολὴ ἢ φράσις τοῦ σοφοῦ, ὁ ὁποῖος ἠρώτησε κάποτε ἓνα συγγραφεὴ πὸν ἐξεθείαζε «τὰς προόδους» τῆς σύγχρονης Ἐπιστήμης καὶ Τεχνικῆς: «Καὶ νομίζετε τοῦτο παράδεισον, τὸν ὁποῖον ἐδημιούργησεν ὁ ἄνθρωπος; Δι' ἐμέ — συνεχίζει ὁ ἴδιος μὲ θλιβερὸν χιοῦμο — αὐτὸ εἶναι παράδεισος παρὰ φρόνων»!

Καὶ μία παρένθεσις. Δὲν εἴμεθα κατὰ τῆς Ἐπιστήμης, μὲ τὴν ὁποία οὔτε ἀντιδικία ἔχομε, οὔτε τὴν ἀξία της παραγνωρίζομε.

Τούναντίον μάλιστα, θαυμάζομε τὰ σπουδαῖα καὶ καταπληκτικὰ ἐπιτεύγματά της, ἰδιαίτερος τῶν ἡμερῶν αὐτῶν. Δὲν μποροῦμε ὅμως νὰ μὴ διαπιστώσωμε μίαν πραγματικότητα, δηλ. τὴν ὑπερβολὴν στὶς ὁποῖες κατήντησεν ὁ ἀποστάτης ἄνθρωπος, ὑπερτονίζοντας τὴν ἰκανότητες καὶ τὸ «δαιμόνιον» του». Δὲν εἶναι καθ' ἑαυτὴν κάτι κακὸ ἢ Ἐπιστήμη. Κακὴ εἶναι ἡ χρησιμοποίησις τῶν κατακτήσεών της. Ὅπως ἐπίσης καὶ τὴν ἄλλη ἀλήθεια, ὅτι ἢ Ἐπιστήμη δὲν σὴ ζεῖ. Ἄδυνατεῖ τοῦλάχιστον ἢ Ἐπιστήμη νὰ ἀπαντήσῃ στὰ μεγάλα προβλήματα τοῦ προορισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου. Εἶναι τοῦτο ἔξω ἀπὸ τὴν ἀρμοδιότητά της. Διότι ἀπλούστατα, ἀδυνατεῖ νὰ δώσῃ ὅ,τι δὲν ἔχει. Ὅπως ἐπίσης δὲν εἶναι ὀρθὸν ἐκεῖνο πὸν μερικοὶ ἄλλοι νομίζουσι, ὅτι τάχα ἢ Ἐπιστήμη συγκρούεται μὲ τὴν Θρησκείαν. Περιορίζομαι νὰ πῶ, ὅτι οἱ ἀληθινοὶ Ἐπιστήμονες (πὸν τὸ ἀρχικὸν Ἐξίξιον νὰ γράφεται μὲ κεφαλαῖον), πνεύματα ρωμαλέα καὶ δημιουργικά, θρησκευοῦν καὶ δὲν διστάζουσι νὰ τὸ διακηρύξουσι. Μόνον στὸ κρανίον μικρῶν καὶ ἐγωϊστικῶν πνευμάτων μπορεῖ νὰ συμβῇ τέτοια σύγκρουσις... Μόνον ἡμιμαθεῖς καὶ δοκησίσοφοι εἶναι δυνατὸν νὰ φλυαροῦν γὰρ δὴθεν ἀσυμφωνία... Εἶναι ἀξιοπρόσεκτα τὰ σχετικὰ λόγια τοῦ σοφοῦ Βάκωνος: «Ὁλίγη Ἐπιστήμη ἀπομακρύνει ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ ἢ πολλὴ Ἐπιστήμη ἐπαναφέρει εἰς αὐτόν»!

Τὰ πράγματα εἶναι ἀπλῶς τὴν ὁμότητά των. Πηγὴ καθὲ ἀθλιότητος εἶναι ἢ ἀποστασία, τὸ ρεῦμα τοῦ ὕλισμοῦ πὸν ἔχει κατακλύσει τὴν ζωὴν ἀτόμων καὶ λαῶν.

Καὶ λοιπόν; Ποιὰ εἶναι ἢ λύσις τοῦ δράματος τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου;

Ἄλλὰ περὶ αὐτοῦ εἰς τὸ προσεχές...

Πρωτ. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ ΓΙΑΛΟΥΡΗΣ

«Καθαρθῆναι δεῖ πρῶτον, εἶτα καθάσαι σοφισθῆναι καὶ οὕτω σοφίσαι· ἐγγίσαι Θεῷ καὶ προσαγαγεῖν ἄλλους· ἀγιασθῆναι καὶ ἀγιάσαι χειρωγῶν· γῆσαι μετὰ χειρῶν, συμβουλευῆσαι μετὰ συνέσεως».

Ἰωάννης Χρυσόστομος

«Οὐδὲν ὄφελος ἡμῖν εἰς σωτηρίαν δογμάτων ὑμῶν διεσθαρμένης ἡμῖν τῆς ζωῆς».

Γρηγόριος ὁ Θεολόγος

ΣΤΑΧΥΑ ΑΠ' ΤΟΝ ΑΓΡΟ ΤΟΥ

18. Α Π Ι Σ Τ Ι Α ;

« Ἀπεκρίθη Θωμᾶς καὶ εἶπεν αὐτῶν
 Ὁ Κύριός μου καὶ ὁ Θεός μου »
 (Ἰωάν. κ', 19-31).

Ἀπὸ τὸ ἱερό κείμενο, καὶ μάλιστα τὶς τελευταῖες τοῦ σελίδες, πληροφορεῖται ὁ καθένας μας, ἂν ἔχη ὄρεξι νὰ τονώσῃ τὴν πίστι τοῦ καὶ ν' ἀκολουθήσῃ ἀκλιτὰ τὰ παραγγέλματα τῆς θρησκείας τοῦ Σταυροῦ, ὄχι μονάχα πὼς ἀνέστη ὁ Κύριος, ἀλλ' ὅτι καὶ ἐνεφανίσθη σὲ πολλὰ πρόσωπα πού ἄξιζαν τέτοιας τιμῆς. Γιατὶ ὅ,τι ἔπρεπε νὰ γίνῃ ἔγινε γιὰ τοὺς κακοὺς, τοὺς διεστραμμένους: Θαύματα, ἀκτινοβολία ἀρετῆς, λόγος σᾶν δέσμες θείου φωτός, μαρτυρία στρατιωτῶν πού ἀνέφεραν «πάντα τὰ γινόμενα» τὴν νύχτα τοῦ Σαββάτου πρὸς τὸ ξημέρωμα τῆς Κυριακῆς. Καὶ παρέμειναν αὐτοὶ οἱ ἴδιοι καὶ χειρότεροι, προαχθέντες εἰς ἐνσαρκωτὰς τοῦ κακοῦ. Ὁ Σατανᾶς ὅταν φύγῃ ἀπὸ τὸν διεφθαρμένον πρὸς καιρόν, θὰ γυρίσῃ βουὰ καὶ λαγκάδια, τόπους ξηροὺς, στεγνοὺς καὶ ἀνύδρους. Δὲν θὰ βρῆ ἐκεῖ στὰ ἄψυχα καὶ ἀσυνείδητα ἀνάπαυσιν. Αὐτὸς εὐχαριστεῖται νὰ φωλιάζῃ σὲ ἀνθρώπους καὶ ἀνθρώπους ἀπίστους καὶ διεστραμμένους. Αὐτοὶ τοῦ εἶναι σπίτι στρωμένο μὲ χαλιά. Κι' ἐκεῖ ἀναπαύεται. Νὰ γιατί ὁ Χριστὸς δὲν ἐνεφανίσθη στοὺς διαβολοπαρμένους (Ματθ. ιβ', 44).

Ἡ ἐμφάνισις τοῦ ἀναστάντος Κυρίου ἐγένετο:

Στὴν Μαρία τὴ Μαγδαληνὴν (Μάρκ. ιστ', 9—11, Ἰωάν. η', 11—18) καὶ στὰς Μυροφόρους γυναῖκας, κατὰ τὸ πρῶτὸ τῆς Κυριακῆς (Ματθ. κη', 9—10). Στοὺς δυὸ μαθητάς, πού ἐβάδιζαν στὸ δρόμο πρὸς Ἐμμαοὺς, τὸ ἀπόγευμα τῆς ἴδιας ἡμέρας (Μάρκ. ιστ', 12—13, Λουκ. κδ', 13—15). Στὸν Ἀποστόλο Πέτρο, ἀργότερα (Λουκ. κδ', 34). Στοὺς δέκα Ἀποστόλους, ἐνῶ ἀπουσίαζεν ὁ Θωμᾶς, τὴν ἴδια ἡμέρα πρὸς τὸ βράδυ (Μάρκ. ιστ', 14, Λουκ. κδ', 36—43, Ἰωάν. κ'). Στοὺς ἔνδεκα Ἀποστόλους παρόντος τοῦ Θωμᾶ ὕστερα ἀπὸ ὀκτῶ ἡμέρες (Ἰωάν. κ', 26—29). Στοὺς ἑπτὰ Ἀποστόλους κοντὰ στὴ λίμνη τῆς Τιβεριαάδος (Ἰωάν. κα', 1—23). Στοὺς ἔνδεκα πάλιν στὸ ὄρος τῆς Γαλιλαίας, ὅπως τοὺς διέταξεν ὁ Ἰησοῦς (Ματθ. κη', 16). Ἐπίσης σ' ὄλους τοὺς Ἀποστόλους κατὰ τὴν ἡμέρα τῆς Ἀναλήψεως στοὺς οὐρανοὺς (Μάρκ. ιστ', 19—20, Λουκ. κδ', 50, Πράξ. α', 6—11).

Ἐπάνω ἀπὸ πεντακοσίου ἀδελφοῦς (Α΄ Κορ. ιε΄, 6). Καὶ τελευταῖον στὸν Ἀπόστολο Παῦλο, τοῦ ὁποίου ἡ μεταστροφή ὀφείλεται στὸ θαῦμα τῆς Δαμασκοῦ, Α΄ Κορ. ιε΄, 8, καὶ Πράξ. θ΄, 1—30. Πρέπει νὰ τονισθῇ ἰδιαίτερος ὅτι τὰ ἱερά κείμενα εἶναι ἱστορικά, γραμμένα μὲ τὴν ἀπλότητα καὶ τὴν ἀφέλεια τιμῶν ἀνθρώπων ποῦ δὲν ἀπέβλεπαν σὲ κανένα συμφέρον. Περιστατικὴ ἀνάγκη τοὺς ἔσπρωξε νὰ ἐκθέσουν ὅσα εἶδαν μὲ τὰ μάτια τους καὶ ἄκουσαν μὲ τ’ αὐτιά τους, ὅπως τονίζεται καθαρὰ καὶ ἀπὸ τοὺς ἰδίους ὅταν ἡ περίστασις τοὺς ἔφερε στὸ βῆμα τῆς ἀπολογίας ἢ τοῦ καθήκοντος νὰ διαφωτίσουν τὸν πλανημένο κόσμον (Πράξ. α΄, 19—20—Πράξ. ε΄, 32): «Οὐ δυνάμεθα γὰρ ἡμεῖς ἃ εἶδομεν καὶ ἠκούσαμεν μὴ λαλεῖν». Κι’ οὔτε ἐγράφησαν ὅλα ὅσα εἶπε, «ἕσα ἐποίησεν» ὁ Ἰησοῦς (Ἰωάν. κα΄, 30—31—κα΄, 24—25). «Ὅσα ὅμως ἀπαιτοῦνται διὰ νὰ γνωρίσῃ ὁ ἄνθρωπος τὸν Θεὸν του καὶ νὰ σωθῇ, εἶναι ὑπεραρκετά, ἀρκεῖ νὰ τὰ μελετήσῃ μὲ φόβον Θεοῦ καὶ μὲ ὄρεξι πεινασμένου καὶ διψασμένου πιστοῦ, ποῦ δὲν κάνει κριτικὴ στὰ ἱερά κείμενα, ἀλλὰ κλίνει γόνυ εὐλαβικὸ μπρὸς στὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, Ὅστις «ἐφανερώθη ἐν σαρκί, ἐδικαιώθη ἐν Πνεύματι, ὤφθη ἀγγέλοις, ἐκηρύχθη ἐν ἔθνεσιν, ἐπιστεύθη ἐν κόσμῳ, ἀνελήφθη ἐν δόξῃ» (Α΄ Τιμ. γ΄, 15—16), γιὰ νὰ θεμελιώσῃ τὴν Ἐκκλησίαν του, «ἣτις ἐστὶ Ἐκκλησία Θεοῦ ζῶντος, στῦλος καὶ ἐδραίωμα τῆς ἀληθείας».

Πρέπει νὰ τονισθῇ δὲ πὼς ἡ ἐμφάνισις τοῦ ἀναστάντος Κυρίου ὑπῆρξε θεανδρική. Οἱ μαθηταί, «οἷς ὁ Χριστὸς παρέστησεν ἑαυτὸν ζῶντα μετὰ τὸ παθεῖν αὐτόν, ἐν πολλοῖς τεκμηρίοις δι’ ἡμερῶν τεσσαράκοντα» (Πράξ. α΄, 1—5), εἶδαν τὸν Ἰησοῦν ὄχι σὰν φάντασμα, χωρὶς σάρκα καὶ ὀστά. Στούς μαθητὰς δὲν εἰσεχώρησε φαντασιώσεις, οὔτε αὐθυποβολὴ ἢ ὑποβολή. Δύσπιστοι ὅλοι τους καὶ ἀπογοητευμένοι (Λουκ. κδ΄, 21) ἀπεσύρθησαν μ’ ἓνα λαμπρό, ἀλλὰ σβυσμένο πρὸς στιγμὴν ὄνειρον, ὅταν ὁ Σταυρὸς ἐδέχθη ὡς κοινότατον κακοῦργον τὸν Κύριον. Καὶ τόσο δύσπιστοι στὸ θαῦμα τῆς Ἀναστάσεως, ὥστε νὰ θεωρήσουν γυναικεῖες ἀνοησίες τὸ χαρμόσυνο μῆνυμα: «Καὶ ἐφάνησαν ἐνώπιον αὐτῶν ὡσεὶ λῆρος τὰ ῥήματα αὐτῶν, καὶ ἠπίστουν αὐταῖς» (Λουκ. κδ΄, 11—12). Ἄνθρωποι ἐνεπίφοροι σὲ φαντασιώσεις δὲν εἶναι τῆς φλεγματικῆς ἰδιοσυγκρασίας μαθητῶν ποῦ ἐγκαταλείπουν τὸν διδάσκαλον τὶς πρὸ κρίσιμες στιγμῆς καὶ μ’ εὐκολία χαρακτηρίζουν τρελλὰ τὰ πρόσωπα, τὰ ὁποῖα μ’ ἐκδηλῆ χαρὰ ἀγγέλλουν τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ καὶ ἐκεῖνα ἀπιστοῦν. Δὲν ἦσαν ψυχικῶς κἂν προπαρασκευασμένοι νὰ δεχθοῦν τὸ μῆνυμα τῆς Ἀναστάσεως, πολλῶ μᾶλλον καὶ νὰ ἰδοῦν προσωπικῶς τὸν Ἰησοῦν. Εἶναι δὲ χαρακτη-

ριστικοί οἱ λόγοι τοῦ Ἰησοῦ πρὸς τοὺς δύο μαθητὰς ποὺ ἐπορεύοντο εἰς Ἐμμαοὺς, μετὰ τῶν ὁποίων διεξήχθη ὁλόκληρος συζήτησις, καὶ ἔπεσαν βαρεῖς οἱ χαρακτηρισμοὶ γιὰ τὴν δυσπιστία τους: «ὦ ἀνόητοι καὶ βραδεῖς τῇ καρδίᾳ τοῦ πιστεύειν ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἐλάλησαν οἱ προφῆται! Οὐχὶ ταῦτα ἔδει παθεῖν τὸν Χριστὸν καὶ εἰσελθεῖν εἰς τὴν δόξαν αὐτοῦ;...» Λουκ. κδ', 13—35. Οἱ ἄνθρωποι συνοδοιποροῦν μετὰ τοῦ ἀγνώστου των, συζητοῦν, αἰσθάνονται καιομένη τὴν καρδιά τους, παρακολουθοῦν στὴν τράπεζα τὴν εὐλογία τοῦ ἄρτου καὶ ἔπειτα «διηνοίχθησαν αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοί, καὶ ἐπέγνωσαν αὐτόν». Ποιὰ ὑποβολὴ καὶ ποιὰ φαντασίωσις καὶ ποιὰ ὀρθολογιστικὴ φλυαρία τῶν συγχρόνων ἀπίστων στέκει; Δὲν ξεγελιέται εὐκόλα ἓνας ὁλόκληρος κόσμος ποὺ εἶχε τὸ μυαλό του στὴ θέσι του καὶ δυσπιστοῦσε στὸ καταπληκτικὸ θαῦμα τῆς Ἀναστάσεως. «Ὅταν μάλιστα ἔκαμε τὴν ἐμφάνισί του στοὺς μαθητὰς του, αὐτοί, «πτοηθέντες καὶ ἔμποβοι γενόμενοι, ἐδόκουν πνεῦμα θεωρεῖν» (Λουκ. κδ', 37). Ἄλλ' ὁ Χριστὸς τοὺς διέλυσε ἀμέσως σὰν ἐφάνη καὶ τοὺς ξαστέρωσε τὰ μυαλά: «Τὶ τεταραγμένοι ἐστέ, καὶ διατὶ διαλογισμοὶ ἀναβαίνουσιν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν; Ἴδετε τὰς χεῖράς μου καὶ τοὺς πόδας μου, ὅς αὐτὸς ἐγὼ εἶμι· ψηλαφήσατέ με καὶ ἴδετε, ὅτι πνεῦμα, σὰρκα καὶ ὀστέα οὐκ ἔχει καθὼς ἐμὲ θεωρεῖτε ἔχοντα. Καὶ τοῦτο εἰπὼν ἐπέδειξεν αὐτοῖς τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας.» Ἐτι δὲ ἀπιστοῦντων αὐτῶν ἀπὸ τῆς χαρᾶς καὶ θαυμαζόντων, εἶπεν αὐτοῖς: ἔχετε τι βρώσιμον ἐνθάδε; Οἱ δὲ ἐπέδωκαν αὐτῷ ἰχθύος ὀπτοῦ μέρος, καὶ ἀπὸ μελισσίου κηρίου καὶ λαβῶν ἐνώπιον αὐτῶν ἔφαγεν» (Λουκ. κδ', 41—44). Ἡ ἐμφάνισις τοῦ Ἰησοῦ μετὰ τὴν Ἀνάστασιν του δὲν ἦταν πνευματικὴ, ἐκτοπλασματικὴ, ἀλλὰ πραγματικὴ, ἀδιάφορο ἂν ὁ δοξασμένος Κύριος ἐνεφανίζετο καὶ ἐξηφανίζετο κατὰ τὸ δοκοῦν ἢ μετεμορφοῦτο. Ὡμίλει, ὠνειδίξε τὴν ἀπιστία ἢ νωθρότητα τῶν μαθητῶν, ἔτρωγε ἐνώπιον αὐτῶν, ἔδιδε συμβουλὰς, ἔχριε πνευματικούς μ' ἐξουσία τοῦ δεσμεῖν καὶ λύειν τὰς ἁμαρτίας τῶν ἀνθρώπων, τοὺς ἐζωντάνευε στὴ φαντασία τους τὴν μέλλουσαν δόξαν, τοὺς ἠλόγει καὶ ἀνελαμβάνετο στὸν οὐρανό. Καὶ τὸ πόσον μάλιστα ἡ ἀπιστία, δυσπιστία ἢ καὶ ἡ ἐλαφρῶς κλονισμένη πίστις τῶν μαθητῶν δὲν ἄφινε περιθώριο φαντασιώσεων σ' αὐτούς, μᾶς τὸ διδάσκουν τὰ δύο μεγάλα κλασσικὰ παραδείγματα τόσοσιν τοῦ Θωμᾶ, ὅσον μετέπειτα καὶ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου.

Ὁ Θωμᾶς, ποὺ ἔγινε ἐπὶ τόσες χιλιάδες χρόνια μιὰ παροιμία γιὰ τὴν ἀπιστία του ἢ, τέλος πάντων, φοβερὴ δυσπιστία του ποὺ ἤγγιζε τὰ ὅρια τῆς ἀπιστίας, ἀπουσίαζε κατὰ θεῖαν οἰκονομίαν ἀπὸ τὸν κύκλο τῶν μαθητῶν ποὺ ἀνήμερα τῆς Κυριακῆς ἔλαβαν

τὸ εἰρηνικὸ μῆνυμα καὶ ἠὺλογήθησαν. Καὶ ὅταν οἱ μαθηταὶ μὲ ἀνεκλάλητη χαρὰ τοῦ ἀναφέρουν ὅτι εἶδαν τὸν Κύριο μὲ τὰ ἴδια τοὺς τὰ μάτια, ἐκεῖνος ἐζήτησεν ἀποδείξεις καὶ δὲν ἐβασίσθη στὰ λόγια τῶν δέκα μαθητῶν, ὥστε νὰ κατηγορηθῆ κι' αὐτὸς ἀπὸ τοὺς συγχρόνους ἀπίστους ὅτι ἔπαθε ὑποβολὴν ὡς συναισθηματικὸς καὶ φαντασιόπληκτος τύπος. Οἱ συναισθηματικοὶ καὶ φαντασιόπληκτοι εἶναι ἄρρωστοι λίγο ἢ πολὺ. Γιατὶ ὅταν ὑπερσυχὴ ἢ καρδιά, χωρὶς νὰ λειτουργῇ τὸ λογικόν, ἢ ὅταν ὑλοποιῇ τὰ φανταστικά εἰδῶλα καὶ τὰ ζῆ καὶ τὰ κηρύττη σὰν νὰ ἦσαν πραγματικά πού βρίσκονται στὸν ἔλεγχο τῶν αἰσθητηρίων ὀργάνων, ἀσφαλῶς ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι καλά. Ἄλλ' ὁ Θωμᾶς δὲν ἦταν ἀπὸ τοὺς τύπους τῆς καρδιάς. Νοσησιαρχικὸς καὶ πεζὸς ἄνθρωπος ζητοῦσεν ἀποδείξεις. Μπορεῖ τὰ πρόσωπα τῶν μαθητῶν νὰ ἦσαν ἀξιόπιστα κατὰ πάντα, ἀλλ' αὐτὸς ἐτόνισε δυνατὰ καὶ δημοσίᾳ: «Ἐὰν μὴ ἴδω ἐν ταῖς χερσίν αὐτοῦ τὸν τύπον τῶν ἥλων καὶ βάλω τὸν δάκτυλόν μου εἰς τὸν τύπον τῶν ἥλων, καὶ βάλω τὴν χεῖρά μου εἰς τὴν πλευρὰν αὐτοῦ οὐ μὴ πιστεύσω» ('Ιω. κα', 25—26). Ἔπρεπε, γιὰ νὰ ζωντανέψῃ ἡ μισοπεθαμένη του πίστις, ἔπειτα ἀπὸ τὸ φρικτὸ γεγονός τῆς Χριστοκτονίας, μὲ ἄμεσο προσωπικὴ πείρα. Μονάχα αὐτὴ θὰ ἦταν ἰκανὴ νὰ τὸν πείσῃ πὼς πράγματι ὁ Χριστὸς ἀνεστήθη. Ἦθελε πρῶτα νὰ τὸν ἰδῆ, ἔπειτα νὰ τὸν ἀκούσῃ, καὶ στὸ τέλος νὰ τὸν ψηλαφήσῃ. Εἶναι μιὰ ἀτέλεια πού ἐξεδηλώθη στὸν μεγάλο πόνου τοῦ Ἀποστόλου. Ἡ μεγάλη χαρὰ καὶ ἡ μεγάλη λύπη παρουσιάζουν ὠρισμένα ψυχολογικὰ φαινόμενα, ὅχι ὅμως καὶ διαρκείας. Ἡ ἀπιστία τοῦ Θωμᾶ δὲν ἦταν ἀπόρροια ἐγωῖσμοῦ, ἢ πλάνης ἢ ἀγνοίας. Γιατὶ καὶ ταπεινὸς ἦταν, καὶ τὸν Κύριο ἐζῆσε, καὶ ἀληθινὴ γνῶσις περὶ τῆς θεανδρικής φύσεως τοῦ Χριστοῦ εἶχε. Ὁ Θωμᾶς δὲν ἦταν ὁ κακοπροαίρετος ἐκεῖνος ἄνθρωπος πού ὑψώνει τὸ ἀνάστημά του ἐναντίον οἰουδήποτε ὑπερφυσικοῦ, τὸ ὁποῖον ἢ λογικὴ δὲν μπορεῖ νὰ τὸ χωρέσῃ. Ἐζῆσε κοντὰ στὸ Χριστό, εἶδε τόσα θαύματα, κι' ἔμενε πλησίον του σὰν ἡμερο ἀρνί. Πολλὲς φορές μιὰ ἄρνησις, κατὰ ψυχολογικὸ παράδοξο, κλείνει ἴσως δυνατωτέρα θέσι, ὡς πρὸς τὴν πίστι. Πολλοί, πνεύματα ἐξαιρετικά, ἠθικὰ πρόσωπα, φθάνουν στὸ μηδενισμὸ ἐξ αἰτίας τῶν ἀντινομιῶν πού παρατηροῦνται στὸν κόσμου. Καὶ ὅμως κáιονται ἀπὸ τὴ φλόγα τοῦ Ἀπολύτου. Ἡ μεταβλητότης, ἡ φθαρτότης, οἱ ἀρρώστειες, ἡ δυστυχία, ὁ μεγάλος πόνος θίγουν τίς πιδ λεπτεῖς χορδὲς τοῦ ἀνθρώπου πού ὠραματίσθη τὸ ἀμετάβλητο, τὸ ἀφθαρτο, τὴν ὑγεία, τὴν εὐδαιμονία, τὴ διαρκῆ χαρὰ. Καὶ ἀποτέλεσμα τῆς φυσικῆς καὶ ἠθικῆς δυσαρμονίας πού παρατηρεῖται καὶ στὸν ἴδιο μας τὸν ἑαυτὸ, εἶναι μιὰ φοβερὴ σύγκρουσι μὲ τὸν ἴδιο μας τὸν ἑαυτὸ

και με αυτον τον Θεον μας. Ειναι δυσκολο, δυσκολωτατο να διεισ-
 δυση κανεις στο ψυχικο βαθος του αλλου και να διαβαση τα προ-
 βληματα του η να ερμηνευση τα φαινόμενα που παρουσιάζει στη
 ζωη του: μεταπτώσεις, μελαγχολίες, ένθουσιασμοί, καταπτώσεις,
 πίστις η άπιστία. Έκεινο που επιβάλλεται είναι να αποφεύγεται
 η επιπολαία κρίσις με βάσι την προκατάληψη. Στις περιπτώσεις
 αυτές απαιτείται επιφυλακτικότητα, συμπάθεια, στοργή, ώραϊος
 τρόπος συμπεριφοράς. Τότε το πρόσωπο που περνά μια κρίσι
 συνειδήσεως θα επανέλθη στην κανονική του τροχιά, την τροχιά
 ενός ψυχοσωματικά ισορροπημένου ανθρώπου.

«Φέρε τον δάκτυλόν σου, Θωμά, ὧδε· και ἴδε τὰς χεῖράς μου,
 και φέρε τὴν χεῖρά σου και βάλε εἰς τὴν πλευράν μου, και μὴ γίνου
 ἄπιστος, ἀλλὰ πιστός» (Ἰωάν. κ', 27). Δὲν τὸν ἐπέπληξεν ὁ
 Ἰησοῦς ὅπως τοὺς ἄλλους στὸ δρόμο πρὸς Ἑμμαούς. Ἐγνώριζε
 πὼς δὲν ἦταν τύπος συγχρόνου βλασφήμου και ὕβριστοῦ τῆς πί-
 στεως. Οἱ σημερινοὶ ἄπιστοι, ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἔχουν ἐωσφορικὸν
 ἐγωϊσμόν, εἶναι και ἠθικῶς χρεωκοπημένοι. Αὐτοὶ δὲν μισοῦν
 τὸν Χριστὸν ὡς Θεόν, ἀλλ' ὡς ἀρετὴν που ἀκτινοβολεῖ και τοὺς
 ἐλέγχει. Εὐχαρίστως λατρεύουν τὴν Ἀφροδίτη, τὸν Πρίαπο, τὸ
 Διόνυσο και ὀλόκληρην τὴν φανταστικὴν ἀγέλη τῶν πεθαμένων
 θεῶν, γιατί τούς θεραπεύουν τὰ ἀνθρώπινα πάθη. Αὐτοὶ δὲν δη-
 μιουργοῦν ζητήματα προσωπικῆς ἐνοχῆς και συνειδήσεως ὅπως
 ἡ Θρησκεία τοῦ σταυρωθέντος και ἀναστάντος Κυρίου, που ἀπαι-
 τεῖ πλήρη ἀποφυγὴν μολυσμοῦ σαρκὸς και πνεύματος και ἐπιτέλεσιν
 ἀγιωσύνης τῷ ἀληθινῷ Θεῷ, ὡς ἓνα εἶδος θυσίας. Οἱ ἄπιστοι τῆς
 συγχρόνου ἐποχῆς, ἐκτὸς τῶν τραυματισμένων στὰ μυαλὰ και
 στὰ τοιχώματα τῆς καρδιᾶς λόγω κληρονομικότητος η ἄλλων
 προσωπικῶν αἰτίων που δὲν εὐρίσκονται στὸν ἔλεγχο τῆς ἴδιας
 τῆς βουλήσεως, δὲν ἀπιστοῦν, λοιπόν, πρὸς τὴν θεότητα τοῦ Κυ-
 ρίου, ἀλλ' ἐνοχλοῦνται ἀπὸ τὸν ἠθικὸ κώδικα τοῦ Εὐαγγελίου.
 Ἐὰν εἶχαμε ἐλαστικότητα που θὰ τοὺς ἀπεδέσμευε ἀπὸ καθή-
 κοντα και ὑποχρεώσεις ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ, τοῦ ἑαυτοῦ τους και τοῦ
 πλησίον τους, ἀσφαλῶς ἡ Θρησκεία τοῦ Χριστοῦ θὰ ἦταν και γι'
 αὐτοὺς τὸ ιδεωδέστερο σύστημα διακυβερνήσεως τοῦ κόσμου.
 Ὅμως ἡ θεωρία, ὡς θεωρία, ἀφορᾷ τὸ μυαλὸ και ὄχι τὴν καρ-
 διά. Ἀλλὰ τὸ μυαλὸ ἔχει παραφορτωθῆ μετὴ στεγνὴ φιλοσοφία
 και γευθήκαμε τοὺς καρπούς της. Ἡ φιλοσοφία, που εἶναι μιὰ
 βασανιστικὴ ἔρευνα και κάτι ἄσκοπα πετάγματα στοὺς αἰθέρας,
 δὲν ἐγγίζει τὸ θρόνο τοῦ Θεοῦ, δὲν βοηθεῖ τὴν ψυχὴ νὰ γνωρίσῃ
 τὸ Θεὸ της και νὰ ἐνωθῆ μ' αὐτόν. Μετὴ σπασμένα τὰ φτερὰ χαρο-
 παλεύει, ἐνῶ ἡ πίστις στὸ Χριστὸ θερμαίνει τὸν ὅλον ἄνθρωπο,

φωτίζει τὸ ἐσωτερικὸ του εἶναι, προβάλλει στὰ μάτια τὴν ἠθικὴ του κατάστασι, τὸν καλεῖ σ' ὠραίους προσωπικοὺς ἀγῶνας, ἔπειτα τὸν χειραγωγεῖ πρὸς τὸν Χριστὸν καὶ τὸν ἀφίνει μπροστὰ στὰ πόδια του μὲ τὸ αἶσθημα τῆς ἀσφαλείας σὲ ἀκρότατο βαθμὸ ἀνεπτυγμένο. Αὐτὴ εἶναι ἡ διαφορὰ μας.

Ὁ Θωμᾶς δὲν εἶχε τὴν ἀπιστία τῶν συγχρόνου μορφῆς καὶ βαθμοῦ ἀνισορρόπων ἢ μεγάλων ἐνόχων, ἢ καὶ τῶν ἐν ἀγνοίᾳ εὑρισκομένων, λοιπόν. Ἀπὸ τὸν πόνο ποὺ ἐπροκάλεσαν οἱ ἀπότομες ἐναλλαγές τῆς Μ. Ἑβδομάδος στὸ πρόσωπο τοῦ Κυρίου, ἐναλλαγές ποὺ ἔσμιγε ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, τὸ ὕψος καὶ τὸ βάθος, ἡ ἀπόλυτος δόξα καὶ ἡ ἐσχάτη ταπεινώσις, ἡ πίστις τοῦ Θωμᾶ μᾶλλον ἀδρανοῦσε, ἦταν ναρκωμένη καὶ ἀνάίσθητη ὄχι ὅμως καὶ τελείως σκοτωμένη. Ἡ ἀδράνεια αὐτῆ, ποὺ ἦταν περαστικὴ, ἔφερε κάποια χάλασι στὸ ὅλο πνευματικὸ του σύστημα, καὶ γιὰ νὰ κινητοποιηθοῦν σ' ἐνεργὸ δρᾶσι οἱ ψυχικὲς του δυνάμεις ἔπρεπε νὰ γίνῃ αὐτὸ ποὺ ὁ Κύριος, συγκαταβαίνοντας, παρεχώρησε: Ν' ἀκούσῃ τῆ φωνῆ τοῦ Διδασκάλου, νὰ τὸν ἰδῆ, νὰ τὸν ψηλαφήσῃ. Τὸ ὅτι αὐτὸ εἶναι ἀλήθεια, φαίνεται ἀπὸ τ' ἄμεσα ἀποτελέσματα. «Καὶ ἀπεκρίθη ὁ Θωμᾶς καὶ εἶπεν αὐτῷ· ὁ Κύριός μου καὶ ὁ Θεός μου». Μιὰ ἀπιστία, μὲ τὸν κλασσικὸ τύπο ποὺ τυχὸν παρουσιάζεται, ἀν παρουσιάζεται σήμερα, εἶναι βαθύ ψυχολογικὸ φαινόμενο καὶ δὲν φεύγει ἀπ' τὴ μέση μὲ τόση εὐκολία, γιὰτὶ δὲν πρόκειται περὶ ἀπλῆς συννεφιάς ποὺ διαλύεται μὲ τὴν πρώτη ἠλιακὴν ἀκτίνα, ἀλλὰ περὶ καταστάσεως παθολογικῆς καὶ ὁ ἄπιστος πρέπει νὰ ξαρρωστήσῃ καὶ σιγά-σιγά ν' ἀνοίξῃ τὰ μάτια του γιὰ νὰ ἰδῆ τὸν Θεόν του «ἐν ᾧ ζῶμεν, κινούμεθα καὶ ἐσμέν» κατὰ Παῦλον (Πράξ. ιζ', 17). Τέτοια ἀπιστία δὲν εἶχεν ὁ Θωμᾶς. Γι' αὐτὸ καὶ μὲ τὴν πρώτη ἐπαφῆ ἀφυπνίσθη καὶ ἐνοιωσε τὸν Κύριον περισσότερο κοντά του, ἴσως, παρὰ οἱ ἄλλοι. «Ὁ Κύριός μου, εἶπε, καὶ ὁ Θεός μου». Δὲν εἶπε πλαδαρά, ἄτονα, χωρὶς καμμιὰ συγκίνησι «ὁ Κύριός μου καὶ ὁ Θεός μου». Τὸ εἶπεν ὀλόψυχα, σὺν νὰ ὁμολογοῦσε δημοσίᾳ τὴν πλάνη του ὕστερα ἀπὸ τὸν γλυκύτατον μὲν, ἀλλ' ὅμως τσουχερόν ἔλεγχον ἐνώπιον τῶν συμμαθητῶν του. Γιὰτὶ δὲν εἶναι ἀπλῆ πρᾶξις ἢ συγκατάβασις τοῦ Κυρίου ποὺ εἶπε στὴ Μαγδαληνῆ Μαρία τὸ «μή μου ἄπτου» μὲ τὸ νὰ δεχθῆ τὴν ψηλάφησι. Ἦταν ἓνα εἶδος πειρασμοῦ νὰ ζητήσῃ ἀπτάς ἀποδείξεις, γιὰτὶ ἡ πίστις εἶναι «πραγμάτων ἔλεγχος οὐ βλεπομένων καὶ ἐλπιζομένων ὑπόστασις» (Ἐβρ. ια', 1). Δὲν ὑπάγεται στὴν κατηγορίαν τῶν θετικῶν γνώσεων ποὺ ἀναγκάζουν σὲ παραδοχὴ μιᾶς πραγματικότητος. Ὁ ἄνθρωπος γιὰ νὰ πιστεῦσῃ δὲν πρέπει νὰ καταναγνασθῆ. Αἱ ἀποδείξεις ἀναγκάζουν

γιατί εἶναι ὕλικά μέσα καὶ δημιουργοῦν ἀμέσως ἐντυπώσεις. Ἄλλ' ἢ πίστις δὲν γεννᾶται μ' ἐντυπωσιασμούς. Ἔχει δικό της μυστικὸ μέσον ἐπικοινωνίας μὲ τὸν Θεὸν ἢ ψυχὴ, δικό της αἰσθητήριον ὄργανο πού ἔρχεται σ' ἄμεσον ἐπαφὴ — κατὰ τὸ ἀνθρωπίνως δυνατόν — μὲ τὸ Θεῖον. Δὲν χρειάζεται οὔτε μάτια, οὔτε αὐτιά, οὔτε δάχτυλα. Μιὰ ψυχικὴ καλλιέργεια, μιὰ ἀγωγὴ, μιὰ ἀπλῆ φιλόσοφος διάθεσις. Κι' ὅλα αὐτὰ τὰ ἐπιτυγχάνει ὁ ἄνθρωπος μὲ τὴν προσευχὴν, τὴν προσοχὴν στὸ βίον του καὶ τὴ μελέτη τῆς ἁγίας Γραφῆς. Θεὸς πού θεμελιούται στίς καρδιὰς τῶν ἀνθρώπων μὲ βροντολογήματα καὶ μὲ μαθηματικὰς ἀποδείξεις παύει νὰ εἶναι Θεὸς τῶν Χριστιανῶν. Τὸ ἂν ὁ Κύριος περιστατικὰ ἐπέτρεψε τὴν ψηλάφησί του ἐκ μέρους τοῦ Θωμᾶ, αὐτὸ δὲν θεμελιώνει κανόνα, ὅπως καὶ ὁ Σταυρικὸς του θάνατος δὲν ἐπαναλαμβάνεται γιὰ μᾶς πού πλειστάκις τῆς ἡμέρας ἀμαρτάνουμε. Συνεκλείσθησαν ὅλα σὲ μιὰ οἰκονομία πού προέβλεψε ὅλες τὶς περιπτώσεις τῶν ἀτελῶν ἀνθρώπων. «Ὅτι ἐώρακάς με, πεπίστευκας· μακάριοι οἱ μὴ ἰδόντες καὶ πιστεύσαντες».

Βεβαίως, ὅταν μᾶς ὀμιλοῦν ἄνθρωποι ὑπάρχει μιὰ δικαιολογημένη ἐπιφύλαξις, ἓνας δισταγμὸς, μιὰ ἀμφιβολία καὶ ζητοῦμε ἀποδείξεις, γιατί κρίνουμε ἀπ' τὸν ἴδιο μας τὸν ἑαυτὸ καὶ μέτρο ἔχουμε τὴ δική μας, τὴν ἀνθρώπινη ἀτέλεια. Ἄλλ' ὅταν ὀμιλῇ ὁ Θεὸς μὲ τὰ ἔργα του καὶ μέσῳ τῶν Ἁγίων Γραφῶν, ἡ δυσπιστία παίρνει τὸν τόνο τῆς βλασφημίας. Μιὰ ἄλυσιδα διαδοχικῶν ὑπερφυσικῶν ἀποκαλύψεων ἀδιάσπαστη πού φανερώνει συνέπεια τῶν ὑποσχέσεων τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους καὶ πού κραυγάζει στ' αὐτὴν μας γιὰ τὴν ἀγάπη του καὶ τὴν πρόνοιάν Του, εἶναι γιὰ τοὺς ἀπροκαταλήπτους ταπεινοὺς μελετητὰς τῶν Γραφῶν ὅτι χρειάζεται γιὰ τὰ τονωθῆ ἢ πίστις καὶ γιὰ ν' ἀγωνισθῇ ὁ ἄνθρωπος πρὸς σωτηρίαν τῆς ψυχῆς του, προσοικειούμενος τὴν χάριν πού ἐπήγασεν ἀπὸ τὸ Σταυρὸ τοῦ Κυρίου. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Κύριος μακαρίζει ἐκείνους πού ἐνῶ δὲν ἤλθαν σὲ ἄμεση προσωπικὴ ἐπαφὴ μαζί του, τὸν ἐπίστευσαν καὶ τὸν ἔκαμαν δικό τους Θεὸ καὶ δικό τους Κύριο. Δυστυχῶς, ὅμως, ὁ πρακτικὸς ὕλισμός καὶ ὁ αἰσθησιασμὸς παρεμέρισαν τὰ πνευματικὰ διαφέροντα, ἐταπεινώσαν τὴν ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὴν ἐξετόπισαν ἀπὸ τὸ θρόνον της καὶ ἀπὸ τὰ δικαιώματά της. Οἱ δοῦλοί της ἔγιναν ἀφεντικά καὶ ἡ βασίλισσα μιὰ εὐτελὴς θεραπενίδα τῶν δούλων. Ἔτσι, δὲν εὐρίσκει χῶρο σὲ τέτοιους πολιτισμένους ἀνθρώπους ἢ πίστις. Πολλὰ ἐκέρδισεν ὁ ἄνθρωπος ὡς ζωντανὸς ὄργανισμὸς, κι' αὐτὰ βεβαίως μὲ προσφορὰν τόνων ἀϊματος καὶ ἀνθρωπίνων σαρκῶν. Ἐχασεν ὅμως τὸν ἑαυτό του. Σ' αὐτὸ ὀφείλεται καὶ ἡ τά-

ΙΗΣΟΥΣ ΧΡΙΣΤΟΣ ΚΑΙ ΑΓΙΟΙ ΤΟΠΟΙ

9. Ὁ Μυστικὸς Δεῖπνος

Πλησίαζε πιά ἡ ἑορτὴ τοῦ Πάσχα, ἐγινόταν μὲ κάθε λαμπρότητα εἰς ἀνάμνησι τῆς ἐξόδου τῶν Ἑβραίων ἀπ' τὴν σκληρὴν καὶ τυραννικὴν δουλείαν τῆς Αἰγύπτου.

Ἡ ἑορτὴ αὐτὴ, ποὺ βαστοῦσε ἑπτὰ ὁλόκληρες μέρες, ἀρχίζε ἀπ' τὸ ἡλιοβασιλεμα τῆς Πέμπτης, ὅποτε ἄλλαζε ἡμέρα κατὰ τὸ ἑβραϊκὸ σύστημα. Κατὰ τὸ ἔθιμο ἐσφαγιαζόταν τὸ πασχαλινὸ ἀρνὶ καὶ ἔτρωγαν τὰ ἄζυμα αὐτὴ τὴν ἡμέρα, ἡ ὁποία γι' αὐτὸ εἶχε τὴν ὀνομασίαν «πρώτη τῶν ἄζύμων».

Ἀπ' τὸ πρωτὶ τῆς Πέμπτης δυὸ μαθηταί, ὁ Πέτρος καὶ ὁ Ἰωάννης, ρώτησαν τὸν Διδάσκαλο· «ποῦ θέλεις ἐτοιμάσωμέν σοι φαγεῖν τὸ πάσχα;» (Ματθ. κς', 17). Ἐκεῖνος τοὺς ἔδωσε ὁδηγίαν σύμφωνα μὲ τὶς ὁποῖες προετοίμασαν αὐτοὶ τὸ πασχαλινὸ δεῖπνο.

Τὸ βράδυ τῆς ἰδίας μέρας ἦλθε ἀπ' τὴ Βηθανία ὁ Ἰησοῦς μαζί μὲ τοὺς Δώδεκα σ' αὐτὸ τὸ ἐτοιμασμένον ἀνώγειον μέγα» (Μάρκ. ιδ', 15).

Στὴν ἀρχὴ τοὺς ὠμίλησε πὼς εἶχε μεγάλη ἐπιθυμία νὰ φάγη μαζί τους αὐτὸ τὸ Πάσχα, ποὺ ἦταν τὸ τελευταῖο, κι' ὕστερα θὰ ξαναντάμωναν πάλι στὴ Βασιλείαν Του. Ἄλλ' αὐτὴ ἡ ἀγγελία φαίνεται πὼς ἔκανε καταπληκτικὴ ἐντύπωσι σ' αὐτούς. Ἐνόμισαν πὼς ἦρθε ἡ στιγμή τῆς ἐγκαθιδρύσεως τῆς δαβιτικῆς ἢ μεσσιακῆς, κοσμικῆς πάντως, βασιλείας στὰ Ἱεροσόλυμα. Αὐτὸ τοὺς ἐδημιούργησε φιλόδοξες σκέψεις γιὰ προβάδισμα. Ἀναφέρεται μάλιστα πὼς ἔγινε καὶ φιλονεικία ἀναμεταξύ τους.

Ὁ Ἰησοῦς τότε σηκώθηκε, περιζώσθηκε πετσέτα, πῆρε μιὰ

σις πρὸς αὐτοκαταστροφήν. Δὲν ὑπάρχει, λοιπόν, ἐλπίδα πραγματικῆς εὐτυχίας καὶ χαρᾶς, οὔτε καὶ μελλοντικῆς σωτηρίας, ἐὰν ἡ κοιμισμένη συνείδησις τῶν ἀνθρώπων δὲν ἀφυπνισθῇ καὶ δὲν ζωογονηθῇ ἢ πίστις πρὸς τὸν ἀναστάντα Χριστόν. Δὲν μπορεῖ ὁ ἄνθρωπος νὰ φθάσῃ στὸ θρίαμβο τῆς Ἀναστάσεως ἂν δὲν ἀνεβῇ στὸ Γολγοθᾶ καὶ δὲν κάμῃ τὸ Σταυρὸ τοῦ Κυρίου καὶ δικό του σταυρόν.

Ἄρχιμ. ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΑΘ. ΚΑΛΥΒΑΣ
Ἱεροκῆρυξ Ἱ. Μητροπόλεως Χαλκίδος

λεκάνη και ἄρχισε νὰ πλύνῃ τὰ πόδια και τῶν δώδεκα μαθητῶν, μολονότι ὁ Πέτρος ἀρνήθηκε στήν ἀρχή, ἀλλά συγκατατέθηκε τρομαγμένος ὅταν ἄκουσε· «ἐάν μὴ νίψω σε, οὐκ ἔχεις μέρος μετ' ἐμοῦ» (Ἰωάν. ιγ', 8). Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ τοὺς ἔδωκε ἐμπράκτως ἓνα σπουδαιότατο μάθημα ταπεινοφροσύνης. Συνεπλήρωσε ὅμως ὅτι ἓνας ἀπ' αὐτοὺς θὰ Τὸν προδώσῃ· «ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με» (Ἰω. ιγ', 21).

Ὁ τελευταῖος αὐτὸς λόγος ἔπεσε σὰν κεραυνός! Δὲν τὸ περίμενε κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἑνδεκα τοῦλάχιστο. Ποιὸς νὰ ἦταν; Τόσο πολὺ ἐταράχθησαν πού καθένας ξεχωριστά, και αὐτὸς ὁ Ἰσκαριώτης μὲ καταπληκτικὸ φαρισαϊσμὸ και ὑποκρισία, ἐρωτοῦσαν· «μητί ἐγὼ εἰμι;» Ὁ Ἰωάννης, μὲ παράκλησι τοῦ Πέτρου, ἔσκυψε στὸ στήθος Του, ἐρώτησε, κι' ἔλαβε σιγανὰ τὴν ἀπάντησι. Εἶναι αὐτὸς πού θὰ λάβῃ τώρα τὸ τεμάχιο τοῦ ψωμοῦ-ὑψίστη τιμῆ τὰ χρόνια ἐκεῖνα - βουτηγμένο στὸ πιάτο μου. Ἀλλοίμονό του ὅμως! Καλλίτερα νὰ μὴ εἶχε γεννηθῆ. Και πρόσφερε τὸ ψωμὶ στὸν Ἰούδα, πού ἀσυγκίνητος και ἀναίσθητος ἀπ' ὅλες και τίς τελευταῖες συγκινητικὰς ἐκδηλώσεις τοῦ θεοῦ Διδασκάλου πρὸς αὐτὸν φεύγει ἀπ' τὸ Δεῖπνο, ἐνῶ ἀκούει τὴν τρισαγία Του φωνὴ νὰ τοῦ συνιστᾷ· «ὃ ποιεῖς ποιήσον τάχιον».

Ἀμέσως μετὰ ὁ φιλόκωπος Κύριος και Μέγας Ἀρχιερεὺς παραδίνει τὸ θειότατο Μυστήριον, τ' Ἀχραντα Μυστήρια. Εὐλόγησε και διεμοίρασε τεμάχιο ἄρτου και ἔδωσε στοὺς μαθητὰς νὰ μεταλάβουν μὲ αὐτὰ τὰ λόγια· «Λάβετε, φάγετε· τοῦτό ἐστι τὸ Σῶμά Μου». Σὲ λίγο πῆρε στὰ τίμια χέρια Του ἓνα ποτήρι γεμάτο κρασί. Τὸ εὐλόγησε. Και εἶπε στοὺς μαθητὰς Του· «Πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες· τοῦτο γάρ ἐστι τὸ αἷμά Μου τὸ τῆς καινῆς διαθήκης τὸ περὶ πολλῶν ἐκχυνόμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν». «Τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἑμὴν ἀνάμνησιν» (Ματθ. κς', 26—27. Λουκ. κβ', 19). Μὲ δέος και συγκίνησι εἶδαν, ἄκουσαν, ἐκοινωνήσαν οἱ μαθηταί.

Λίγες στιγμὲς ἀκολουθοῦν ὑμολογίας και εὐχαριστίας. Λίγα λόγια διδασκτικά, παρηγορητικά, ἐνισχυτικά, οἱ τελευταῖες ὑποθήκες και συμβουλές, λέγονται ἀπ' τὸν ὑπέρθεο Διδάσκαλον. Ὑστερα ἐγκαταλείπουν τὸ Ὑπερῶνον. Βαδίζουν πρὸς τὸν κῆπο τῆς Γεθσημανῆ.

Ζ' ΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΤΟΥ ΘΕΙΟΥ ΠΑΘΟΥΣ

1. Στὸν κῆπο τῆς Γεθσημανῆ

Ὁ κῆπος αὐτὸς — ἀγρόκτημα φιλικοῦ προσώπου τοῦ Ἰησοῦ — βρίσκεται στήν ἀπέναντι ὄχθη τοῦ χειμάρρου τῶν Κέδρων, ὁ

ὁποῖος διασχίζει τὴν κοιλάδα τοῦ Ἰωσαφατ ἢ Γεθσημανῆς, χωρίζει δὲ τὸ λόφο Μορία ἀπ' τὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν. Στους πρόποδας τοῦ τελευταίου πιδ συγκεκριμένα ἀπ' τὴ δυτικὴ πλευρὰ κεῖται ὁ κῆπος, μέσα στὸν ὁποῖο σώζονται μερικὰ παμπάλαια ἐλαιόδενδρα καὶ τὸ ἱερὸ Προσκύνημα τῶν Λατίνων.

Ἐδῶ λοιπὸν εἰσῆλθε ὁ Κύριός μας ὕστερα ἀπ' τὸ Μυστικὸ Δεῖπνο, μαζὶ μὲ τοὺς ἔνδεκα μαθητάς Του. Κατὰ τὴν διαδρομὴ φαίνεται πὼς τοὺς εἶπε: αὐτὴ τῇ νύκτα ὅλοι σεῖς θὰ κλονισθῆτε στὴν πίστι σας πρὸς ἐμέ καὶ θὰ διασκορπισθῆτε. Ἄλλ' ὅταν ἀναστηθῶ θὰ σᾶς περιμένω νὰ συναντηθοῦμε στὴ Γαλιλαία. Ἄλλ' ὁ Πέτρος ἔσπευσε τότε νὰ ὑποσχεθῆ πὼς μέχρι θανάτου θὰ παραμείνη πιστὸς στὸν Κύριο, ἀπ' τὸν ὁποῖο ὅμως ἄκουσε νὰ τὸν βεβαιώσῃ. «Ἐν ταύτῃ τῇ νυκτὶ πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι τρεῖς ἀπαρήση με» (Ματθ. κς', 34).

Μόλις εἰσῆλθε στὸν κῆπο εἶπε στοὺς ὀκτὼ μαθητάς νὰ καθίσουν κάπου ἐκεῖ. Ἐκεῖνος, μὲ τὸν Πέτρο, τὸν Ἰάκωβο καὶ τὸν Ἰωάννη, προχώρησε στὸ βάθος γιὰ νὰ προσευχηθῆ.

Γεμᾶτος φρίκη γιὰ ὅλα αὐτὰ πού προέβλεπε πὼς θὰ πάθῃ σὲ λίγο ζητοῦσε συμπαρατάσσει καὶ ἡθικὴ ἐνίσχυσι ἀπὸ τὴν συντροφιά τῶν ἐκλεκτῶν μαθητῶν Του ἰδιαιτέρα ἀπ' τὸν οὐράνιο Πατέρα Του. Εἶναι καταλυτημένη ἡ ψυχὴ μου τόσο πού κινδυνεύω ἀπ' τὴ λύπη ν' ἀποθάνω, εἶπε στοὺς τρεῖς κορυφαίους μαθητάς. Μείνατε ἐδῶ καὶ ἀγρυπνεῖτε μ' ἐμένα.

Πιδ πέρα λίγο τράβηξε καὶ κάτω ἀπὸ μιὰ ἐληᾶ — τὴν ὁποία μᾶς ἔδειξε ὁ συνοδός μας Ἀρχιμανδρίτης Ἀμφιλόχιος καὶ λίγεται «δένδρον τῆς ἀγωνίας» — γονάτισε καὶ προσευχήθηκε στὸν οὐράνιο Πατέρα Του νὰ μὴ ἐπιτρέψῃ τελικὰ νὰ πιῆ τ' ὀδυνηρὸ ποτῆρι τοῦ σταυρικοῦ θανάτου! Τρομερὴ ἦταν ἡ ἀγωνία Του αὐτὲς τίς στιγμές. Ὁ πόνος Του βαθύς. Γινόταν βαθύτερος ἀπ' τὴν ἐγκατάλειψι τῶν τριῶν μαθητῶν, πού δείχνουν ἀδυναμία καὶ κοιμοῦνται! Ὅταν τοὺς βρῆκε σ' αὐτὴ τὴν κατάστασι ἐξέφρασε τὸ παράπονό Του καὶ τοὺς συνέστησε ν' ἀγρυπνοῦν καὶ νὰ ποσεύχωνται γιὰ νὰ μὴ πέσουν σὲ πειρασμό. Ἄλλ' ἦταν ἀνίκανοι τὴν κρίσιμη αὐτὴ ὥρα νὰ δείξουν αὐτοκυριαρχία. Ὁ Κύριος ὕστερα ἀπ' τὴ δευτέρη ἐναγώνια προσευχὴ Του τοὺς βρῆκε πάλι κοιμισμένους καὶ δὲν τοὺς εἶπε τίποτε, ἀλλὰ βαθεῖα λυπημένος προσευχήθηκε πάλι γονατιστὸς καὶ ἐτέθηκε στὴν πλήρη διάθεσι τοῦ οὐρανίου Πατρός: «Πάτερ μου, εἰ οὐ δύναται τοῦτο τὸ ποτήριον παρελθεῖν ἀπ' ἐμοῦ ἂν μὴ αὐτὸ πίνω, γενηθήτω τὸ θέλημά σου» (Ματθ. κς', 42).

Ἡ προσευχὴ ἐτελείωσε. Ὁ Ἰησοῦς ἐπιστρέφει πάλι στοὺς τρεῖς. Τοὺς βρῖσκει ἀκόμη κοιμισμένους καὶ τοὺς λέγει: Κοιμᾶσθε λοιπὸν καὶ ἀναπαύεσθε! Καὶ ὁμῶς νά, ἔφθασε ἡ ὥρα καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδεται στὰ χέρια τῶν ἀμαρτωλῶν!...

Δὲν πρόλαβε νὰ τελειώσῃ τὸ λόγο. Στρατιωτικὸ ἀπόσπασμα μὲ ὑπηρέτες τῶν λαοπλάνων Γραμματο-Φαρισαίων ποὺ ἦταν ἐφωδιασμένοι μὲ μαχαίρια, ρόπαλα καὶ ἄλλα φονικά ὄργανα. Ἐπὶ κεφαλῆς εἶναι ὁ Ἰούδας, ὁ ὁποῖος γνωρίζει τὸν τόπο ποὺ συγνάξει ὁ Ἰησοῦς. Αὐτὸς πλησιάζει ἀνάίσχυντα. Καταφιλεῖ τὸν Διδάσκαλο ἀσεβέστατα, ἐνῶ Ἐκεῖνος μὲ κάποιον παράπονο γι' αὐτὴ τὴν ἀνοίκεια μεταχείρισι τοῦ λέγει «Ἰούδα, φιλήματι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου παραδίδως;» (Λουκ. κβ', 48). Ἄλλ' αὐτὸ ἦταν τὸ σύνθημα προδοσίας τῆς μεγαλυτέρας ἀγάπης. Καί, ὕστερα ἀπὸ δισταγμοὺς καὶ φόβο ἀπὸ μέρους τῶν στρατιωτῶν καὶ ὑπηρετῶν, ποὺ διαλύθηκαν ἀπ' τὴν εἰρηνικὴ στάσι τοῦ Κυρίου, παραδίδεται ἢ συλλαμβάνεται. Δένουν τὰ χέρια Του σφικτά. Καὶ ἀποθραυσμένοι τώρα, ἀφοῦ δὲν εἶδαν καμμίαν ἀντίστασι, σὰν φοβερὸ καὶ ἐπικίνδυνον ληστὴ Τὸν φέρουν — περνώντας τὸ χεῖμαρρο τῶν Κέδρων — ἐπάνω στὰ Ἱεροσόλυμα, νύκτα ἀργὰ μέσα στὸ σκοτάδι καὶ Τὸν παραδίνουν στὸν Ἄννα, ἔκπτωτο ἀρχιερέα τοῦ περασμένου ἔτους.

2. Στὸν ἔκπτωτο ἀρχιερέα Ἄννα

Ἐχουν περάσει τὰ μεσάνυχτα. Ὁ Ἰησοῦς εὐρίσκεται μπροστὰ στὸν Ἄννα καὶ ἀνακρίνεται — παράνομα βέβαια, γιατί ἦταν νύκτα, καὶ ἐκτὸς τούτου αὐτὸς δὲν εἶχε κανένα δικαίωμα —. Τοῦ ζητεῖται ν' ἀποκαλύψῃ τοὺς μαθητάς Του καὶ νὰ ἀναφέρῃ τὸ περιεχόμενον τῆς διδασκαλίας Του. Αὐτὸ φυσικὰ ἀπέβλεπε στὸ νὰ δώσῃ σ' αὐτοὺς ἐπιχειρήματα γιὰ νὰ Τὸν καταδικάσουν. Ὁ Ἰησοῦς ἤρεμα ὁμιλεῖ ὄχι γιὰ νὰ δώσῃ ἄμεση ἀπάντησι σ' αὐτὰ ποὺ Τοῦ ζητεῖ ὁ ἄνομος Ἄννας, ἀλλὰ γιὰ νὰ πῆ: Ἐγὼ φανερὰ ὡμίλησα στὸν κόσμον. Ἐγὼ πάντοτε ἐκήρυξα δημόσια, παντοῦ στὴ Συναγωγῇ, στὸ Ναὸ ὅπου πάντοτε συγκεντρώνονται οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ κρυφὰ δὲν εἶπα τίποτε. Γιατί λοιπὸν ἐρωτᾷς καὶ ἀνακρίνεις ἐμέ; Τί μ' ἐρωτᾷς καὶ μὲ ἀνακρίνεις; Ἐρώτησε ἐκείνους ποὺ μὲ ἤκουσαν, τί ἐδίδαξα σ' αὐτοὺς. Νά, αὐτοὶ ἐδῶ γνωρίζουν καλὰ τί εἶπα!

Δὲν πρόλαβε νὰ τελειώσῃ τὴν ἀπάντησί Του κ' ἓνας βάνουσος ὑπηρέτης ποὺ ἦταν κοντά, Τοῦ ἔδωσε ἓνα γερὸ ράπισμα λέγον-

τάς Του: "Ἐτσι ἀπαντᾷς στὸν ἀρχιερέα; Ὁ Ἰησοῦς τότε τοῦ εἶπε: Ἐὰν κακῶς ὠμίλησα, μαρτύρησε τὸ κακὸ αὐτὸ μπροστὰ στὸ δικαστήριον· ἐὰν ὅμως ὠμίλησα καλὰ, τότε γιατί με δέρνεις;

"Ὁση ὥρα γινόνταν αὐτά, ἔξω στὴν αὐλὴ συνέβαιναν ἄλλες θλιβερές σκηνές. Ὁ Ἰωάννης μὲ τὸν Πέτρο εἶχαν ἀκολουθήσει ἀπὸ μακριὰ τὴ συνοδεία, μόλις ξεκίνησε ἀπ' τὸν κῆπο τῆς Γεθσημανῆ. Ὄταν ἔφθασαν στὸ ἀνάκτορον τοῦ Ἄννα μπῆκε μέσα σὰν γνωστός ὁ Ἰωάννης. Στὸν ἄγνωστο ὅμως Γαλιλαῖο Πέτρο δὲν ἐπέτρεψαν τὴν εἴσοδο. Κι' ἔτσι ἔμεινε στὸ δρόμο. Ἀλλὰ μὲ τὴν παρέμβασι τοῦ Ἰωάννου στὴ θυρωρὸ κατώρθωσε κι' αὐτὸς νὰ μπῆ ἀλλὰ τὸν ἐρώτησε: Μήπως καὶ σὺ εἶσαι ἀπ' τοὺς μαθητὰς τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ; Ἐαφνιαστικῶς κ' ἐτρόμαξε μαζὶ ἐκεῖνος καὶ εἶπε: Ὁ χι! Δὲν εἶμαι!

Σὲ λίγο ἄλλη ὑπηρετρία τὸν εἶδε νὰ κάθεται κοντὰ στὴ φωτιά — γιατί ἦταν ψύχρα — τὸν ἐπλησίασε καὶ εἶπε: Καὶ αὐτὸς ἦταν μαζὶ μὲ αὐτὸν (τὸν Κατάδικον). Ἀλήθεια; ρώτησαν αὐτοὶ ποὺ ἐθερμαίνοντο. Εἶσαι ἓνας ἀπὸ τοὺς μαθητὰς τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ; Ὁ χι! — εἶπε καὶ μὲ ὄρκο μάλιστα — Δὲν τὸν γνωρίζω!

Τότε ὅμως ἓνας ἀπ' τοὺς δούλους τοῦ ἀρχιερέως, συγγενῆς τοῦ Μάλχου, τοῦ ὁποίου ὁ Πέτρος ἔκοψε τὸ αὐτὶ στὸν κῆπο τῆς Γεθσημανῆ, τὸν διέψευσε μὲ τοῦτα τὰ λόγια: Δὲν σὲ εἶδα ἐγὼ στὸν κῆπο μαζὶ Του; Ὁ Πέτρος τὰ χρειάστηκε. "Ἐνοιωσε πῶς καὶ ἡ ζωὴ του ἀκόμη κινδυνεύει τώρα. Καὶ στενοχωρήθηκε τόσο πολὺ, ποὺ ἄρχισε νὰ καταρᾶται τὸν ἑαυτό του καὶ νὰ ὀρκίζεται πῶς δὲν γνωρίζει τὸν ἄνθρωπον, ὅποτε ἀκούσθηκε ὁ πετεινὸς νὰ φωνάζῃ, ἐνῶ φαίνεται πῶς περνοῦσαν αὐτὴ τὴ στιγμὴ τὸν Κύριον καὶ τὸν πῆγαιναν στὸν Καϊάφα. "Ἐρριξε ἓνα βλέμμα θλίψεως ἀλλὰ καὶ ἀγάπης στὸν Πέτρο γιὰ τὴν ἄρνησί του, ὁ ὁποῖος συγκλονίστηκε, θυμήθηκε τὴν πρόρρησί Του καὶ χωρὶς χρονοτριβὴ βγῆκε ἔξω, «ἐκλαυσε πικρῶς» καὶ μετενόησε πλήρως.

3. Στὸ Καϊάφα—Μ. Συνέδριον.

Τὸ σπίτι τοῦ Καϊάφα ἦταν κατὰ πᾶσαν πιθανότητα στὸν ἴδιον περίβολον. Ἐκεῖ βιαστικὰ συγκεντρώθηκαν τὰ μέλη τοῦ μεγάλου Συνεδρίου—κι' ἦταν ἐβδομήντα, ἀλλὰ φαίνεται νὰ μὴ εἶχαν προσκληθῆ αὐτοὶ ποὺ εἶχαν δεῖξει φιλικὰ αἰσθήματα ἀπέναντι τοῦ Ἰησοῦ, ὅπως λ.χ. ὁ Νικόδημος.

Νύκτα συνεδριάξουν ἐνῶ ὁ Ἄκακος καὶ Ἄναμάρτητος κάθεται στὸ ἐδώλιο τοῦ κατηγορουμένου. Μὲ πληρωμένους ψευδο-

μάρτυρας αγωνίζονται νὰ στηρίξουν ἐναντίον Του κατηγορίαν, πού νὰ δικαιολογή τὴ θανατικὴ ποινὴ. Μάταιος κόπος. Πάμπολλες ἀντιφάσεις τοὺς ἀχρήστευσαν. Δυὸ ἀπ' αὐτοὺς παραποιοῦν μιὰ φράσι πού εἶπε στὸ Ναὸ κατὰ τὸ πρῶτο μεσσιακὸ Πάσχα. Ἐκεῖνος τότε εἶπε: Σεῖς οἱ Ἰουδαῖοι (λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτὸν) (Ἰωάν. β', 19). Τώρα αὐτοὶ καταθέτουν: «Οὗτος ἔφη, δύναμαι καταλύσαι τὸν Ναὸν τοῦ Θεοῦ καὶ διὰ τριῶν ἡμερῶν οἰκοδομῆσαι αὐτὸν» (Ματθ. κς', 61). Καὶ ὅμως καὶ αὐτοὶ δὲν εἶχαν ἀπόλυτη σταθερότητα καὶ συμφωνία σ' αὐτὰ πού κατέθεταν.

Παράλληλα πρὸς αὐτὴν τὴν προσπάθεια καὶ τὴ μεγάλη ἀγωνία νὰ βροῦν σοβαρὴ κατηγορία γιὰ νὰ κατορθώσουν νὰ ἐκτελέσουν τὴ γνωστὴ ἀπὸ μέρες ἀπόφασί τους γιὰ θανάτωσι τοῦ Ἰησοῦ, Ἐκεῖνος ἔσπευκε, παρέμενε ἀμίλητος, ἤρεμος, ἀνώτερος μπροστὰ σὲ τέτοια κατωτερότητα καὶ ξεπεσμό τῶν ἀρχόντων—δικαστῶν Του. Στὸ βάθος τους τὸ αἶσθημα τῆς ἐνοχῆς τοὺς ἀναστάτωνε. Στὴν πραγματικότητα ἐβλεπαν πῶς αὐτοὶ ἦταν κατάδικοι. Ἐνῶ Ἐκεῖνος Ἀθῶος καὶ στὴν οὐσία Δικαστὴς τους.

Σὲ κάποια στιγμή σηκώθηκε ὁ Καϊάφας. Τὸν κύτταξε ἀγριεμένος καὶ Τοῦ εἶπε: «ἐξορκίζω σε κατὰ τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος ἵνα ἡμῖν εἴπῃς εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ» (Ματθ. κς', 63).

Ὁ ἀμίλητος μέχρι τώρα Ἰησοῦς ἀνοίγει τὸ στόμα Του καὶ ἀπαντᾷ καθαρὰ, ἐπιβλητικὰ. «Ἐ γ ὡ εἰ μιν» (Μάρκ. ιδ', 62). Καὶ σὺ ὁ ἴδιος τὸ εἶπες. Ἀλλά, σᾶς λέγω, ὅτι ἀπὸ τώρα θὰ δῆτε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, τὸν Μεσσία, νὰ κάθεται στὰ δεξιὰ τοῦ παντοδυνάμου Θεοῦ καὶ νὰ ἔρχεται ἐπάνω στὰ σύννεφα τοῦ οὐρανοῦ (Ματθ. κς', 64).

Ὁ ὑποκριτὴς ἀρχιερεὺς ἔδειξε πῶς ἀγανάκτησε. Διέρρηξε τὰ ἱμάτιά του γιὰ τὴν ἀνήκουστη βλασφημία πού ἀκούσθηκε. Καὶ στρεφόμενος στοὺς συνέδρους ἐρώτησε: Τί σᾶς φαίνεται; Τί γνώμη ἔχετε; Μ' ἓνα στόμα ἐφώναξαν ἐκεῖνοι ἄγρια: «ἔ ν ο χ ο ς θ α ν ἄ τ ο υ ἔ σ τ ῖ!»

Μερικοὶ μάλιστα ἀπ' αὐτοὺς ἄρχισαν κατόπιν μὲ λύσσα νὰ Τὸν φτύνουν, νὰ Τὸν ἐξευτελίζουν, νὰ Τὸν ραπίζουν (Μαρκ. ιδ', 65). Μέχρι τὸ πρῶτὰ μίσθαρνα ὄργανά τους Τὸν ἐκακοποίησαν ἐπίσης βάνουσα μὲ βλασφημίες, χυδαιότητες, ὕβρεις καὶ ἀναθέματα. Ἐφθασαν νὰ Τοῦ καλύψουν τὸ πρόσωπο, νὰ Τοῦ τὸ κτυποῦν ἄσχημα κ' ὕστερα νὰ Τὸν προκαλοῦν «προφήτευσον ἡμῖν, Χριστέ», ποιὸς Σ' ἐκτύπησε.

Πρωί—πρωί πρὶν βγῆ ὁ ἥλιος ἔκαμαν ἄλλη ὀλιγόλεπτη σύσκεψι οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι γιὰ νὰ ἐπισημοποιήσουν ὅ,τι παράνομα εἶπαν καὶ ἔκαμαν τῆ νύκτα—καὶ γιὰ ν' ἀποφασίσουν ποῖο τρόπο θὰ ἐχρησιμοποιοῦσαν γιὰ νὰ ἐπιτύχουν τὴν ἐπικύρωσι τῆς θανατικῆς ποινῆς ἀπ' τὸ ρωμαῖο ἡγεμόνα, πού μόνο αὐτὸς σὰν κατακτητῆς εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ τὴν ἐπιβάλλῃ. Μπροστά τους ὠδηγήθηκε δεμένος ὁ Ἰησοῦς. Καὶ Τὸν ἐρώτησαν: πές μας ἂν εἶσαι σὺ ὁ Χριστός; Ἐκεῖνος καὶ τώρα ἔδωκε τὴν ἴδια ἀπάντησι: Ἐὰν σᾶς πῶ, δὲν θὰ πιστεύσητε, ἐὰν σᾶς ἐρωτήσω σχετικὰ μὲ τὸ θέμα αὐτὸ πού γράφει μὲ σαφήνεια ἡ ἁγία Γραφή δὲν θὰ μοῦ ἀπαντήσετε οὔτε θὰ μὲ ἐλευθερώσετε. Σᾶς λέγω ὅμως ὅτι ἀπὸ τώρα ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, ὁ Μεσσίας, θὰ κάθεται συνεχῶς στὰ δεξιά τοῦ παντοδυνάμου Θεοῦ. Σὺ λοιπὸν εἶσαι ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ; εἶπαν ὅλοι. Κ' Ἐκεῖνος τοὺς ἀπήντησε: καὶ σεῖς τὸ λέγετε ὅτι « ἐ γ ὡ εἰ μ ι ». Ἔτσι διεκέρυξαν τὴν ἐνοχὴ του γιὰ τὴ βλασφημία Του, γιὰ τὴν ὁποίαν δὲν εἶχαν ἀνάγκη μαρτύρων ἀφοῦ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι ἦταν αὐτήκοοι μάρτυρες. Καὶ ἐπομένως Τὸν κατεδίκασαν σὲ θάνατο!

Ἀξιοσημεῖωτο εἶναι καὶ τοῦτο τὸ περιστατικόν, πού συνέβη αὐτῇ τὴν ὥρα περίπου. Ὁ Ἰούδας μόλις ἄκουσε πῶς ὁ Ἰησοῦς καταδικάσθηκε σὲ θάνατο ἀπ' τὸ Μ. Συνέδριο, τὸ ὅποιο ἦταν ἔτοιμο νὰ Τὸν παραπέμψῃ στὸν Πιλάτο, ἀντελήφθηκε τὸ στυγερὸ ἔγκλημα πού ἔκαμε. Οἱ τύψεις ἄρχισαν ἀνελέητα νὰ τὸν δέρνουν. Μεταμελήθηκε. Ἀλλὰ δὲν μετενόησε βέβαια ὥστε νὰ ζητήσῃ μὲ δάκρυα τὴ θεία συγγνώμη. Ἦλθε σὲ ἀπόγνωσι καὶ ἀπελπισία. Καὶ παρουσιάσθηκε στοὺς ἀρχιερεῖς. Τοὺς εἶπε: «ἤμαρτον παραδὸς αἷμα ἀθῶον». Ἔλαβε τὴν ἀπάντησι: «Τί μᾶς μέλλει; Σὺ θὰ λογοδοτήσης γι' αὐτὸ πού ἔκανες. Καὶ ἀξιοθρήνητος τώρα, ἀφοῦ ἐπέταξε στὸ Ναὸ τὰ 30 ἀργύρια ἔφυγε σὲ μέρος ἐρημικὸ καὶ ἀπηγχορίσθηκε

(Συνεχίζεται)

Ἄρχιμ. ΦΙΛΑΡΕΤΟΣ ΒΙΤΑΛΗΣ
Ἱεροκλήρυξ Ἱ. Μητροπόλεως Νικοπόλεως

«Τῶ ἱερωμένῳ πλοῦτος μὲν ὁ τῆς ἀρετῆς κόσμος, ἡδονὴ δὲ ἡ σωφροσύνη, τρυφή δὲ ἡ αὐτάρκεια, εὐφροσύνη δὲ ἡ τῶν ὑψηλῶν πρὸς ἀρετὴν ἐπίδοσις. Εἰ δὲ τις τὰναντία τούτων ἐπιτηδεύων ἱερωσύνης ὀνόματι ἐναρβύνεται, οὗτος ἀνεργὸς τυγχάνει καὶ τῆς ἀρχῆς ἀνάξιος».

Ἰωάννης Χρυσόστομος

«ΦΙΛΟΘΕΟΥ ΑΔΟΛΕΣΧΙΑΣ»

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ

ΨΥΧΩΦΕΛΕΙΣ ΕΠΙΣΤΑΣΙΕΣ ΕΚ ΤΟΥ ΛΕΥ·Ι·ΤΙΚΟΥ

Ὑπὸ ΕΥΓΕΝΙΟΥ ΤΟΥ ΒΟΥΛΓΑΡΕΩΣ

**Οἱ βλάστημοι ἀξίζουν τὴν ἔσχατη καταφρόνηση
σὰν ἀσεβεῖς καὶ σὰν ἄθεοι.**

«Καὶ ἐμαχέσαντο ἐν τῇ Παρεμβολῇ ὁ ἐκ τῆς Ἰσραηλίτιδος καὶ ὁ ἄνθρωπος ὁ Ἰσραηλίτης». Καὶ ἤρθανε στὰ χέρια μέσα στὴ Παρεμβολὴ αὐτὸς ποὺ εἶχε μάννα Ἑβραία μαζί μ' ἓναν Ἑβραῖο (Λευϊτ λδ', 13-14).

Ὁ καυγᾶς ἦτανε ἀνθρώπου πρὸς ἄνθρωπο· κι' αὐτὸς ποὺ εἶχε μητέρα Ἑβραία, παρατρέχοντας τὸν ἄνθρωπο μὲ τὸν ὁποῖο φιλονεικοῦσε, ἄρχισε νὰ ἐκτοξεύη φοβερὲς καὶ φρικτὲς βλαστήμιες ἐναντίον τοῦ Ὑψίστου Θεοῦ· «Ἐπονομάσας τὸ ὄνομα κατηράσατο» ἀναφέρει ὀνομαστικὰ τὸν Θεὸ καὶ τὸν ἐβλαστήμησε (Λευϊτ. κδ', 14).

Δυὸ ἄνθρωποι ἀλληλομαχοῦνε καὶ πιάνονται, κι' ὁ Θεὸς βλαστημιέται. Κι' ἀπὸ τοὺς δυὸ ἐκείνους ποὺ ἀλληλομαχήσανε μέσα στὴν Παρεμβολὴ αὐτὸς ποὺ ἐβλαστήμησε δὲν ἦτανε ὁ Ἑβραῖος, κι' ἀπὸ μάννα καὶ ἀπὸ πατέρα, ἀλλὰ μονάχα ὁ ξένος, ποὺ τὸ σπέρμα του ἦτανε ἀπὸ Αἰγύπτιο. Κι' αὐτὸ νομίζω πὼς ἐξεπίτηδες τὸ ἐσημείωσεν τόσο ἐμφαντικὰ ἡ Θεία Γραφή, γιὰ νὰ μάθωμε ἀπὸ τὴν καταγωγὴν αὐτὴν τοῦ βλάστημου, πὼς σὲ τέτοιο κατάντημα ἀσεβείας δὲν ἔφθασε, παρὰ ἓνα τιποτένιο κι' ἀχρεῖον ἀνθρώπιον, ποὺ ἦτανε σκοτεινὸ γέννημα τῆς ἄθεης καὶ ἀπιστῆς Αἰγύπτου.

Πόσες φορές ὅμως δὲν βλέπομε ν' ἀλληλομαχοῦνε μεταξύ τους δυὸ ἄνθρωποι, πού εἶναι καὶ οἱ δυὸ τους Χριστιανοί, καὶ οἱ δυὸ τους Ὁρθόδοξοι καὶ καμώνονται μάλιστα πὼς εἶναι καὶ θεοφοβούμενοι. Κι' ὅμως ἐπάνω στὸ βρασμὸ τοῦ θυμοῦ τους κι' ἐπάνω στὸν ἄγριο καυγᾶ τους παραφέρονται, καὶ βλαστημοῦνε ἀσεβέστατοι καὶ σὰν ἀντίθεοι τὸ Θεὸ καὶ οἱ δυὸ τους! Καὶ στή φιλονεικία τους ἐπάνω ξεσυνερίζονται—ἀλλοίμονο μας! —ποιὸς νὰ ξεράνη τίς μεγαλύτερες καὶ τίς φρικτότερες βλαστήμιες, καὶ ποιὸς νὰ εἰπῇ τίς πλέον ἀνάκουστες ἀσέβειες ἐναντίον τοῦ τρισαγίου ὀνόματος τοῦ Θεοῦ. Πόσες φορές δὲν συμβαίνει, τέκνα μου, τὸ φοβερὸ αὐτὸ πρᾶγμα! Καὶ ποιὸς λοιπὸν εἶναι αὐτός, πού θὰ τολμήσῃ νὰ τοὺς εἰπῇ Χριστιανούς τοὺς ἀνθρώπους αὐτούς; Τί νὰ τοὺς εἰπῇ; Ἑβραίους; Νὰ τοὺς λογιᾶσῃ σὰν θεοφοβούμενους; Ὁχι ποτέ! Ναι, ποτέ. Κι' αὐτὸ εὐλογα καὶ δίκαια.

Εἶναι κι' αὐτοὶ Αἰγύπτιοι! Καὶ εἶναι ἀλλόφυλοι κι' ἀσεβεῖς, κι' ἄπιστοι, κι' ὅλως διόλου ἄθεοι. Εἶναι ἄξιοι νὰ καταδικασθοῦνε στήν ἔσχατη ποινή, καὶ νὰ παραδοθοῦνε στὸν ὄλεθρο καὶ στὸν ἀφανισμό καὶ στὸν λιθοβολισμό. Αὐτὴ εἶναι ἡ ἀπόφαση τοῦ Θεοῦ. «Ἐπιθήσουσι πάντες οἱ ἀκούσαντες τὰς χεῖρας αὐτῶν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν (τῶν τοιούτων) καὶ λιθοβολήσουσιν αὐτὸν πᾶσα ἡ Συναγωγὴ» (Λευϊτ. κδ', 14). Ἐν ὄχι βέβαια μὲ πέτρες ὑλικὲς καὶ βαρεῖες (διότι ὁ νόμος τῆς θείας Χάρης δὲν ἐπέτρεψε στήν Ἐκκλησία νὰ χύνη αἵματα), ἀλλὰ μὲ σφοδρότατους ἐλέγχους καὶ μ' αὐστηρότατες ἐπιτιμήσεις, καὶ μὲ βαρύτατα κανονικὰ ἐπιτίμια!

Γιὰ τὴν ἴδια ὑπόθεση τῆς βλαστήμιας

Ὅταν διάβασα στήν Ἱερὴ Γραφή, πὼς ἐκεῖνος πού μέσα στήν Παρεμβολὴ κίνησε τὴ βλάσφημη γλῶσσά

του κατὰ τοῦ Οὐρανοῦ κι' ἐξεστόμισε τὴν ἄφραστην ἐκείνη κι' ἀδικώτατη βλασθήμιαν ἐναντίον τοῦ Θεοῦ, ἦτανε μὲν γιὸς Ἑβραίας πού καταγόντανε ἀπὸ τὴν φυλὴ τοῦ Δάν, ἀλλ' ὁ πατέρας του ὅμως ἦτανε Αἰγύπτιος, εἶπα μέσα μου πὼς αὐτὸς ὁ πανάθλιος καὶ πανασεβέστατος ἄνθρωπος δὲν ἔκανε τίποτες ἄλλο, παρὰ ν' ἀποδείξῃ μ' αὐτὸ ἀπὸ ποιὰ πανάθλια γενηὰ κατάγεται.

Ὁ πατέρας του, ἀφοῦ τοῦδωκε τὴ ζωὴ καὶ τὸν ἔφερε νὰ χαρῆ τὸ φῶς της, τὸν ἀνάθρεψε, καθὼς φαίνεται, μέσα στὸ σκοτάδι τῆς Αἰγυπτιακῆς ἀθεΐας, καὶ τοῦδωκε μιὰ πανάθλιαν ἀνατροφή καὶ μιὰν ἐλεεινότατη διαπαιδαγώγηση. Κι' ἔβγαλα παρευθὺς καὶ λογιάζοντας τὸ συμπέρασμα, πόσον ἡ πίστη καὶ ἡ εὐσέβεια τῶν γονέων, εἴτε καὶ ἀντίθετα ἡ ἀπιστία τους κι' ἡ ἀσεβεία τους, συντελεῖ καὶ συντρέχει στὸ νὰ εὐδοκιμήσουνε καὶ νὰ προκόψουνε ἢ στὸ νὰ διαστραφοῦνε καὶ νὰ ἐξαχρειωθοῦνε τὰ παιδιὰ πού ἐγεννήσανε κι' ἀναθρέψανε.

Εἶπα: Αἰγύπτιος ἦτανε ὁ καρπός, κι' ἀπὸ φύτρο Αἰγυπτιακὸ μεταφυτεύθηκε φαινομενικὰ στὴ γενηὰ καὶ στὴ σπορὰ τῶν Ἑβραίων· δὲν ἦτανε ὅμως οὔτε μὲ τὴν πρόθεσή του οὔτε καὶ μὲ τὴν ψυχὴ του γνήσιος Ἰσραηλίτης, αὐτὸς πού καταβλαστήμησε τὸν Θεὸ τῶν Ἑβραίων τὸν μόνον ἀληθινὸ Θεόν! Γιατὶ νὰ μᾶς φαίνεται παράδοξο; Ἐπειδὴ ἦτανε τέτοιος, κι' ἐπειδὴ ξεφύτρωσε κι' ἐμεγάλωσε μέσα στὶς Αἰγυπτιακὲς κοπριές, γι' αὐτὸ καὶ εἶχε ριζώσῃ μέσα στὴν καρδιά του, τὸ βλάστημα κι' ἀσεβέστατο φρόνημα τῶν Αἰγυπτίων γιὰ τὸν Θεό. «Τίς ἐστὶν ὁ Θεὸς τοῦ Ἰσραήλ, οὐ εἰσακούσομαι τῆς φωνῆς αὐτοῦ»; Ποιὸς εἶναι αὐτὸς ὁ Θεὸς τοῦ Ἰσραήλ, πού θ' ἀκούσω τὴν φωνὴ του; (Ἐξοδ. ε', 2).

Κι' ἂν ὁ Φαραὼ εἶπε τότε στὸ Μωϋσῆ τὸ «οὐκ οἶδα τὸν Κύριον», δὲν τὸν ξέρω τὸν Κύριό σου, αὐτὸς

ἔδῶ φαραωνίζοντας μὲ περίσσεια «κατηράσατο», ἐβλαστήμησε τὸν Κύριο. Ἄν αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος ἦτανε γνήσιος Ἰσραηλίτης, ποτέ του δὲν θὰ παρέκλινε σὲ τόσην ἀσέβεια.

Μὲ τὸν στοχασμὸ λοιπὸν καὶ τὴ σκέψη αὐτῆ, στὴν ἀρχὴ τὴ μικρὴν κάπως τὴν ὑπερβολὴ τῆς φρίκης πού αἰσθάνθηκα, λογιάζοντας ποιὸ ἦτανε τὸ ἀχρειέστατο στόμα, πού ἀτοτόλημισε νὰ κινήσῃ τὴν ὑβριστικὴ του γλῶσσα ἐναντίον τοῦ Δημιουργοῦ μας. Ὅταν ὅμως τὸ ἐκύτταξα προσεκτικώτερα τὸ πρᾶγμα, καὶ στοχάσθηκα μὲ πόσους γογγυσμοὺς συχνά, κι' αὐτοὶ πού ἐκαμῶνονταν σὰν γνήσιοι Ἰσραηλιῖτες παρώξυναν τὸν εὐεργέτη τους καὶ τὸν Σωτῆρά τους· μὲ πόσην θρασύτητα καὶ μὲ πόσην ἀποκοτιὰν ἐβάλανε σὲ δοκιμασία μεγάλη τὸν ἀνεξίκακο, μὰ καὶ μεγάλο καὶ φοβερὸ Θεό· μὲ πόσες ἀνταρσίες καὶ μὲ πόσες στάσεις ἐκινήθηκανε ἐναντίον του· μὲ πόσες ἀσέβειες καὶ μὲ πόσες εἰδωλολατρεῖες ἐξυβρίσανε τὸ πανάγιο καὶ ὑπερύμνητον ὄνομά του· πόσες φορὲς καὶ μὲ λόγια καὶ μὲ ἔργα εἶπανε κι' αὐτοὶ ἐκεῖνο πού εἶπε κι' ὁ Φαραώ· «οὐκ εἰσακουσόμεθα τῆς φωνῆς αὐτοῦ» καὶ τὸ «οὐκ οἶδαμεν τὸν Κύριον»· ὅταν μάλιστα κάτω ἀπὸ τοὺς πρόποδες τοῦ ὄρους Σινᾶ ἀνακραυγάσανε, ὑψώνοντας τὸν χρυσοὸ Μόσχο, τὸ ἀσεβέστατο κι' ἀντίθεο ἐκεῖνο ἐπιφώνημά τους· «Οὔτοι οἱ Θεοὶ σου Ἰσραήλ, οἵτινες ἀνεβίβασάν σε ἐκ γῆς Αἰγύπτου» ("Ἐξοδ. λβ', 9). Ὅταν λέγω τὰ λόγια καὶ τ' ἀναστοχάσθηκα τὰ λόγια αὐτά· ἔ, τότε, ἄχ! καὶ ἡ φρίκη μου μεγάλωσε, κι' ἐβάρυνε τὴν ψυχὴ μου ἢ θλίψη, κι' ὁ πόνος μου καὶ ἡ στενοχώρια μου ἔθεριέψανε κυριολεκτικὰ μέσα μου.

Ἄλλοίμονο εἶπα, καὶ τρισαλλοίμονο! Καὶ οἱ Ἰσραηλιῖτες λοιπὸν γλωσσαλγοῦνε καὶ καθυβρίζουνε τὸν εὐεργέτη τους Θεό; Καὶ οἱ Ἰσραηλιῖτες λοιπὸν ἀνοί-

ΠΛΕΙΟΤΕΡΟΝ ΚΑΙ ΚΑΘΑΡΩΤΕΡΟΝ ΦΩΣ ΣΤΗΝ ΝΕΟΛΑΙΑΝ ΜΑΣ

Λόγιος εἶναι ἀλλὰ δὲν μπόρεσε νὰ κρατηθῆ ἡ στή σκληρὴ δοκιμασία, καθὼς λέγει. Κάτι ὅμως ἦτο κι' αὐτὸ τὸ φῶς γιὰ νὰ συνέλθῃ καὶ αἰσθανθῆ ἐκεῖνο πού εἶχε ἀνάγκη ἡ ψυχὴ του καὶ πού τὸ βρῆκε μὲ τὴ συνειδητὴ πίστι καὶ ἐπίγνωσι τῶν Γραφικῶν ἀληθειῶν καὶ τῆς Ἐκκλησίας μας. Ἀξίζει τὸν κόπο νὰ τὸν δοῦμε καὶ μεῖς στὶς φυσιολογικὰς αὐτὰς φάσεις καὶ φυσικὰς διακυμάνσεις, πού τόσο γλαφυρὰ ἐκθέτει σὲ τρίτο πρόσωπο. Χρησιμοποιεῖ ἡ στή σύνταξι τῆς μαρτυρίας του αὐτῆς Γραφικῆς, ἀλλὰ καὶ Πατερικῆς χωρία. Τώρα ξύπνιος καὶ μὲ τὸν ἄρτιο καταρτισμό, ἀφοῦ ἐλευθερώθηκε ἀπὸ τὰ δεσμὰ τῆς ἀμαρτίας, ἐλεύθερος καὶ ἀπὸ τὰ δε-

---

γουνε τὸ στόμα τους καὶ ξεστομίζουνε βλαστήμιες κατὰ τοῦ Δημιουργοῦ τους καὶ τοῦ Σωτῆρα τους; Οἱ Ἰσραηλιῖτες, πού ἐγεννηθήκανε κι' ἀνατραφήκανε ἀπὸ γονεῖς πιστοὺς κι' εὐσεβεῖς, πού ἀπὸ τὴ βρεφικὴ τους ἡλικία ἐπαιδαγωγηθήκανε στὴν ἀληθινὴ θεοσέβεια, καὶ πού ἐδίδαχθήκανε καὶ εἶδανε, μὲ τὰ ἴδια τους μάτια τὰ ὑπέροχα μεγαλεῖα καὶ τὰ ἐξάϊσια θαυμάσια τῆς δυνάμεως τοῦ Θεοῦ, πού εἶχανε μνηθῆ σι' ἀπόρρητα κι' ἀκατανόητα μυστήρια τῆς θείας του Οἰκονομίας· κι' ὅμως κι' αὐτοὶ ἀκόμη βλαστημοῦνε τὸ ὑπερύμνητο καὶ ὑπερένδοξον καὶ φοβερῶτατον ὄνομά του, τὸ «ὑπὲρ πᾶν ὄνομα»;

Ἄλλοίμονο! Τοὺς τέτοιους θάπρεπε, ὄχι μονάχα ὅπως προστάζει ὁ Νόμος, ὅλοι οἱ εὐσεβεῖς ἄνθρωποι συναθροισμένοι νὰ τοὺς λιθοβολοῦνε, ἀλλὰ κι' ὁ ἴδιος ὁ Οὐρανὸς νὰ στέλλῃ ἐπάνω στὰ μιὰρά τους κεφάλια τοὺς κεραυνούς του καὶ τίς φλόγες του· καὶ ἡ ἴδια ἡ γῆ μας ἀποκάτω, πού τὴν πατοῦνε τ' ἀνόσια πόδια τους, νὰ σχίζεται καὶ νὰ τοὺς καταπίνῃ ζωντανούς, ὅταν ἀνοίγουνε τὸ παμμίαρο κι' ἄθεο στόμα τους σὲ βλαστήμια.

(Συνεχίζεται)

Ἀπόδοση ΘΕΟΔΟΣΗ ΣΠΕΡΑΝΤΣΑ

σμά τῆς Φυλακῆς, ζῆ μέσα στή κοινωνία πού χρησιμοποιεῖ τὰ νέα του ἐφόδια τοῦ φωτισμοῦ καί τῆς ἀναγεννήσεως, γιά νά ἐργάζεται σάν καλός οἰκοδόμος τῆς κοινωνίας καί πρὸς δόξαν Θεοῦ, τὸν ὁποῖον καί εὐλογεῖ γιά τὴ σωτηρία του.

«...Γονεῖς εὐσεβεῖς καί θεοφοβούμενοι στήριζαν τὴν ἀνατροφὴν τοῦ μάρτυρα «ἐν παιδείᾳ καί νοουθεσίᾳ Κυρίου» (Ἐφεσ. ς', 4). Κι' αὐτὸς ἀκολούθησε τὸ δρόμο αὐτὸ μὲ φανατισμό, περισσότερο ζηλωτῆς ὑπάρχων τῶν πατρικῶν παραδόσεων (Γαλ. α', 14). Ἡ πίστις του ὅμως αὐτὴ μ' ὅλο τῆς τὸ ζῆλο, ἦταν παραφανατισμὸς καί μισαλλοδοξία. Ἦταν ἀβαθὴ καί ριχῆ, χωρὶς βάσεις καί θέμελα γερά, σάν τὸ χτίσμα ἐκείνου πού ἠκοδόμησε ἐπὶ τῆς ἄμμου (Μαθ. ζ', 26). Κι' ἤρθαν ἀνεμοὶ ἐνάντιοι, θύελλες καί κυκλώνες τῆς ζωῆς καί τὸ σώριασαν σ' ἐρείπια. Πρῶτος καταστροφικὸς συντελεστῆς στάθηκε ἡ ἡμιμάθεια. Ἡ χωρὶς ἐμβάθυνσι καί κριτικὴ σκέψι μελέτη του, ἀπλωμένη σὲ κάθε τομέα τοῦ ἐπιστητοῦ, ἀνοιξε τὸ πρῶτο ρῆγμα στὸ χάρτινο οἰκοδόμημά του. Ἴσως σ' αὐτὸν ἐφαρμόζονται πραγματικὰ τὰ λόγια τοῦ Φῆστου «μαίνῃ τὰ πολλὰ σὲ γράμματα εἰς μανίαν περιτρέπει» (Πράξ. κς', 24), γιὰτι πραγματικὴ μανία ἦταν ἡ κατάσταση πού τοῦ ἐδημιούργησε ἡ ἀκρατὴ μελέτη του, ἀφοῦ ἔφτασε νά συμπαθήσῃ τὸ βόρβορο τῆς ὕλης καί ν' ἀποστραφῇ τὰ σωτήρια νάματα τῆς πίστεως, πού εἶχε λουστῆ καί καθαρισθῆ ἀπὸ τὴ λάσπη τῆς ἀμαρτίας, νά ξαναγυρίσῃ δηλαδὴ πανομοιότυπα, ὅπως «ὅς λουσαμένη εἰς κύλισμα βορβόρου» (Β' Πέτρ. β' 22). Δὲν θυμῆθηκε πὼς «ἡ σοφία τοῦ κόσμου τούτου μωρία παρὰ τῷ Θεῷ ἐστὶ» (Α' Κορ. γ', 19). Δὲν πρόσεξε τίς σοφές καί θεῖες συμβουλές «Μὴ τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ σκότος ἐστίν» (Λουκ. ια', 35), καί «ὁ δοκῶν ἐστάναι βλέπετω μὴ πέσῃ» (Α' Κορ. ιε', 33). Ἦταν ἀπειρος ἀκόμα γιά νά καταλάβῃ πὼς «φθειρουσιν ἤθη χρηστὰ ὁμιλία κακαί» (Α' Κορ. ιε', 33). Καί νά μάθῃ ὅτι «δυσθήρατός ἐστὶν ὁ τῆς ἀληθείας λόγος, ραδίως δυνάμενος ἐκφεύγειν τοὺς μὴ προσέχοντας...» (Μ. Βασιλ. ἐπ. 31).

Καί ἔτσι ἄρχισε τὸ κατρακύλισμα καί κατήντησε ἴδιος μὲ ἐκείνους πού «φάσκοντες εἶναι σοφοὶ ἐμωράνθησαν» (Ρωμ. α', 22). Ἀπὸ κεῖ καί πέρα τοῦ ξανοίγονταν πιά ὁ κατήφορος τῆς ἀμαρτίας, γιὰτι «ὁ μικρὸν ἀποστάς καί πολὺ προῖδὼν ἀποστήσεται» (Ἰωάν. Χρυσοστ. ἐπ. 61). Καί τὸν παρέσυρε σ' αὐτὰ ὁ τροχὸς τῆς ζωῆς πού «οὐδέποτε ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἕστησεν ἕδρας, ἀλλὰ τὰ τῶν ποταμῶν μιμεῖται ρεύματα, μηδαμοῦ ποτε ἰστάμενον (Ἰωάν. Χρυσοστ. ἐπ. 54).

«Ἦλθε χρόνος δίσεκτος καὶ μῆνες ὠργισμένοι». Ἔπεσε σὲ ρούφουλες, ἀπάνω του ἀπὸ ζούγκλες ἀνήλιες τυλίχτηκε, κύλισε σὲ βάραθρα τρομακτικά. Ἐγκέλαδος τρομερὸς τὸν ἔσεισε συθέμελα καὶ γκρέμισε. Ἴσως μὲ τὴ λέπρα του ἀκόμη δὲν τὸν ξεπέρασε ὁ Ἰώβ. Ἡ ἐπίγεια εὐτυχία του «σκιά ἦν καὶ παρέδραμε, καπνὸς ἦν καὶ διελύθη. Πομφόλυγες ἦσαν καὶ διερράγησαν, ἀράχνη ἦν καὶ διεσπάρθη». Κι' εἶδε ἀκόμη δικούς του καὶ φίλους καὶ τοῦ ἀπέρριψαν τὸν ἀγαπητὸν ὥσει νεκρὸν ἐβδελυγμένον. Ἀπὸ τῆ παληὰ του πίσι δὲν σώζονται οὔτε ἐλάχιστα ὑπολείμματα καὶ ἔτσι ἀντὶ στὴν ἄγρια τρικυμία πού τὸν ἔδερνε ν' ἀπευθυνθῆ στὸν Θεὸν γιὰ νὰ καθικετεύσῃ τὴν ἐνίσχυσίν Του, βρῆκε τὴν εὐκαιρία νὰ στραφῆ σ' Αὐτὸν γιὰ νὰ τὸν ἀπαρηθῆ καὶ εἶπε «Θεέ μου, γιὰτί μὲ ἐγκατέλιπες; ἡ ψυχὴ μου ἐταράχθη σφόδρα καὶ αἱ θλίψεις τῆς καρδίας μου ἐπληθύνθησαν (Ψαλ. ζ', 3· κε', 17). «Ἀπὸ φωνῆς τοῦ στεναγμοῦ μου ἐκολλήθη τὸ ὄστοῦν μου τῇ σαρκί μου» (Ψαλμ. ρβ', 5). Ἡ ζωὴ «μὲ ἐχόρτασε πικρίαν, μὲ ἐμέθυσε ἀψίνθιον». Λοιπὸν «διατι ἐδόθη φῶς εἰς τὸν δυστυχῆ καὶ ζωὴ εἰς τὸν πεπικραμένον τὴν ψυχὴν» (Θρῆν. γ', 15). «Εἶναι κάλλιον εἰς ἐμὲ νὰ ἀποθάνω παρὰ νὰ ζῶ» (Ἰώβ γ', 20). «Ἐὰν ἀντιλήπτωρ μου εἶ, διατι ἐπέλαθεν»; (Ἰωνᾶς δ', 3). «Παῦσον λοιπὸν καὶ ἄφες με, διὰ νὰ ἀναλάβω ὀλίγον πρὶν ὑπάγω ὅθεν δὲν θέλω ἐπιστρέφει εἰς γῆν σκότους καὶ σκιάς θανάτου» (Ἰώβ ι', 20-21).

Ἔτσι ἀντὶ νὰ δεχθῆ τὴν θλιψὴ σὰν τὴ δοκιμασία πού θάχε γιὰ ἔπαθλο τὸ στέφανο τῆς αἰωνιότητος, ἀντὶ νὰ ἀναλογισθῆ ὅτι «οὐκ ἐπ' ἄρτω μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος» (Λουκ. δ', 4) καὶ ὅτι «οὐκ ἄξια τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ πρὸς τὴν μέλλουσαν δόξαν ἀποκαλυφθῆναι εἰς ἡμᾶς» (Ρωμ. η', 18), γιὰτί δὲν εἶχε στερεώσει τὴν πίσι του, δὲν τὸ κατώρθωσε γιὰτί δὲν ἐμβάθυνε στὴ μελέτη τῆς θεοπνεύστου Γραφῆς. Καὶ ἀντὶ νὰ εὐλογῆσῃ τὸν Θεὸν πού τὸν δοκίμασε σὰν κλητὸ γιὰ νὰ τὸν καταστήσῃ ἐκλεκτό, «ἐπῆρθη ἡ καρδία αὐτοῦ εἰς διαφθοράν» (Β' Χρον. κς', 16). Ἐλάτρευσε «ὅ,τι σῆς καὶ βρῶσις ἀφανίζει» (Ματθ. ζ', 19), «εἶπεν ἄφρων ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, οὐκ ἔστιν Θεὸς» (Ψαλ. ιδ', 1), καὶ ἔκαμε ἐμβλημα αὐτοῦ, τὸ «φάγωμεν καὶ πῖωμεν, αὔριον γὰρ ἀποθνήσκομεν» (Α' Κορ. ιε', 32).

Αὐτὸ εἶναι τὸ πρῶτο καὶ θλιβερὸ μέρος τῆς ἱστορίας. «Ἀντὶ παραδείσου λοιπὸν αὐτομάτως θαυμασίους φέροντος καρποὺς τὴν ἀκανθηφόρον ἀντικατηλλάξατο γῆν» (Κυρ. Ἱερ. ἐπ. 33), καὶ ἐπειδὴ «πλατεῖα ἢ πύλη καὶ εὐρύχωρος ἢ ὁδὸς ἢ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπίωλειαν» (Ματθ. ζ', 13), βυθίσθηκε ὀλότελα στὴ ἁμαρτία «ὠδί-

νησεν ἀδικίαν, συνέλαβε πόνον πού ἔτεκεν ἀνομίαν» (Ψαλ. ζ', 14), ἔγινε ἀπαράλλακτος με «κύματα ἀγρίας θαλάσσης ἐπαφρίζοντα τὰς ἑαυτῶν αἰσχύνας» (Ἰουδ. α', 13), περιπλανώμενος καὶ σκοτεινός, ὅπως ἀστέρες πλανῆται, «οἷς ὁ ζόφος τοῦ σκότους εἰς τὸν αἰῶνα τετήρηται...». Ἡ κατάπτωσις τοῦ αὐτῆ, ὅσον μεγάλη καὶ ἀν ἦταν, δὲν ἦταν καὶ τόσοσ φοβερή, «οὐ τὸ πεσεῖν χαλεπὸν ἐστίν, ἀλλὰ πεσόντι κεῖσθαι» (Ἰω. Χρυσ. ἐπ. 61)... Πᾶνε τρία χρόνια ἀπὸ τὴν ἀγρια ἐκέλην χειμωνιάτικη νύκτα. Ἡ χιονοθύελλα μούγκριζε ἀγρια, οὐρλιαζαν μανιασμένα τὰ ἔλατα, τριγυρισμένοι ἀπὸ ἐχθροὺς ἔστεκε ἄγρυπνος καὶ ἐνοιωθε τὴν ἐρημιὰ νὰ τὸν ζώνη ἀπελπιστικά. Ἀνακαθισμένοι στοὺ τζάκι, ἐνῶ τὰ κούτσουρα τριζοβολοῦσαν καὶ τοῦ κάκου προσπαθοῦσαν νὰ ζεστάνουν τὸ παγωμένο του κορμὶ καὶ τὴν βαρυχιονισμένη ψυχὴ του, ἀνοιξε ἔτσι γιὰ νὰ περάσῃ τὴν ἀτέλειωτη νύκτα, τὴν Καινὴ Διαθήκη. Πέρασαν ὥρες πολλές, κι' αὐτὸς ἀφωσιωμένος στὴ μελέτη, καταβρόχθιζε τὶς σελίδες με λαχτάρια ἀνείπωτη. Ἐνα καινούργιο, πρωτόφαντο φῶς, γεννιότανε στὴν ψυχὴ του κι' ἀντιφέγγριζε στοὺ πρόσωπό του. Σὲ μιὰ στιγμή γονάτισε, ἀπλωσε τὰ χέρια του σὲ ἱεσία καὶ τὰ χεῖλη του διασταθῆκανε, ὄχι σὲ βλαστήμια αὐτῆ τῆ φορά, ἀλλὰ σὲ προσευχὴ βαθειά, «περίλυπός ἐστίν ἡ ψυχὴ μου ἕως θανάτου, (Ματθ. κς', 38). «Ὁδύναι Ἄδου περιεκύκλωσάν με, προέφθασάν με παγίδες θανάτου, «Ὁ Θεὸς ἰλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ» (Λουκ. ιη', 13)... «Ὅταν σηκώθηκε ἦταν ἄλλος ἄνθρωπος. Κατάλαβε ὅτι «ἐν τῷ πλήθει τῶν ὀνείρων καὶ ἐν τῷ πλήθει τῶν λόγων εἶναι ματαιότης» (Ἐκκλ. ε', 7). Συνειδητοποίησε ὅτι «οὐκ ἐστίν ἐν τῷ στόματι τῶν ἐξ ἀνθρώπων σοφῶν ἀλήθεια, ἡ καρδία αὐτῶν ματαιία» (Ψαλ. ε', 9) καὶ ὅτι με ὄλην τὴν πανοπλίαν τῶν γνώσεών τους «οὐκ ἴσχυον ἀντιστῆναι τῇ σοφίᾳ καὶ τῷ πνεύματι ὃ ἐλάλει» (Πράξ. ζ', 10)... «οἱ σπεῖροντες ἐν δάκρυσιν ἐν ἀγαλλιάσει θεριοῦσιν» (Ψαλμ. ρκς', 5). Ὑπέφερε πολλὰ καὶ σήμερα βρίσκεται δεσμώτης, δέχεται ἀγόγγυστα κάθε δοκιμασία καὶ τὰ χεῖλη του δὲν ἀνοίγουν παρὰ γιὰ ν' ἀπευθύνουν αἶνους στοὺν Ὑψιστον πού ἠυδόκησε νὰ τὸν δοκιμάσῃ. Αὐτῆ εἶναι ἡ ἱστορία του πιστὰ μεταγραμμένη, πού εἶθε νὰ βοηθήσῃ καὶ ἄλλους τυφλοὺς ν' ἀναβλέψουν. Τὸν παρακολοθησάμε στὴν 35χρονη διαδρομὴ του καὶ εἶδαμε τὶς σκοτεινὲς καὶ φωτεινὲς μεταλλάγματα του. Σοφώτερος ἴσως κάλαμος θὰ τὶς ἱστοροῦσε καλλιπέστερα ἀπὸ ὅτι ἐδῶ μετεφέρθησαν ἄτεχνα καὶ ἀπλᾶ, ὅπως ὁ ἴδιος τὶς ἔζησε. Ἐγινε καινούργιος ἄνθρωπος. Πίστι ἀκλόνητη καὶ ἀκατάλυτη ριζώθηκε μέσα του πού τὸν ἔκαναν ὄρμητῆ. Καὶ ἡ ριζικὴ αὐτῆ μεταβολὴ χρωστίεται στὴν ἀέναη πηγὴ ζωῆς, τὴν ζωοδότρα Ἁγία Γραφή, τῆς ὁποίας ἡ μελέτη, πού ἄρχισε μόνος του

Χρυσοπλοκάτατε πύργε και δωδεκάτειχε πόλις

Ο ΕΥΛΟΓΗΜΕΝΟΣ ΜΗΝΑΣ ΠΟΥ Η ΜΟΡΦΗ ΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ
ΜΑΣ ΣΥΝΤΡΟΦΕΥΕΙ ΕΙΣ ΚΑΘΕ ΣΕΜΝΗ ΜΑΣ ΕΚΔΗΛΩΣΙ

Ο ΣΥΝΑΓΕΡΜΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΨΥΧΗΣ ΚΑΙ Η ΑΝΑΤΑΣΙ ΤΗΣ

Πρὸς τὴν ἑορτὴ τῆς Γεννήσεως τῆς Θεομήτορος

Εὐλογημένος ὁ μήνας πού διανύσαμε καὶ πού τὸν ἐζήσαμε μέσα σὲ μιὰ ἀτμόσφαιρα ψυχικῆς ἀνατάσεως καὶ χαρᾶς. Ἐκλείσαμε μέσα στὸν βαθύτερο κόσμον μας τὴν μορφή τῆς Ἀειπαρθένου Μητέρας τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν αἰσθανθήκαμε νὰ μᾶς συνοδεύη σὲ κάθε σκέψι καὶ κάθε βῆμα μας. Ἡ κυριαρχία τῆς Παναγίας σὲ ὅλες τὶς ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς μας τὸν εὐλογημένο αὐτὸν μήνα. Καὶ τὴν συνωδεύσαμε κ' ἐμεῖς εὐλαβικά ὡς τὴν Γεθσημανῆ τὸ χωρίον καὶ ἐσκύψαμε μὲ δέος μπροστὰ στὶς τελευταῖες στιγμὲς πού προηγήθηκαν ἀπὸ τὴν ἀγία τῆς Κοίμησι καὶ τὴν θεία μετὰστασί τῆς πρὸς τοὺς οὐρανοὺς. Ἐνας συγκινητικὸς καὶ συγκλονιστικὸς σταθμὸς καὶ πάλιν ἡ ἐποχὴ πού εἶχε ἀρχίσει ἀπὸ τὴν πρώτη ἡμέρα τοῦ Δεκαπενταγούστου. Τὸ δεῖλι ἄπλωσε γύρω του τὴν γοητευτικὴ ὁμορφιά του καὶ οἱ πολυχρωμες φωτοσκιάσεις του ἀγκάλιασαν τοὺς λόφους, τὶς πλαγιὲς καὶ καθετὶ πού εἶναι πράσινο. Αὐτὴ τὴν ὥρα τοῦ ἀφαντάστου μυστικισμοῦ ἡ καμπάνα ἐξαπέλυε τὰ βράδυνα τοὺς ἤχους τῆς καὶ ἡ χριστιανικὴ ψυχὴ ἐδοκίμαζε καὶ πάλιν βαθύ συναγερό. Ἐνας ὠραῖος κόσμος ἐδημιουργεῖτο ὅλοϋθε καὶ κάτω ἀπὸ τὴν ἀτμόσφαιρά του περνοῦσαν μορφὲς καὶ ὀράματα καὶ φωτεινοὶ ὀπτασιασμοί. Θλιμμένες χαροκαμμένες οἱ μορφὲς αὐτὲς σὲ μιὰ πορεία πρὸς τὸ ἀπομακρυνὸ ἐκκλησάκι μὲ τὴν καμπάνα. Σ' αὐτὸ τὸ ἐκκλησάκι καλοῦσε ἀπὸ τὸ πρῶτο βράδου τοῦ Δεκαπενταγούστου τὸν πονεμένο κόσμον πού εἶχε δοκιμασθῆ ἀπὸ τὴν σκληρὴ ἀπώλεια ἀγαπημένου προστάτη του μιὰ μεγάλη παρηγορήτρια μορφή. Ἡ μεγάλη Μητέρα πού εἶχε

καὶ συμπληρώνει στὸν Χριστ. "Ὁμιλο μὲ τὴν ἐμπνευσμένη κατήχησι τοῦ Πανοσιολογιωτάτου, τὸν ἔφερε στὸ δρόμο τῆς σωτηρίας. Μπορεῖ τώρα νὰ εἰπῆ «οὐκ εἰς κενὸν ἔδραμον οὐδὲ εἰς κενὸν ἐκοπίασα» (Φιλ. β', 16)...».

Ἄρχιμ. ΠΡΟΚΟΠ. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

δοκιμάσει καὶ αὐτὴ τὸν ὑπέρτατο σπαραγμὸ μὲ τὸν θάνατο τοῦ Θεοῦ ποὺ ἦτο τὸ παιδί της. Ἡ Παναγία! Καὶ αὐτὴ τὴν ἐποχὴ ποὺ τὸ μῦρο τοῦ προχωρημένου πλέον καλοκαιριοῦ σταλάζει στὴν ψυχὴ μας ἕνα βάλσαμο, ἀγκαλιάζαμε τὴν μεγάλη Μητέρα, γονυπετούσαμε μπροστὰ της, ἀναπέμπαμε ὕμνους πρὸς αὐτὴν καὶ ἐδεόμεθα ὑπὲρ τῆς μεσιτείας της πρὸς τὸν φιλόανθρωπον υἱὸν της Θεοῦ γιὰ τὴν σωτηρίᾳ τῆς ψυχῆς μας.

*Πρὸς Σέ μεστρίαν ἔχω
πρὸς τὸν φιλόανθρωπον Θεόν.
Μὴ μοῦ ἐλέγξης τὰς πράξεις
ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων.*

Ἕνα ποίημα πολλαπλῆς μορφῆς ἡ ἐποχὴ αὐτὴ τοῦ Δεκαπενταυγοῦστου ποὺ μᾶς ἀπειμάκρυνε ἀπὸ τὴν ματαιότητα τοῦ κάτω κόσμου γιὰ νὰ μᾶς μεταρσιώσῃ πρὸς ἄλλες σφαίρες, εἰς τὶς ὁποῖες κυριαρχοῦν ἡ φυσιογνωμία καὶ ἡ ἀπέραντη καλωσύνη τῆς κόρης τῆς Γαλιλαίας, ποὺ ἐπρόκειτο νὰ ὀδηγηθῆ ἔπάνω σὲ ἀρχαγγελικὰ φτερὰ πρὸς συνάντησι τοῦ Υἱοῦ της καὶ Θεοῦ. Οἱ συμφωνικοὶ ἤχοι τῆς καμπάνας, τὰ τραγούδια τῶν πουλιῶν ποὺ ἀναμέλπουν τὴν ὥρα αὐτὴ τῶν δειλιῶν τὴν δοξολογία τους πρὸς τὸν δημιουργὸ καὶ ὁ ψαλλόμενος παρακλητικὸς κανὼν στὰ ἐκκλησιάκια μὲ τὸ φῶς τῶν χρωματισμένων καντηλιῶν των δημιουργοῦν τὴν ἀτμόσφαιρα κάτω ἀπὸ τὴν ὁποῖαν ἡ ἀνθρωπίνη ψυχὴ ἔπερνε τὶς ὠραιότερες ἀνατάσεις καὶ ὀλοένα ἐπλησίαζε πρὸς τὴν ψυχὴ τῆς Θεομήτορος Ἀειπάρθηνος κόρης. Ὁ πόνος κάθε πονεμένης ὑπάρξεως γινότανε ἕνα μὲ τὸν πόνον τῆς Μεγάλης Μητέρας. Καὶ ὁ ἐσωτερικὸς ἀνθρώπινος κόσμος ἐγίνετο θρόνος, ἔπάνω εἰς τὸν ὁποῖον ἐκάθητο ἡ πανάχραντη Θεοτόκος. Ἡ σκέψις μας ἐγονάτιζεν πρὸς τὴν ἱστορηθεῖσαν ὑπὸ τοῦ ἀποστόλου Λουκᾶ θείαν εἰκόνα καὶ εἰς τὴν γονυκλισίαν μας αὐτὴ αἰσθανόμασθαι τὴν θωπεία τῆς ἄσπιλης κόρης νὰ ἀπλώνη γύρω μας τὴν παρηγορία καὶ τὴν ἐλπίδα. Πουθενὰ ἄλλου ἢ Παναγία δὲν ζεῖ μαζί μὲ τοὺς πιστοὺς χριστιανοὺς ὅσο μεταξὺ τοῦ ἰδικοῦ μας κόσμου. Παράδοσις παμπάλαιη καὶ ἱστορικὴ ἡ συμπάραστασις τῆς Ἀειπαρθένου Μαρίας σὲ κάθε στιγμὴ μεγάλης ἀνάγκης τοῦ ἔθνους μας ποὺ στάθηκε στὸ πέρασμα τῶν αἰῶνων πᾶρ' ὅλες τὶς τραγικὲς πεripeteiás του τὸ εὐλογημένο ἔθνος τοῦ Θεοῦ.

Ἡ ἐποχὴ αὐτὴ τοῦ Δεκαπενταγούστου ποὺ ᾠδηγοῦσε τὴν σκέψι καὶ τὴν ψυχὴ μας πρὸς τὴν πρόσκλησι τῆς Παναγίας ἀπὸ τὸν γλυκύτατον υἱὸν τῆς σὲ ἄλλες σφαῖρες μᾶς ἔφερεν περισσότερο κοντὰ πρὸς τὴν μορφὴ καὶ τὴν ὑπερανθρώπινη ψυχικὴ καλωσύνη τῆς μεγάλης Μητέρας. Ζούσαμε διαρκῶς τὴν Παναγία καὶ οἱ προσευχῆς καὶ παρακλήσεις μας πρὸς Αὐτὴν ἦταν ἡ πηγαία ἐκδήλωσις τοῦ ψυχικοῦ μας κόσμου ὡς εὐῶδες θυμίαμα ἐνώπιόν τῆς. Ὁραματιζόμεθα ζωντανὴ τὴν μορφὴ τῆς καὶ τὸ κάλλος τῆς αἰσθανόμεθα νὰ ἐξωραΐζη ἔστω φευγαλέα καὶ τὸν ἰδικὸ μας κόσμον τὸν βυθισμένο στὶς γήϊνες εὐτέλειες καὶ ἀσχημίες. Μᾶς ἔδιδε φτερά, ἐλπίδα ὁ ἐξωραϊσμός μας αὐτὸς ποὺ ἀπλωνότανε στὴν ψυχὴ μας ἰδίως καὶ μὲ τὰ φτερά αὐτὰ «ἐπορευόμεθα» ταπεινοὶ καὶ εὐλαβικοὶ προσκυνητῆς πρὸς τὸν οἶκο τοῦ Θεοῦ γιὰ νὰ ἐνωθοῦμε ὅλοι στὸν ψαλλόμενον παρακλητικὸ κανόνα καὶ νὰ ἐνώσουμε καὶ τὴν ἰδική μας τὴν ἀδύνατη φωνή. Τάγματα ἀγγελικὰ ὑψώνανε τὴ φωνὴ τους γύρω ἀπὸ τὴν εἰκόνα τῆς κόρης τῆς Γαλιλαίας. Καὶ ὀραματιζόμεθα ἀκόμη τοὺς θεῖους ἀποστόλους νὰ συναθροίζονται ἀπὸ τὰ πέρατα τῆς γῆς γιὰ νὰ παραστοῦν στὴν κοίμησι τῆς Θεοτόκου καὶ νὰ κηδέψουν αὐτὴν στὸ χωρίον Γεθσημανῆ. Ὅλο τὸ θαῦμα καὶ ἡ ποίησις ζωντανεμένα στὸ ἀπομακρυσμένο ἐκκλησάκι ποὺ ἡ καμπάνα του καλοῦσε τὰ βράδυα τοῦ Δεκαπενταγούστου τοὺς πιστοὺς σὲ μιὰ συγκινητικὴ παράκλησι κάτω ἀπὸ τὴν ἀτμόσφαιρα ποὺ τὸ δεῖλι ἐσκόρπιζε τὶς τελευταῖες φωτεινὲς ἀνταύγειες τοῦ ἡλίου καὶ τὰ πουλιά δοξολογοῦσαν μὲ μύριες φωνῆς τὸν Δημιουργό. Θρόνος τῆς Μητέρας τοῦ Θεοῦ κάθε νησάκι ἑλληνικὸ ποὺ ἡ ἐκκλησιά του εἶναι ἀφιερωμένη στὴν μνήμη τῆς ὑπεραγίας Παρθένου. Καὶ αὐτὴν τὴν ἐποχὴ τοῦ Δεκαπενταγούστου ποὺ διανύσαμε γιὰ νὰ φθάσουμε στὸ κατῶφλι τοῦ φθινοπώρου τὸ ἑλληνικὸ ἰδίως νησι ξαναβρῆκε τὴ μεγάλη μυστικιστικὴ του ζωή. Ἡ Παναγία ἀπλώνει τὴν εὐλογία καὶ τὸ χάδι τῆς. Καὶ συνέρρευσαν πλήθη εὐλαβῶν προσκυνητῶν εἰς τὰ νησιά μὲ τὴν εὐλογία τῆς προστάτιδός των Θεοτόκου γιὰ νὰ δεηθοῦν καὶ νὰ χαροῦν τὸ θαῦμα καὶ τὴν ποίησι τῆς μεγάλης θεομητορικῆς ἑορτῆς. Ἡ Τῆνος, ἡ Πάρος, ἡ Σκιάθος, ἡ Σίφνος, ἡ Ἀμοργὸς καὶ Νησιά καὶ νησάκια τῶν Κυκλάδων καὶ τῶν Σποράδων καὶ ἄλλα ἀκόμη νησιά τοῦ Αἰγαίου ἔχουν τὴν Παναγία τους ποὺ ἡ στοργικὴ καὶ θαυματουργικὴ παρουσία τῆς καὶ συμπαραστάσις γιγαντώνει ἀκόμη περισσότερο τὴν πίστι τῶν χριστιανῶν καὶ ἀγκαλιάζει αὐτοὺς ἡ μορφὴ τῆς Παναγίας κατὰ ἓνα τρόπον συγκινητικὸ καὶ ἐνθαρρυντικὸ. Ἡ εὐλάβεια καὶ ἡ ποίησις τοῦ Σκι-

αθίτη ζωγράφου τῶν ἀνθρωπίνων ὑπάρξεων, τοῦ φιλοθρήσκου ἀσκητικοῦ Παπαδιαμάντη ξετυλίγεται εἰς τὴν ἀνέμη τῶν ἀναμνήσεών μας. Καὶ στοὺς ἐσπερινούς αὐτοὺς τῶν παρακλήσεων τοῦ Δεκαπενταυγούστου ἡ πραγματικότητα, οἱ ρεμβασμοὶ καὶ αἱ ἀναμνήσεις συνθέτουν τὸ ὑποβλητικώτερο θρησκευτικὸ ποίημα ποὺ τὸ ζοῦμε μὲ τρέμοντα ἀπὸ συγκίνησιν χεῖλια καὶ μὲ κεκλιμένα τὰ γόνατά μας. Ὁ χρυσοπλοκάωτος πύργος καὶ ὁ ἡλιοστάλαχτος θρόνος ποὺ γίνονται καθέδρα τοῦ Βασιλέως, ἡ Ἀειπάρθενος Μητέρα τοῦ Θεοῦ, δημιουργεῖ εἰς τὴν κλονισμένην ἀπὸ θεῖαν ἔκστασιν σκέψιν μας τὸ μεγάλο ἐρώτημα πῶς ἐγαλοῦχησε ἡ Παναγνὴ Παρθένος τὸν Δεσπότην. Ἀκατανόητον θαῦμα! Τὸ ἀκατάληπτον ὡς τόσο ὡς θαῦμα γίνεται ριζωμένη πίστις εἰς τὴν Χριστιανικὴν μας συνείδησιν καὶ ψυχὴ καὶ εἰς τὸ μικρὸ παρεκκλήσι τοῦ ἑλληνικοῦ νησιοῦ καὶ ἑλληνικοῦ χωριοῦ ὃ παρακλητικὸς κανὼν πέρνει τὴν ἔκτασι μιᾶς δεήσεως καὶ μιᾶς εὐχαριστηρίου δοξολογίας. Οἱ ἡμέρες αὐτὲς οἱ ἀφιερωμένες πρὸς τὴν Θεοτόκον μᾶς φέρνουν πλησιέστερα πρὸς τὴν ψυχὴ καὶ τὴν μορφὴ τῆς Παναγίας. Καθὼς δεόμενοι εὐλαβικὰ ἀντικρύζομε τὴν ὠραιότητα τῆς παρθενίας τῆς αἰσθανόμεθα στὸ χαμόγελο στὰ θεῖα χεῖλη τῆς μιᾶς ὑπόσχεσιν καὶ μιᾶ βεβαίωσι ὅτι θὰ μεσιτεύσῃ πρὸς τὸν Υἱὸν τῆς Θεοῦ διὰ τὴν μεγαλοψυχία του πρὸς ἡμᾶς τοὺς ἁμαρτωλοὺς. Ἄνθος τῆς μεγάλης καλωσύνης τῆς τὸ γεμᾶτο παρηγορία καὶ ἐλπίδα χαμόγελο αὐτὸ τῆς Παναγίας Μητέρας κόρης. Καὶ οἱ χαροκαμμένες μητέρες καταθέτωντας μπροστὰ στὴν Παναγία τὸν πόνο καὶ τὸ δάκρυ τοὺς ἔζησαν γιὰ λίγες στιγμὲς τὴν χαρὰ τῆς Μεγάλης Μητέρας ποὺ ἐτοιμαζότανε νὰ συναντήσῃ τὸν υἱὸν τῆς ποὺ τὸν εἶδε ἐσταυρωμένον καὶ ἀποθνήσκοντα, καὶ τὸν ἔχασε ὀλότελα μὲ τὴν θεῖα ἀνάληψί του στοὺς οὐρανοὺς. Πρόθυμη ἡ Μητέρα τοῦ Θεοῦ νὰ φέρῃ τὰ μηνύματα τῆς ἀγάπης καὶ τῆς στοργῆς τῶν μητέρων ποὺ ἔχασαν γιὰ πάντα προσφιλέστατά τους παιδιά.

*Ὁ γλυκασμὸς τῶν ἀγγέλων,
τῶν θλιβομένων ἢ χαρά.*

Σ' αὐτὴν τὴν ἀναζήτησιν τῆς χαρᾶς ὥδευσαν μέρες πολλές οἱ συνοδεῖες τῶν χαροκαμμένων μητέρων καὶ ἀδελφῶν τὴν ὥρα ποὺ τὸ δεῖλι ἄπλωνε γύρω του τὴν γοητευτικὴ ὀμορφιά του καὶ οἱ καμπάνες τῶν μικρῶν ἐκκλησιῶν ἰδίως τῶν νησιῶν καὶ τῶν χωριῶν ἐξαπέστελναν ἀπὸ μακριὰ τοὺς ἤχους των. Ἡ Χριστιανικὴ ψυχὴ ἐδοκίμαζε τὴν στιγμὴν αὐτὴ καὶ

**ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΟΝ «ΕΥΕΡΓΕΤΙΝΟ»
Ἡ «ΣΥΝΑΓΩΓΗ ΗΘΙΚΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΩΝ»**

Ἐνιστορήματα καὶ λόγια ἀπὸ τὸ Γεροντικόν.

Ὁ σεβάσμιος Ἀββᾶς Δανιήλ διηγεῖται γιὰ τὸν Ἅγιο Ἀρσένιο τὴν παρακάτω ἱστορία.

Τὴν ἐποχὴ πού εἶχε ἀποτραβηχθῆ στὸ κελλί του κι' ἀσκήτευε, πῆγε καὶ τὸν βρῆκε κάποιος μέγας ἄρχοντας ἀπὸ τὴν Ρώμη καὶ τοῦ παρουσίασε μιὰ διαθήκη κάποιου θεοῦ τοῦ Συγκλητικοῦ, πού μ' αὐτὴν ἄφηνε στὸν Ἀββᾶ Ἀρσένιο μιὰ πολὺ μεγάλη κληρονομιά.

Ὁ Γέροντας λοιπὸν τὴν πῆρε στὰ χέρια του κι' ἀφοῦ τὴ διάβασε καὶ εἶδε αὐτὰ πού γράφει, καταπιάσθηκε, μὲ θυμό, νὰ τὴν σχίσῃ καὶ νὰ τὴν κατακομματιάσῃ. Ὁ ἄρχοντας λοιπὸν ἔπεσε τότε στὰ πόδια του καὶ τοῦ λέγει — Σὲ παρακαλῶ, Ἀββᾶ μου, μὴν τὸ κάνῃς αὐτὸ καὶ νὰ μὴν τὴν σχίσῃς γιατί ἂν δὲν τὴν γυρίσω πίσω θὰ πάθω συμφορὲς μεγάλες καὶ θὰ κινδυνέψῃ καὶ ἡ ζωὴ μου αὐτή.

Καὶ ὁ Ἀββᾶς Ἀρσένιος τοῦ εἶπε τότε — Ἐγώ, εὐλογημένε μου, ἔχω πεθάνει πολὺ προτιήτερα ἀπὸ αὐτὸν πού ἔκαμε τὴν διαθήκη αὐτή. Καὶ τώρα ἔρχεσαι καὶ μοῦ λὲς νὰ κληρονομήσω κάποιον πού πέθανε μόλις πρὸ ὀλίγου. Τοῦ τὴ γύρισε λοιπὸν πίσω καὶ τὸν ἔδιωξε, λέγοντάς του, πὼς ἄδικα καὶ παράδικα ἔκαμε τόσο κόπο.

Ἐνας ἄλλος Γέροντας διηγήθηκε, πὼς ἦτανε κάποιος ἐρημίτης ἀσκητής, πού τὸν εἶχε καταξιώσει ὁ Θεός, μὲ μεγάλα χαρίσματα. Εἶχε γίνῃ λοιπὸν πολυφημισμένος καὶ περιβόητος σ' ὅλη τὴ χώρα καὶ τ' ὄνομά του καὶ ἡ μεγάλη του φήμη ἔφθασε κι' ὡς τὸν Βασιλέα. Ἐστειλε λοιπὸν κάποιον αὐλικό του καὶ τὸν προσκάλεσε στὸ Ἀνάκτορό του, γιὰ νὰ τὸν συντύχῃ καὶ γιὰ νὰ τοῦ δώσῃ τὴν εὐχή του.

πάλι βαθὺ συναγερόμ' καὶ ὁ συναγερόμ' ὅμως συνεχίζεται μὲ τὴν πορείαν τῆς σκέψεώς μας πρὸς τὴν ἡμέρα τῆς Γεννήσεως τῆς Θεοτόκου μας, πρὸς τὴν ὕψωσι τοῦ Τιμίου Σταυροῦ. Ὅλη ἡ εὐλογημένη αὐτὴ ἐποχὴ ἀναδίδει τὸ μεθυστικὸ ἄρωμα τοῦ βασιλικοῦ.

ΒΑΣ. ΗΛΙΑΔΗΣ

Πήγε λοιπόν αυτός και συναγροικήθηκε με τον Βασιλέα· κι' έπειδή ευχαριστήθηκε πολύ από τή συναναστροφή του κι' άκουσε από τὸ στόμα του πολλές και ωφέλιμες συμβουλές, τοῦ-δωκεν, όταν έφυγε, χρυσάφι πολύ.

Κι' αυτός τὸ δέχθηκε και τὸ κράτησε. Κι' όταν ξαναγύρισε στὸ σπίτι του άγόρασε κάποιον περιβόλι κι' άλλα κτήματα πολλά, κι' άρχισε νὰ τὰ περιποιῆται και νὰ καταγίνεται διαρκῶς μ' αὐτά.

"Ένα καιρὸν λοιπόν, ὅπως τῶκαναν τακτικά, τοῦ πήγανε κάποιον δαιμονισμένο, γιὰ νὰ τὸν γιατρέψη. Κι' ὁ Γέροντας πρόσταξε τὸ δαιμόνιο νὰ βγῆ, και ν' αφήση ἡσυχο τὸ πλάσμα τοῦ Θεοῦ. Κι' ὁ Δαίμονας τότε τ' άποκρίθηκε — Δὲν σ' άκούω, και δὲν θὰ βγῶ! Κι' ὁ Γέροντας τοῦ εἶπε — Γιατί τὸ κάνεις αὐτό; Και τ' άπάντησε τότες ἐκεῖνος — Γιατί κι' ἐσύ τῶρα ἔγινες ἴδιος κι' άπαράλλακτος μ' ἐμᾶς, ἀφοῦ παρατώντας τὸν Θεό, δὲν κάνεις τίποτες ἄλλο, παρὰ νὰ γνοιάζεσαι γιὰ τὸν ἑαυτὸ σου και γιὰ τὰ ὑποστατικά σου.

"Ένας ἀδελφὸς ἐρώτησε κάποιον Γέροντα·— Πές μου, Γέροντά μου, τί πρέπει νὰ κάνη ἕνας καλόγηρος μέσα στὸ κελλί του; Και τοῦ εἶπε ὁ Γέροντας·— Πρέπει ν' άποφεύγη νὰ διαβάζη και νὰ μαθαῖνη λογιῆς λογιῆς πράγματα και ν' άποκτᾶ πολλές γνώσεις· γιατί ἔτσι ὁ λογισμὸς του δὲν θάχη σκοτούρες και θάνατι ἡσυχος κι' άπερίσπαστος· και θὰ μπορέση νὰ τὸν ἐπισκεφθῆ ἡ ἀληθινή γνώση τοῦ Θεοῦ.

Και τὸν ξαναρώτησε ὁ ἀδελφός·— Κι' όταν βγῆ ἀπὸ τὸ Μοναστήρι του, πῶς πρέπει νὰ συμπεριφέρεται; Κι' άποκρίθηκε ὁ Γέροντας·— Ὁ καλόγηρος, ἀδελφέ μου, μοιάζει με τὸ περιστέρι. Κι' ὅπως τὸ περιστέρι πρέπει νὰ βγαῖνη ἀπὸ τὸν περιστεριῶνα μόνον όταν δυναμώσουνε καλά τὰ φτερά του γιὰ νὰ τὰ δοκιμάση στὸν ἀέρα. "Αν ὅμως ἀργήση νὰ γυρίση στὴ φωλιά του και φτεροκοπᾶ ἄσκοπα δεξιά κι' ἄριστερά, τότε τὸ κυνηγοῦνε τ' άγριοπούλια και τὰ γεράκια και τοῦ μαδοῦνε συχνότατα τὰ φτερά του. "Έτσι λοιπόν πρέπει νὰ κάνη κι' ὁ μοναχός· κι' όταν εἶναι ὠρα σύναξης νὰ βγαῖνη κι' αὐτός, γιὰ ν' ἀνακουφίζεται λίγο ὁ λογισμὸς του. "Αν ὅμως μείνη ὄξω ἀπὸ τὸ κελλί του πολὺν καιρό, τότε τὸν κυνηγοῦνε οἱ πειρασμοὶ και σκοτίζονται και θολώνουνε οἱ στοχασμοὶ του.

Και τὸν ξαναρώτησεν ὁ ἀδελφός·— Και με ποιὸ τρόπο, Γέροντά μου, κατορθώνει ὁ Σατανᾶς νὰ ξενερίζη — σαν τὸ ψάρι

ἔξω ἀπὸ τῆ θάλασσα — καὶ τὸν καλόγερον ἔξω ἀπὸ τὸ κελλί του; Καὶ τ' ἀπάντησεν ὁ Γέροντας·— Ὁ Σατανᾶς, ἀδελφέ μου, μοιάζει σὰν ἐκεῖνο τὸ μάγο, πὺν κατορθώνει, μὲ τὸ σουραύλι του καὶ μὲ τὰ λόγια πὺν λέει, νὰ βγάλη τὸ φίδι ἀπὸ τῆ φωληὰ του. Καὶ τότε τὸ μαγεύει καὶ τὸ ναρκώνει καὶ τὸ τριγυρνᾷ δεξιὰ κι' ἀριστερὰ μέσα στοὺς δημόσιους δρόμους καὶ στίς πλατεῖες, γιὰ νὰ σαλεύη καὶ νὰ κουνιέται, ὅπως θέλει αὐτός, καὶ νὰ διασκεδάζουने οἱ ἄνθρωποι. Κι' ὅταν περάσῃ κάμποσος καιρὸς κι' ἀρχίσῃ πλέον τὸ θεριὸ νὰ γερνᾷ, τότες ἦ τὸ πνίγει μέσα στῆ θάλασσα, ἢ τὸ ρίχνει, σὰν ἀχρηστο πλέον, μέσα στῆ φωτιά. Τὸ ἴδιο λοιπὸν πρᾶγμα παθαίνει καὶ κάθε μοναστής, πὺν ἀφήνει τὸ κελλί του καὶ γυρίζει ἀλόγιαστα μέσα στίς πολιτεῖες.

Δύο φίλοι στενοὶ ἀποφασίσανε νὰ παρατήσουνε τὰ ἐγκόσμια καὶ ν' ἀσκητέψουने, φανερώνοντας ἔτσι καὶ οἱ δύο τους ἄγιο ζῆλο κι' ἔφεση γιὰ ζωὴν ὑψηλή.

Μὲ τὸν καιρὸ λοιπὸν ὁ ἕνας ἀπ' αὐτοὺς ἐγίνηκε κοινοβιάρχης. Ὁ δὲ ἄλλος ἔμεινε ἀποτραβηγμένος στὴν ἔρημιὰ, καὶ μὲ τέλεια ἄσκηση, κατώρθωσε νὰ κάνῃ πολλὰ καὶ μεγάλα θαύματα· γιὰτὶ γιάτρευε ἀνθρώπους πὺν τοὺς ἐπειράζε τὸ δαιμόνιο, κι' ἔκανε καλὰ ἀρρώστους κι' ἐπροφήτευσεν ἀκόμη καὶ τὰ μελούμενα.

Ὁ Κοινοβιάρχης λοιπὸν, ἀκούοντας πὺν ὁ φίλος του καταξιώθηκε νὰ κάνῃ τέτοια θαύματα, ἐνήστεψεν ἀρκετὸ καιρὸ κι' ἀποσύρθηκε κι' αὐτὸς στὴν ἔρημο, χωρὶς νὰ ἰδῆ ἄνθρωπο τρεῖς ὀλάκαιρους μῆνες· καὶ σ' ὅλο αὐτὸ τὸ διάστημα θερμοπαρακαλοῦσε διαρκῶς τὸν Θεὸ νὰ τοῦ φανερώσῃ καὶ νὰ τοῦ ἀποκαλύψῃ, πὺν ὁ φίλος του κάνει θαυματουργίες καὶ καταξιώθηκε τέτοιο χάρισμα, αὐτὸς ὅμως δὲν τὸ καταξιώθηκε.

Τοῦ φανερώθηκε λοιπὸν ἕνας ἄγγελος τοῦ Κυρίου καὶ τοῦ εἶπεν·—Ἐγίνηκεν αὐτὸ ἐπειδὴ ἐκεῖνος ἀπὸ τὸ πρῶτὸ ὡς τὸ βράδυ ὡς τὴν αὐγὴ δὲν κάνει τίποτε ἄλλο, παρὰ προσπέφτει στὸ Θεὸ καὶ κλαίει κι' ἀναστενάζει καὶ πεινᾷ καὶ διψᾷ γιὰ τὸν Κύριο. Σὺ ὅμως ἐγίνηκες Κοινοβιάρχης κι' ἔχεις βέβαια πολλὰς ἔγνοιες καὶ πολλὰς σκοτοῦρες, γιὰτὶ πρέπει νὰ συντηρῆς πολλοὺς ἀνθρώπους, ἔχεις ὅμως γι' ἀνακούφισή σου τὴν συντροφιά τους.

Ἀκατανίκητη εἶναι ἡ δύναμη τῆς προσευχῆς.

Τὴν ἐποχὴ πού ὁ διωγμὸς κατὰ τῶν Χριστιανῶν εἶχε θεριέψει σὰν φοβερὴ πυρκαϊά, πού εἶχε ζώσει ὅλο τὸν κόσμον, ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θαυματουργὸς κατέφυγε σ' ἓνα παντέρημο βουναλάκι κι' ἔμενεν ἐκεῖ, μὴν ἔχοντας καμμιάν ἄλλη συντροφιά παρὰ ἓναν ἄνθρωπον, πού τὸν ἀκολούθησε κι' ἀπὸ νεωκόρος σέ εἰδωλοτρικὸ ναὸ πού ἦτανε εἶχε φωτισθῆ τώρα ἀπὸ τὴν θεία χάρι, κι' ἔμενεν ἀφωσιωμένος στὸν ἅγιο, πού ἔψαχναν νὰ τὸν βροῦνε οἱ ἄπιστοι.

Κάποιος λοιπὸν χωριάτης τοὺς ἐφάνερωσε τὸν τόπον πού ἔμενε, κι' ἔτρεξαν καὶ τὸν ἔζωσαν γύρω γύρω, γιὰ νὰ μὴν μπορέσει, μὲ κανένα τρόπον, νὰ τοὺς ξεγλυστρήσει καὶ νὰ τοὺς ξεφύγει. Ἐπλησίασαν λοιπὸν πρὸς τὸ βουναλάκι πού εἶχε καταφύγει, κι' ἐστένεψαν τὴν πολιορκία, ἀρχίζοντας ἀπὸ τὰ χαμηλά κι' ἀπὸ τὶς ὑπώρειες κι' ἀνεβαίνοντας ψάχνοντας ὀλοένα καὶ ψηλότερα. Ὁ Ἅγιος λοιπὸν Γρηγόριος τοὺς ἔβλεπε ἀπὸ ψηλά πού ὅλο κι' ἐπλησίαζαν ἀναζητώντας τον. Ἐφώνασε λοιπὸν τὸν ἄνθρωπον πού εἶχε μαζί του καὶ τοῦ εἶπε δυνατὰ καὶ μὲ ξέθαρρη φωνὴ νὰ μὴ φοβᾶται, παρὰ νὰ σταθῆ στὸ μέρος πού βρίσκεται καὶ νάχη πίστη πὼς ὁ Θεὸς θὰ τοὺς βοηθήσει. Ἄπλωσε δὲ τὰ χέρια του ψηλά πρὸς τὸ Θεὸ καὶ προσευχότανε ἀκίνητος, τὸ ἴδιο δὲ ἔκανε καὶ ὁ ὑποτακτικὸς του ὀλόρθος καὶ μὲ τὰ μάτια του στραμμένα πρὸς τὸν οὐρανὸν.

Οἱ διῶκτές τους λοιπὸν, ὅλο καὶ πλησίαζαν καὶ δὲν ἄφηναν τόπον ἄψακτο. Ἀναποδογύριζαν κι' ἀνακάτευαν τὰ θάμνα. Ἐψαχναν στὰ βράχια, ὅπου εἶχανε κάποιο βαθούλωμα καὶ δὲν ἄφηναν σπηλιά καὶ φρύδι τοῦ βουνοῦ καὶ χαράδρα πού νὰ μὴν τὴν ψάξουνε στὴν ἐντέλεια. Δὲν βρήκανε ὁμως κανένα, καὶ στὸ τέλος ἐλόγιασαν, πὼς ὁ ἅγιος μὲ τὸν ὑποτακτικὸ του θὰ φοβηθῆκανε καὶ θὰ τῶβαλαν στὰ πόδια πρὸς τὰ κάτω, μὰ δὲν θὰ γλύτωσαν, γιὰτὶ θὰ τοὺς ἔπιασαν αὐτοὶ πού εἶχανε ζώσει τὸ βουνὸ πρὸς τὸ κάτω του μέρος.

Ὅταν ὁμως συναντηθῆκανε καὶ τοὺς εἶπανε αὐτοί, πὼς δὲν εἶδανε κανένα κι' οὔτε καὶ παρουσιάσθηκε σκιά ἀνθρώπου γύρω τους, αὐτὸς πού τοὺς εἶχε προδώσει τὸν τόπον πού ἔμενεν ὁ ἅγιος, ἔλεγε πὼς ἦτανε σίγουρος πὼς ἔμενεν ἐκεῖ. Καὶ τοὺς ἔδειχνε τὸ μέρος. Αὐτοὶ ὁμως τ' ἀπαντούσανε πὼς δὲν εἶδανε κανένα, ἐκτὸς ἀπὸ δυὸ δένδρα μονάχα, πού τὸ ἓνα ἦτανε λίγο μακρύτερα ἀπὸ τὸ ἄλλο.

Ἐφυγαν λοιπὸν σὲ λίγο οἱ διώκτες τοῦ ἁγίου κι' ἀπόμει-
νεν αὐτὸς πού τὸν εἶχε προδώσει. Κι' ὅταν ἀνέβηκε πρὸς τὸ
μέρος πού ἤξερε καλὰ πὼς ἔμενε, τὸν εἶδε νὰ εἶναι βυθισμέ-
σμενος στὴ προσευχή κι' αὐτὸς κι' ὁ ὑποτακτικός. Ἦλθε λοι-
πὸν σὲ κατάνυξη καὶ φωτίσθηκε ὁ νοῦς του, πὼς ὁ Θεὸς τοὺς
ἐφύλαξεν κι' ἐνόμισαν οἱ διώκτες τοὺς πὼς ἔβλεπαν δυὸ δέν-
δρα. Ἐπεσε λοιπὸν στὰ γόνατα μπροστὰ στὸν ἅγιο καὶ τὸν
παρακαλοῦσε μὲ δάκρυα νὰ τὸν εὐσπλαγχνισθῆ καὶ νὰ τὸν συγ-
χωρέση. Κι' ἀπὸ φοβερὸς διώκτης του, ἐγένηκε ἀφωσιωμένος
μαθητῆς του.

Μὴ φοβᾶσθε, ἔλεγεν ὁ ἅγιος Παχώμιος στοὺς διαφόρους
ἀδελφοὺς πού τὸν περιτριγυρίζανε. «Ζυχνά, ἀδέλφια μου,
ἀκούω τοὺς Σατανάδες πού κλαμουριάζονται καὶ φωνάζουνε,
πὼς ὁ τάδε ἀσκητῆς εἶναι βυθισμένος στὴν προσευχή, γι' αὐτὸ
καὶ τὸν παρατήσαμε καὶ φύγαμε, γιατί ἡ προσευχή του μᾶς
ἔκαιγε σὰν φωτιά». Καὶ σεῖς λοιπὸν, ἀδελφοί μου, νὰ κάνετε
τὸ ἴδιο, κι' ὁ Χριστὸς θὰ σᾶς προστατεύῃ σὰν τείχος ἀπροσμά-
χητον. Καὶ νὰ τὸ ξέρετε καλὰ, ἀδελφοί μου, πὼς ἂν ἐμεῖς συμ-
μορφωνόμαστε πρὸς τὸ θεῖο του θέλημα, οἱ ἐχθροί μας δὲν
μποροῦνε οὔτε τὸ νυχάκι μας νὰ πειράξουνε. Γιατὶ εἶναι ἀνυ-
πόστατοι, καὶ γίνονται στάκτη καὶ καπνὸς ἐμπρὸς σ' αὐτοὺς
πού φοβοῦνται τὸν Κύριο.

Καὶ τοὺς ξανάλεγε — Ν' ἀγωνίζεστε, τέκνα μου, μ' ὅλη τὴ
μπόρεσή σας, γιὰ τὴ σωτηρία σας, προτοῦ νάρθῃ ἡ στιγμή
πού θ' ἀφήσωμε τὸν κόσμον αὐτό, καὶ τότε, ἂν ἔχουμε δείξει
ἀμέλεια, θὰ ταλανίζουμε τοὺς ἑαυτοὺς μας. Ἄς κουβεντιάζῃ
λοιπὸν, τέκνα, ἡ ψυχὴ μας καθημερινά μὲ τὸ χωματένιο αὐτὸ
κορμί μας κι' ἄς λήῃ στὰ χέρια — Θάρθῃ, χέρια μου στιγμή,
πού δὲν θὰ μπορῆτε νὰ κινιέστε καὶ δὲν θὰ μπορῆτε νὰ σφίξετε
τὰ δάκτυλά σας σὲ γροθιά γιὰ νὰ ὑπηρετήσετε τὸ θυμὸ σας,
οὔτε καὶ θὰ μπορῆτε ν' ἀπλωθῆτε γιὰ ν' ἀρπάξετε.

Κι' ἄς λήῃ καὶ στὰ πόδια — Θάρθῃ καιρὸς, πόδια μου, πού
δὲν θὰ μπορῆτε νὰ τρέξετε, κι' ἄδικα θ' ἀγωνίζεστε γι' αὐτό.
Προτοῦ λοιπὸν νὰ μᾶς χωρίση καὶ νὰ μᾶς ἀνεμοσκορπίσῃ ὁ
θάνατος, ἄς προλάβωμε τὸ χωρισμὸ πού γεννᾷ ἡ ἁμαρτία.
Κι' ἄς σταθοῦμε μὲ γενναιότητα στὸ χρέος μας, προσκυνών-
τας τὸν Κύριό μας. Κι' αὐτὸς θάρθῃ, καὶ θὰ μᾶς παρασταθῆ
καὶ θὰ μᾶς βοηθήσῃ. Κι' ἔτσι μὲ λίγο πρόσκαιρο κόπο, θὰ κερ-
δίσωμε τὴν ἀθάνατη ζωή.

ΟΙ ΒΛΑΣΦΗΜΟΙ

Ἡ βλασφημία εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ πιὸ φρικτὰ ἀμαρτήματα. Ἡ λέξις ἐτυμολογεῖται ἀπὸ τὸ ρῆμα «βλάπτω» καὶ τὸ οὐσιαστικὸ «φήμη» κι' ἔτσι, στὴν ἀρχική, γενική ἔννοιά της, σημαίνει τὸν βλαπτικὸ λόγον. Ὁ βλάσφημος, μὲ ὅ,τι ξεστομίζει, προσβάλλει κι' ἐπιζητεῖ νὰ βλάβῃ τὸ ἀντικείμενον τῶν λόγων του, ἀλλὰ, χωρὶς ἀμφιβολία, ὅ,τι βλάπτεται εἶναι ἡ ἴδια του ἡ ψυχὴ. Ἡ βλασφημία εἶναι, πράγματι, θανάσιμον ἀμάρτημα.

Τῇ φοβερότητι τοῦ ἀμαρτήματος αὐτοῦ τῇ φανερῶναι ἡ Γραφή, ἀναφέροντας, ὅτι ὁ μωσαϊκὸς νόμος τιμωροῦσε τὸν βλάσφημον μὲ θάνατον (Λευϊτ. κδ' 15, 16) καὶ σημειώνοντας, ὅτι ὅσοι καταρῶνται τὸν Θεὸ θὰ ἐξολοθρευθοῦν (Ψαλμ. λζ' 22). Ὁ Κύριος, στὴν ἐπὶ τοῦ Ὁρους Ὁμιλία, θεωρεῖ κάθε ὕβρι, πού ἀπευθύνεται σὲ ἄνθρωπον, ἀξιόποινον. Πολὺ πιὸ ἀξιόποινον εἶναι, ἄρα, κάθε ὕβρις, πού ἀπευθύνεται στὸ Θεὸ καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ.

Ἐπὶ τοῦτο ὅμως κι' ἔμμεσοι ἔνοχοι βλασφημίας, πού δὲν τὸ ὑποπτεύονται. Δὲν ξεστομίζουν οἱ ἴδιοι βλασφημίες. Ἰσα-

---

Ἄς δείχνωμε λοιπόν, τέκνα μου, τὸ συναίσθημά μας μὲ τὰ δάκρυα πού χύνωμε, κι' ἄς φανερώνωμε στὸν Κύριόν μας τὴν εὐγενικώτατην δουλείαν μας στὸ θεῖον τοῦ νόμου, κι' ἄς ἔχωμε τὴν φρονιμάδα καὶ τὴν ὑπομονὴν νὰ τοῦ ἐξομολογούμαστε πρόθυμα· κι' ἄς μὴν ἀμελοῦμε κι' ἄς μὴ πέφτωμε σὲ νυσταγμὸν. Γιατὶ ἂν τὸ κάνωμε αὐτὸ θὰ κριματίσωμε τὴν ψυχὴν μας καὶ θὰ τὴν σύρωμε στὴν αἰώνια κόλασιν.

Ἄν λοιπόν, ἀδελφοί μου, διατηροῦμε σ' ἀδιάκοπην νήψιν τὸν νοῦν μας, τότε θὰ γίνουνη τὰ σώματά μας ναοὶ τοῦ Θεοῦ, καὶ θὰ κατοικήσῃ μέσα μας τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον. Καὶ καμμιά Σατανικὴ συνεργία δὲν θὰ μπορέσῃ νὰ μᾶς βλάβῃ ποτέ. Νὰ τὸ ξέρετε καλά, τέκνα μου, πὼς ἀπὸ χίλιους δασκάλους κι' ἀπὸ μύριους παιδαγωγούς, ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀπροσμέτρητα προτιμότερος. Κι' αὐτὰ πού δὲν μπορεῖ νὰ τὰ καταλάβῃ ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου, τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον καὶ θεῖον καὶ πανσεβασμιον μᾶς τὰ ξεδιαλύνει· καὶ μὲ τὴν προσευχὴν μποροῦμε νὰ ὑψωθοῦμε ὡς τὸν ἀόρατον Θεόν.

(Συνεχίζεται)

Ἀπόδοση ΑΝΘΙΜΟΥ ΘΕΟΛΟΓΙΤΗ

ἴσα εἶναι ἄνθρωποι τῆς θρησκείας, ἐκεῖνοι, πού θέλουν νά ἐκπροσωποῦν τόν πρὸς τὸν Θεὸ ὀφειλόμενο σεβασμό. Ἡ πραγματική ζωὴ τους, ὅμως, ἔξω ἀπὸ τοὺς τύπους πού ἐκπληρώνουν, εἶναι ἀντίθετη πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, μιὰ κραυγαλέα ἀντίθεσις πρὸς τὴν οὐσία τοῦ Εὐαγγελίου. Κι' ὁ Θεὸς τοὺς πληροφορεῖ: «Δι' ὑμᾶς βλασφημεῖται τὸ ὄνομά μου ἐν τοῖς ἔθνεσιν» (Ρωμ. β' 24). Ἡ κόλασις ἀναμένει, στὸν τόπο ἀκριβῶς τῶν κυριολεκτικῶν βλασφημιῶν, κι' αὐτοὺς τοὺς κιβδήλους χριστιανούς.

Ἡ ἀντιμετώπισις τῆς βλασφημίας ἀπὸ τοὺς ποιμένες καὶ διδασκάλους τῆς Ἐκκλησίας πρέπει νά ξεκινᾷ ἀπὸ τὴ συναίσθησι τῆς σοβαρότητος, πού ἐκπροσωπεῖ αὐτὸ τὸ φαινόμενο, ἀλλὰ νά συνοδεύεται ἐπίσης ἀπὸ μιὰ βαθειὰ γνῶσι τῶν προϋποθέσεων, πού τὸ γεννοῦν, τὸ διαμορφώνουν καὶ τὸ διαιωρίζουν. Ἡ βλασφημία εἶναι αὐτὴ καθ' ἑαυτὴ φοβερῶτατο πρᾶγμα, ἀλλὰ οἱ ἄνθρωποι, πού διαπράττουν αὐτὸ τὸ εἶδος ἁμαρτίας, δὲν ἔχουν συνήθως συνείδησι τοῦ τι κάνουν. Ὅπως σὲ κάθε ἄλλη ἁμαρτία, ἔτσι καὶ πρὸ παντὸς σ' αὐτὴ, ὁ ἱερεὺς πρέπει νά κἀνὴ διάκρισι ἀνάμεσα στὴν ἴδια τὴν ἁμαρτία καὶ στὸν ἁμαρτωλό. Ἀπέναντι τῆς ἁμαρτίας πρέπει νά τρέφῃ βδελυγμία. Ἀπέναντι τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ἀγάπη καὶ πόθο νά τὸν σώσῃ.

Ἡ βλασφημία τῶν θείων εἶναι μιὰ ἀπὸ τίς παμπάλαιες συνήθειες, πού σπιλώνουν τὴν ἑλληνικὴ κοινωνία. Τὸ φαινόμενο αὐτό, ἐξεταζόμενο ὄχι μόνο ἀπὸ τὴ θρησκευτικὴ ἄποψι, ἀλλὰ κι' ἀπὸ τὴν ἄποψι τοῦ πολιτισμοῦ, ἔχει ὅλα τὰ στοιχεῖα ἐνὸς βαρυτάτου κοινωνικοῦ συνδρόμου, πού ἀντανακλᾷ καὶ προδίδει ἄσχημες κι' ἀνησυχητικὲς πλευρὲς τῆς ψυχολογίας τοῦ λαοῦ μας. Εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ μόνιμα ἔλκη τοῦ ἔθνους μας, μιὰ ἀπὸ τίς διαρκῶς ἀνοιχτὲς πληγὲς του.

Δὲν εἶναι, βέβαια, τόσο πολλοὶ οἱ Νεοἕλληνες, πού τὰ ὀνόματα τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν Ἁγίων ἀνεβαίνουν στὰ χεῖλη τους μὲ φρικτοὺς κι' ἀσεβεστάτους φραστικούς συνδυασμούς, τίς περισσότερες δὲ φορὲς ὄχι ἀπὸ κατάστασι ψυχικῆς ἀναστατώσεως, ἀλλὰ ἀπλῶς ὡς διανθίσματα τοῦ καθημερινοῦ λεξιλογίου. Εἶναι, ὅμως, ἄρκετοί, ὥστε νά ἀξίζη τὸν κόπο μιᾶς ἐξετάσεως αὐτὸ τὸ φαινόμενο, ὄχι μόνο ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία, ἀλλὰ κι' ἀπὸ τὴν Πολιτεία.

Ἡ Ἐκκλησία προσπαθεῖ νά περιστείλῃ αὐτὸ τὸ κακό, νά τὸ ἀντιμετώπισῃ προληπτικὰ καὶ θεραπευτικὰ, μὲ τὸν τρόπο, πού διαθέτει: τὸν λόγο της. Ἀλλὰ τὸ ἔργο τῆς Ἐκκλησίας,

πού είναι καί τὸ κύριο, χρειάζεται μιὰ βοήθεια, ἐφ' ὅσον ἡ Ἑλλάς εἶναι κράτος, πού θέλει νὰ λέγεται καί νὰ εἶναι χριστιανικό. Εἶναι, λοιπόν, ἡ καταπολέμησις τῆς βλασφημίας ὑπόθεσις ὅλης τῆς χριστιανικῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας, πού πρέπει, πλαισιώνοντας τὶς προσπάθειες τοῦ ἄμβωνος καί τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ Τύπου, νὰ ἀνταποκριθῇ σύσσωμη σ' ἓνα τέτοιο χρέος.

Ἡ γενικὴ αὐτὴ καταπολέμησις, πού ἡ Ἐκκλησία τὴν ἐμπνέει καί τὴν κατευθύνει, εἶναι, βέβαια, δύσκολο πρᾶγμα, ἀλλὰ ὄχι κι' ἀκατόρθωτο. Ἡ νόσος, γιὰ τὴν ὁποία μιλάμε, εἶναι λιγώτερο σοβαρὴ στὶς ρίζες καί τὰ αἰτία της ἀπ' ὅσο ὑποθέτει κανεὶς ἐκ πρώτης ὄψεως ἢ μᾶλλον ἀκοῆς. Ἡ ἀποκρουστικότης κι' ἡ ἀνατριχιαστικὴ ὑψὲς τῶν ἐκστομιζομένων ὕβρεων κατὰ τοῦ Θεοῦ δὲν ἀντιστοιχοῦν, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, στὶς περισσότερες τῶν περιπτώσεων, πρὸς τὰ πραγματικὰ αἰσθήματα τῶν βλασφημῶν ἐναντι τοῦ Θεοῦ. Ἡ πείρα κι' ἡ παρατήρησις μαρτυροῦν, ὅτι πολὺ συχνὰ οἱ βλάσφημοι οὔτε σκέπτονται κἄν τὴ σημασίαν τῶν βδελυρῶν φράσεων, πού βγαίνουν ἀπὸ τὸ στόμα τους, καί κάθε ἄλλο παρὰ θέλουν μ' αὐτὸν τὸν τρόπο νὰ ἐκδηλώσουν τὶς θρησκευτικὰς τὸς πεποιθήσεις. Οἱ πλεῖστοι ἀπ' αὐτοὺς πιστεύουν στὸν Θεό, θέλουν νὰ εἶναι καλοὶ χριστιανοὶ καί σὲ χίλιες δυὸ ἄλλες περιπτώσεις ἐκδηλοῦν τὴν εὐλάβειάν τους. Εἶναι ἄνθρωποι, πού τοὺς χρειάζεται φῶς κι' ἀγάπη, γιὰ νὰ συνέλθουν καί νὰ κόψουν τὴ φοβερὴ ἁμαρτία τους.

Ἡ βλασφημία, ὅπως παρουσιάζεται στὴν κοινωνία μας, εἶναι κατὰ μέγα μέρος μιὰ ἀσυνειδητὴ συνήθεια, παρὰ ἀσφαλῆς δείκτης θρησκευτικῆς ἐξαχρειώσεως. Μὲ ὅλα αὐτὰ, δὲν θέλουμε νὰ μειώσουμε τὴ βαρύτητα τῆς ἁμαρτίας, — ἅπαγε. Θέλουμε νὰ ὑπογραμμίσουμε, ὅτι ἡ ἐξάλειψις τῆς εἶναι πιὸ εὐκόλο πρᾶγμα ἀπ' ὅ,τι θὰ ἦταν, ἂν ἐπρόκειτο γιὰ μιὰ κατάστασι συνειδητή.

Ἡ βλασφημία πρέπει νὰ ἐκλείψῃ ὄχι μόνο γιὰτὶ ὁ ἑλληνικὸς λαὸς εἶναι χριστιανικός, ἀλλὰ καί γιὰ τὸν λόγον ὅτι εἶναι ἀπλῶς ἓνας λαός. "Ἄν ὑποθέταμε, ὅτι τὴ χώρα μας τὴν κατοικοῦσαν ἀποκλειστικὰ ἄθεοι, πάλι, ἂν οἱ ταγοὶ τῆς τὴν ἠθελαν ἀληθινὰ πολιτισμένη, θὰ φρόντιζαν νὰ ἐξαλείψουν αὐτὸ τὸ ἄγος, πού δὲν προσκρούει μόνο στὴ θρησκείαν, ἀλλὰ καί στὴν τρέχουσαν ἔννοια τοῦ πολιτισμοῦ. Αὐτὰ μπορεῖ νὰ πῆ κανεὶς σ' ἐκείνους τοὺς ἀρμοδίους τῆς Πολιτείας, πού δὲν ἐνδιαφέρονται γιὰ τὴ θρησκείαν, μιὰ καί, δυστυχῶς, δὲν λείπουν (ἄνθρωποι, πού ἔχασαν τὴν πίστι τους, βρίσκονται στὰ λεγόμενα ὑψηλὰ στρώματα κι' ὄχι ἀνάμεσα στὸν λαό).

ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΤΟΥ Τ.Α.Κ.Ε.

Ἀπὸ 15.7.63 ἕως 24.8.63 ἐχορηγήθησαν παρὰ τοῦ Τ.Α.Κ.Ε. αἱ κάτωθι συντάξεις καὶ ἐφ' ἅπαξ βοηθήματα:

Πρ ε σ β υ τ έ ρ α ν Μ α ρ ί α ν Ἀ. Π α χ ι ο Ὡ, Ἱερᾶς Μητροπόλεως Δημητριάδος, γ' μισθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 500. Ἐφ' ἅπαξ δρχ. 8473.

Α ἰ δ ε σ ι μ. Π α π α η λ ι ό π ο υ λ ο ν Ἡ λ ί α ν, Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μεσσηνίας, γ' μισθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 1093. Ἐφ' ἅπαξ 22.587.

Α ἰ δ ε σ ι μ. Σ ε ρ β ά κ η ν Μ ι χ α ή λ, Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ἱεραπότνης, δ' μισθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 965. Ἐφ' ἅπαξ δρχ. 17.306.

Α ἰ δ ε σ ι μ. Θ ω μ ᾶ κ ο ν Π α ν α γ ι ώ τ η ν, Ἱερᾶς Μητροπόλεως Γυθείου καὶ Οἰτύλου, γ' μισθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 995. Ἐφ' ἅπαξ δρχ. 22.570.

Α ἰ δ ε σ. Ἀ δ α μ ῖ δ η ν Ε ὑ σ τ ά θ ι ο ν, Ἱερᾶς Μητροπόλεως Πει-

---

Ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, μιλῶντας κάποτε γιὰ τὴ βλασφημία, ἔλεγε στὸ ἐκκλησίασμα, ὅτι ὁ χριστιανὸς ἔχει δικαίωμα καὶ χρέος νὰ χειροδικήσῃ στὸν βλάσφημο, ἂν χρειασθῆ, ὅταν τὸν ἀκούσῃ νὰ ὑβρίζει τὰ θεῖα. Στὴ σημερινὴ ἐποχὴ, ἡ σύστασις αὐτὴ ἴσως δὲν στέκει. Ἄλλὰ ὅ,τι δὲν ἐπιτρέπεται νὰ κάνῃ τὸ ἄτομο, μπορεῖ κι' ἔχει χρέος νὰ τὸ κάνῃ ἡ Πολιτεία. Ὅπως δὲν ἀφήνει ἀτιμώρητο ἓνα πολίτη, ὅταν διασύρῃ τὸ ὄνομα τοῦ πατέρα καὶ τῆς μητέρας ἑνὸς ἄλλου πολίτη, ἔτσι δὲν πρέπει νὰ ἀφήνῃ ἀνενόητο ὅποιον βλασφημεῖ τὸν Θεό, τὸν Πατέρα τὸσων καὶ τὸσων πιστῶν, ἢ τὴν Παναγία, τὴ Μητέρα τους, ἢ τοὺς Ἁγίους, τοὺς ἀδελφούς των. Κι' ὅπως ὅταν ὑβρίσῃ κανεὶς τὸν ἄνθρωπο — σύμβολο τοῦ ἔθνους, θὰ τὸν πλήξῃ ὁ νόμος αὐθωρεῖ, ἔτσι πρέπει νὰ γίνῃ — καὶ πολὺ περισσότερο — γιὰ ὅποιον ὑβρίζει τὸν Βασιλέα, τοῦ ὁποίου ὑπήκοο εἶναι ἀνέκαθεν τὸ εὐσεβὲς ἑλληνικὸ Γένος, τὸν Ὑψιστο. Ἡ σχετικὴ περὶ βλασφημίας νομοθεσία εἶναι κατὰ βάσιν καλὴ. Ἀλλὰ, ὡς γνωστόν, δὲν ἐφαρμόζεται ἀπὸ τὰ ὄργανα τῆς τάξεως, παρὰ ἐλάχιστα, κι' οἱ ἀρμόδιοι τῆς Πολιτείας δὲν ἐνδιαφέρονται πολὺ γι' αὐτὸ τὸ ζήτημα.

Πέρα, ὅμως, ἀπὸ τὸ τί πρέπει νὰ κάνῃ ἡ Πολιτεία, πρᾶγμα καί, στὴν καλύτερη προοπτικὴ, σχετικῆς ἀποδόσεως, ἢ καταπολέμησις τῆς βλασφημίας, μὲ τὸ φῶς καὶ τὴν ἀγάπη, πού πηγάζουν ἀπὸ τὸ Εὐαγγέλιο τοῦ Κυρίου μας, εἶναι ἀποστολὴ κι' ἔργο τῆς Ἐκκλησίας, τῶν ποιμένων καὶ διδασκάλων τῆς καὶ τοῦ ὑγιοῦς τῆς πληρώματος.

ΒΑΣ. ΜΟΥΣΤΑΚΗΣ

ραιῶς, δ' μισθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 927. 'Εφ' ἄπαξ δρχ. 17.795.

Αἶδεσσιμ. Ἀνδρέου Εὐάγγελον, 'Ιερᾶς Μητροπόλεως Ὑδρας, γ' μισθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 1093. 'Εφ' ἄπαξ δρχ. 22056.

Αἶδεσσιμ. Θωμαΐδην Παΐσιον, 'Ιερᾶς Μητροπόλεως Φιλίππων, δ' μισθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 826. 'Εφ' ἄπαξ δρχ. 17.306.

Αἶδεσ. Γιγάντες Δανιήλ, 'Ιερᾶς Μητροπόλεως Ζακύνθου, β' μισθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 1363. 'Εφ' ἄπαξ δρχ. 25.815.

Αἶδεσ. Παπαθανασίου Ἀπόστολον, 'Ιερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, α' μισθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 1.330. 'Εφ' ἄπαξ δρχ. 30.801.

Αἶδεσ. Λιγέλλην Καλλίνικον, 'Ιερᾶς Μητροπόλεως Μυτιλήνης, δ' μισθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 523. 'Εφ' ἄπαξ δρχ. 15928.

Αἶδεσσιμ. Γαλαβάρην Εὐάγγελον, 'Ιερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, δ' μισθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 851. 'Εφ' ἄπαξ δρχ. 18.288.

Αἶδεσ. Κουτάντον Κωννον, 'Ιερᾶς Μητροπόλεως Πέτρας, δ' μισθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 965. 'Εφ' ἄπαξ δρχ. 17.306.

Αἶδεσ. Κοντόβαν Σταῦρον, 'Ιερᾶς Μητροπόλεως Αἰτωλοκαρνανίας, γ' μισθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 946. 'Εφ' ἄπαξ δρχ. 21.432.

Αἶδεσ. Πετράκην Ἀλύπιον, 'Ιερᾶς Μητροπόλεως Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου, δ' μισθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 826. 'Εφ' ἄπαξ δρχ. 15.268.

Πρεσβυτέραν Καλλιρρόην Ἀ. Ρουχωτᾶ, Ἱ. Μητροπόλεως Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου, β' μισθολ. κατηγ. Σύνταξις δρχ. 647. 'Εφ' ἄπαξ δρχ. 24.535.

Αἶδεσ. Παπαευσταθίου Ἀθαν., 'Ιερᾶς Μητροπόλεως Χαλκίδος, β' μισθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 1202. 'Εφ' ἄπαξ δρχ. 27.154.

Αἶδεσ. Παπάζογλου Εὐάγγελον, 'Ιερᾶς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης, δ' μισθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 927. 'Εφ' ἄπαξ δρχ. 17.794.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Αἶδεσ. Σταλίκαν Σπυρ., Ἐλαφότοπον Ἀσπραγγέλου Ἰωαννίνων. Ἐνεγράφητε εἰς ἀμφοτέρα τὰ περιοδικά. Εὐχαριστοῦμεν. — Αἶδεσ. Σχίζαν Βασίλειον, Κάμπον Ἀναλήψεως Τριχωνίδος. Ἐνεγράφητε. — Αἶδεσ. Πανταζόπουλον Ἐπαμειν., Σταυρὸν Ἰθάκης. Ἀλλαγὴ διευθύνσεώς σας ἐγένετο. — Αἶδεσσιμ. Μακριαλέαν Νικ., Ξανθιάνικα Λακωνίας. Ἐγένετο ἡ ἀλλαγὴ τῆς διευθύνσεώς σας. Εὐχαριστοῦμεν. — Αἶδεσσιμ. Τασσιόπουλον Παν., Στασιὸ Κυπαρισσίας. Ἀλλαγὴ τῆς Διευθύνσεώς σας ἐγένετο. — Αἶδεσ. Τζαννιδάκην Ἰωάννην, Χαμαῖζι Σητείας Κρήτης. Ἐνεγράφητε καὶ σᾶς ἀποστέλ-

λομεν τὰ φύλλα ἀπὸ 1ης Αὐγούστου. Εὐχαριστοῦμεν. — Αἰδεσιμ. Κἄμ ἄρην Κων., Ἡράκλειον Κρήτης. Ἐγένετο ἡ διόρθωσις τῆς διευθύνσεώς σας. — Αἰδεσιμ. Παπακωνσταντίνου Ἀνδρέαν, Χούμισσα Μεσολογίου. Ἀποστέλλομεν ὑμῖν τὸ περιοδικὸν εἰς τὴν νέαν διεύθυνσίν σας. — Αἰδεσιμ. Παπανῖκον Βασιλείον, Βέρροϊαν. Τὸ πρὶν ἐστέλλετο τὸ φύλλον εἰς Λαγοχώριον καὶ κατόπιν εἰς Ἴ. Ν. Ἀγ. Γεωργίου Βερροίας, ὅθεν εἶχομεν ἐπιστροφὴν τῶν φύλλων 10, 11 ἐ.ἔ. μετὰ τὴν ἔνδειξιν «ἀγνωστος». Νῦν ἐτακτοποιήθη ἐκ νέου ἡ διεύθυνσις σας καὶ παρακαλοῦμεν ὅπως μᾶς γνωρίσητε δι' ἐπιστολῆς σας τὴν τυχὸν ἀνεπίδοσιν τοῦ φύλλου. Ἀποστέλλομεν ὑμῖν τὰ ἐπιστραφέντα τεύχη. — Αἰδεσιμ. Παπανῖκον Κωνσταντίνον, Ἅγιον Βασίλειον Τριχωνίδος. Ἐγένετο ἡ ἀλλαγὴ τῆς διευθύνσεώς σας. Εὐχαριστοῦμεν. — Αἰδεσιμ. Μουμουρην Δημήτριον, Δουκάδες Κερκύρας. Ἀλλαγὴ τῆς διευθύνσεώς σας ἐγένετο. Εὐχαριστοῦμεν. — Αἰδεσιμ. Σκούραν Δημήτριον, Κόρφον Σοφικοῦ Κορινθίας. Τὸ ἐφ' ἅπαξ ζώντος τοῦ ἡσφαλισμένου καὶ ἐξεληθόντος τῆς ὑπηρεσίας χορηγεῖται εἰς τὸν ἴδιον. Ὅταν ἀποθάνῃ ἐν ἐνεργείᾳ, τοῦτο λαμβάνει ὁ δικαιούμενος συντάξεως (πρεσβυτέρα ἢ ἀγαμος θυγάτηρ). Διαθήκη μόνον χωρεῖ εἰς τὴν περίπτωσιν καθ' ἣν ἀπολυθῇ τῆς ὑπηρεσίας καὶ δὲν προλάβῃ ἀ συνταξιοδοτηθῆ. Τότε τὸ δικαίωμα τοῦ τὸ ἀσκεῖ ὁ κληρονόμος αὐτοῦ. — Αἰδεσιμ. Σιούταν Γεώργιον, Κομποτάδες Λαμίας. Βάσει τῶν ἀναφερθέντων στοιχείων ἡ σύνταξις θὰ εἶναι 750 δρχ. καὶ τὸ ἐφ' ἅπαξ 17000 δρχ. περίπου.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Εὐαγγέλου Θεοδώρου, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Ἡ δύναμις τῆς Ἐκκλησίας. — **Ἀμμωνᾶ**, Ὁ Παπαφλέσσας. — **Πρωτοσ. Χρυσστόμου Γιαλούρη**, Τριπλῆ προειδοποίησις. — **Ἀρχιμ. Χριστοφόρου Ἀθ. Καλύβα**, Ἱεροκήρυκος Ἴ. Μητροπόλεως Χαλκίδος, Ἀπιστία. — **Ἀρχιμ. Φιλάρετου Βιτάλη**, Ἱεροκήρυκος Ἴ. Μητροπόλεως Νικοπόλεως, Ἰησοῦς Χριστὸς καὶ Ἅγιοι Τόποι. — «Φιλοθέου Ἀδολεσχίας» Μέρος Τρίτον. Ψυχωφελεῖς ἐπιστاسεῖς ἐκ τοῦ Λευιτικῆς ὑπὸ **Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρεως** (Ἀπόδοσις **Θεοδόση Σπεράντσα**). — **Ἀρχιμ. Προκοπίου Παπαθεοδώρου**, Πλείστορον καὶ καθαρότερον φῶς στὴν νεολαίαν μας. — **Βασ. Ἡλιάδη**, Ὁ εὐλογημένας μῆνας ποῦ ἡ μορφή τῆς Παναγίας μᾶς συντροφεῖται εἰς κάθε σεμνῆ τῆς ἐκδήλωσι. Ὁ συναγεμῶς τῆς ἑλληνικῆς ψυχῆς καὶ ἡ ἀνάτασί της. Πρὸς τὴν ἑορτὴ τῆς Θεομήτορος. — Ἀποσπάσματα ἀπὸ τὸν «Εὐεργετινὸν» ἢ «Συναγωγὴ ἠθικῶν διδασκαλιῶν». Ἀπόδοσις **Ἀνθίμου Θεολογίτη**. — **Βασιλ. Μουστάκη**, Θέματα ποιμαντικῆς ἐνδιαφέροντος. Οἱ βλάσφημοι. — Εἰδήσεις τοῦ Τ.Α.Κ.Ε. — Ἀλληλογραφία.

Δι' ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὸν «Ἐφημέριον» ἀπευθυντέον :
 Πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τοῦ Περιοδικοῦ ΕΚΚΛΗΣΙΑ
 Ὅδὸς Φιλοθέης 19, Ἀθῆναι - Τηλ. 227.689.